

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น :

กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ROLES OF TAMBON COMMUNITY ORGANIZATION COUNCILS AND LOCAL
DEMOCRATIZATION : A CASE STUDY OF TAMBON SATON,
SOI DAO DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

ภาคินิพนธ์

ของ

รัตนา ปัชฌาย์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีนาคม 2558

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น :
กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ROLES OF TAMBON COMMUNITY ORGANIZATION COUNCILS AND LOCAL
DEMOCRATIZATION : A CASE STUDY OF TAMBON SATON,
SOI DAO DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

ภาคินิพนธ์
ของ
รัตนา ปัทมาชัย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มีนาคม 2558

ใบรับรองภาคนิพนธ์

เรื่อง

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น :

กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอเสวยดาว จังหวัดจันทบุรี

Roles of Tambon Community Organization Councils and Local Democratization : A Case Study of Tambon Saton Soi Dao District, Chanthaburi Province

รัตนา ปัทมาชัย

คณะกรรมการสอบภาคนิพนธ์

..... ประธานสอบภาคนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์)

..... ประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์
(ดร.นันทบ เตียร่อง)

..... กรรมการสอบภาคนิพนธ์
(ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์)

วันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558

รัตนา ปัทมาชัย. (2558). บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์ รม.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

รองศาสตราจารย์ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ค. (รัฐศาสตร์)

ประธานกรรมการ

นักรบ เดียรอำ รป.ค. (รัฐประศาสนศาสตร์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท ปัจจัยที่มีผล และมาตรการในการเสริมสร้าง สภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การศึกษาใช้การวิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) คือ การวิจัยเชิงสำรวจจากการสุ่มตัวอย่าง 290 คน และการสัมภาษณ์เจาะลึก รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทค่อนข้างน้อยในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาประชาธิปไตย ได้แก่ เงื่อนไขระยะเวลาในการจัดตั้ง การขาดหน่วยงานสนับสนุน การวางตำแหน่งของสภาองค์กรชุมชน งบประมาณ สถานที่ในการประชุม เวลาในการจัดประชุม การมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก การสร้างเครือข่าย และประสานงาน ส่วนมาตรการในการเสริมสร้างการพัฒนาประชาธิปไตยของสภาองค์กรชุมชน ควรเน้นการประชุม การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาสถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน

คำสำคัญ : บทบาท สภาองค์กรชุมชนตำบล การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Rattana Pachchachai. (2015). **Roles of Tambon Community Organization Councils and Local Democratization : A Case Study of Tambon Saton, Soi Dao District, Chanthaburi Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Thesis Advisors

Associate Professor Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Chairman
Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)	Member

Abstract

The objectives of this research were to study the roles, the factors, and the measures in strengthening the Tambon community organization councils for local democratization in Tambon Saton, Soi Dao District, Chanthaburi. The study employed mixed method research which consisted of survey-based research method on the sample of 290 individuals as well as an in-depth interview and the participatory observation methods. The results showed that the council had a very restrictive role in the development of local democracy. The factors that had an impact on the local democratization by the council were as follows; the conditions of the establishment of the organization, lacks of supporting units, the positioning of the organization, the budget constraint, the availability of venue for meeting, time constraints in organizing a meeting, the lacks of participation from its members to express their views, lacks of supports for network building and co-operation. For the measures to strengthen the council for local democratization, there should be the emphasis on organizing the meeting, the driving force behind the organization to move it forwards, the participation, and the development of community organization institutes.

Keywords : Roles, Tambon Community Organization Council, Local Democratization

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ และประธานสอบภาคนิพนธ์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว และ ดร.นักรบ เกียรติอ่ำ กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขและข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป และขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ที่ได้เข้าร่วมเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของเครื่องมือในการทำวิจัย ทั้งผู้สูงอายุตำบลสะตอที่ให้ข้อมูลในการจัดทำบริบทตำบลสะตอ ปราชญ์ชาวบ้านที่ได้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ในการวิจัย ซึ่งคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

รัตนา ปัชณาชัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ประโยชน์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ทฤษฎีบทบาท.....	7
ความหมายของบทบาท.....	7
ลักษณะของบทบาท.....	8
สถานภาพและบทบาท.....	8
ทฤษฎีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคม.....	9
การเคลื่อนแบบเสรีนิยมนั้นมีกลไกในการขับเคลื่อนกลุ่มผลประโยชน์ทาง	
การเมือง.....	11
กลุ่มผลประโยชน์.....	12
กลุ่มผลักดัน.....	14
การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น.....	16
ระบอบประชาธิปไตย.....	16
ความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตย.....	17
หลักการของประชาธิปไตย.....	19
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.....	29
ประชาธิปไตยทางอ้อม.....	29
ประชาธิปไตยแบบตัวแทน.....	32
การมีส่วนร่วม.....	34
ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	35
แนวคิดการมีส่วนร่วม	36
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม.....	38
ระดับของการมีส่วนร่วม.....	39
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	40
กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	41
การนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	42
ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	42
ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	44
การนำเสนอผลงาน เรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
การวิจัยเชิงสำรวจ.....	54
การสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ.....	56
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สัญลักษณ์ใช้ในการวิเคราะห์.....	58
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	77
สรุปผลการวิจัย.....	77
อภิปรายผลการวิจัย.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	88
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	90
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	96
ภาคผนวก ง พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551	101
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	111

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงสาระสำคัญของเนื้อหาทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคม.....	10
2 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	65
3 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	65
4 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา.....	66
5 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	66
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภากงศ์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในรายด้าน.....	67
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภากงศ์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคม ท้องถิ่น.....	71
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภากงศ์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการทำงานสาธารณะของท้องถิ่น...	72
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภากงศ์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน.....	73
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภากงศ์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลัง ประชาธิปไตย.....	74

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 การควบคุมนโยบายสาธารณะของประชาชน.....	21

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ชุมชน ถือว่าเป็นสังคมรากฐานที่สำคัญของประเทศไทย ดังนั้น กระบวนการพัฒนาชุมชนที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นหัวใจและกลไกที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และการสร้างระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยรวมถึงธรรมนูญมาภิบาลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยอาศัยวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น (หิรัญญ์ หิรัญญ์พิพัฒน์. 2551 : 4)

เหตุผลดังกล่าว จึงนำไปสู่การผลักดันองค์กรชุมชนที่มีกฎหมายรองรับเพื่อก่อให้เกิดเวทีปรึกษาหารือของชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและเป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมมากกว่าการบังคับชุมชนกล่าวคือเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินการเมื่อเกิดความพร้อมและเห็นพ้องต้องกันของชุมชน รวมทั้งการคงความเป็นอิสระ และความร่วมมือต่อการดำเนินงานในท้องถิ่น การผลักดันดังกล่าวได้นำไปสู่การเกิดพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 ขึ้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2551 : 5-6)

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 จึงเป็นกรอบทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดสภาองค์กรชุมชนตำบล สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สถานีนอนามัย เป็นต้น ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงเรียน กลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการเช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในชุมชนท้องถิ่น

การเกิดเวทีปรึกษาหารือ โดยกลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 มีความมุ่งหมายให้เกิดการเสริมสร้างกระบวนการทำงานตามวิถีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ดังนั้นการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนตำบลจึงเป็นพื้นฐานในการสร้างระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากวัฒนธรรมการทำงานแบบประชาธิปไตยปรึกษาหารือจะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ระดับประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2551 : 11-13)

นอกจากนี้สภาองค์กรชุมชน ถ้ามีการจัดตั้งทั่วทุกตำบลในประเทศจะส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับมหภาคได้เป็นอย่างดีเพราะสภาองค์กรชุมชนตำบลมีที่มายังลงลึก ถึงระดับหมู่บ้าน และเชื่อมต่อไปที่จังหวัดและระดับชาติ (ประเวศ วะสี, 2551 : 52)

สภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนได้รวมตัวกันจัดตั้ง และจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชน ตำบลตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ประสบการณ์ที่ผ่านมา พบว่าในการจัดตั้งยังไม่มีความพร้อม สมาชิกยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กร ชุมชนตำบล การมีส่วนร่วมของชาวบ้านยังมีน้อย ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อน สามารถที่จะพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นได้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงศึกษาว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อน มี บทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อบทบาทของ สภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น และมีมาตรการใดในการเสริมสร้าง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนา ประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษามาตรการในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนา ประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาบทบาทการดำเนินงาน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในการพัฒนาประชาธิปไตย ท้องถิ่น
2. คาดว่าจะเพิ่มฐานข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งจัดตั้งตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา ตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนได้จัดตั้งเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2551

2. ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี
3. ขอบเขตในประชากรของการศึกษา ศึกษาเฉพาะสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 290 คน
4. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา
 - 4.1 บทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
 - 4.2 บทบาทในอุดมคติว่าด้วยในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะกำหนดนิยามศัพท์เบื้องต้นไว้ดังนี้

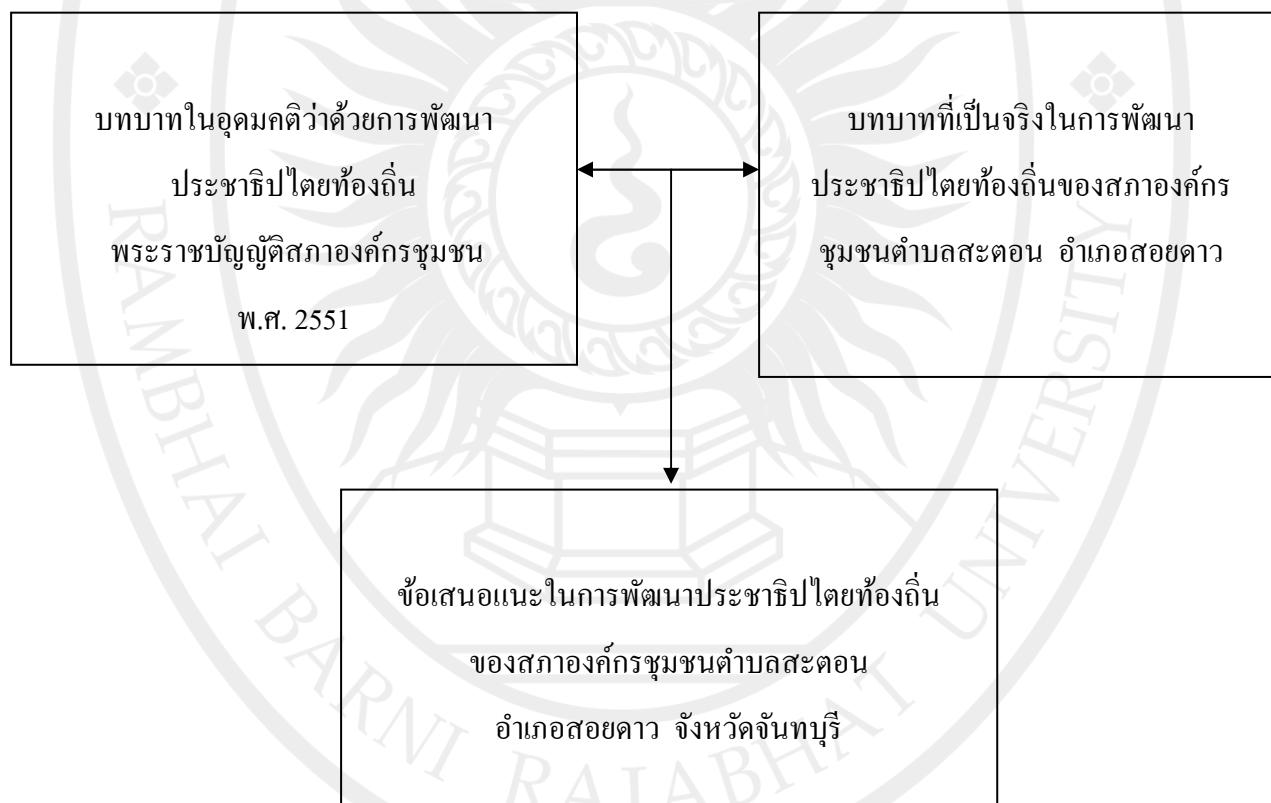
1. **ชุมชนตำบลสะตอง** หมายถึง กลุ่มประชาชนในตำบลสะตองที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกันหรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกันหรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้
2. **ประชาชนตำบลสะตอง** หมายถึง คนที่อาศัยอยู่พื้นที่ของตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. **สภาองค์กรชุมชน** หมายถึง สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยการรวมตัวของประชาชนในตำบลสะตอง เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
4. **บทบาทที่เป็นจริง** หมายถึง บทบาทหรือพฤติกรรมที่สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็นผ่านการการทำงาน ภารกิจหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
5. **บทบาทในอุดมคติ** หมายถึง สิ่งที่ควรทำโดยระบุในพระราชบัญญัติของสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 ที่ได้ประกาศใช้เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

6. ประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองร่วมกัน รับผิดชอบ มีการปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือในการทำงานสาธารณะให้ท้องถิ่น ไม่รื้อให้ภาครัฐดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว

7. การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การปรับปรุง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยท้องถิ่นให้ดีขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดสามารถอธิบายได้ว่า ในการวิเคราะห์บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นนั้นจะใช้วิธีการประเมินจากฐานทฤษฎีบทบาทโดยการเปรียบเทียบบทบาทในอุดมคติว่าด้วยการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 กับ บทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในการเปรียบเทียบ มี 2 แบบ คือ แบบแรกมีความสอดคล้องกัน แบบสองไม่สอดคล้องกัน การสอดคล้องกันแสดงว่าสภาองค์กรชุมชนมีการทำงานตามที่ตั้งไว้ แต่ถ้าไม่สอดคล้องกัน คือบทบาทในอุดมคติตามกฎหมายเขียนอย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่างหนึ่ง หรือทำน้อย จึงทำให้มีช่องว่างจะปรับปรุงข้อเสนอแนะ คือ 1) ปรับบทบาทอุดมคติ คือปรับกฎหมายพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ยังไม่ใช่ประชาธิปไตยเต็มรูปแบบตามเนื้อหาของกฎหมาย 2) ปรับสภาองค์กรชุมชนให้มีการทำงานอย่างจริงจังขึ้น จากที่ไม่ค่อยได้ทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

จากตัวแบบการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐาน ได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทในอุดมคติว่าด้วยการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไม่สอดคล้องกับบทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

เนื่องจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น มีการดำเนินงานในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยน้อย ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่าบทบาทในอุดมคติว่าด้วยการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไม่สอดคล้องกับบทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย สามารถสรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีบทบาท

- 1.1 ความหมายของบทบาท
- 1.2 ลักษณะของบทบาท
- 1.3 สถานภาพและบทบาท

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคม

2.1 การเคลื่อนแบบเสรีนิยมนั้นมีกลไกในการขับเคลื่อนกลุ่มผลประโยชน์ทาง

การเมือง

- 2.2 กลุ่มผลประโยชน์
- 2.3 กลุ่มผลักดัน

3. การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

- 3.1 ระบอบประชาธิปไตย
- 3.2 ความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตย
- 3.3 หลักการของประชาธิปไตย
- 3.4 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
- 3.5 ประชาธิปไตยทางอ้อม
- 3.6 ประชาธิปไตยแบบตัวแทน

4. การมีส่วนร่วม

- 4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
- 4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 4.3 แนวคิดการมีส่วนร่วม
- 4.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
- 4.5 ระดับของการมีส่วนร่วม
- 4.6 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 4.7 กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. การนำนโยบายไปปฏิบัติ

- 5.1 ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- 5.2 ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 5.3 การนำเสนอผลงาน เรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีบทบาท

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรม การแสดงออกของบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หรือชุมชนภายในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม บทบาท เป็นแนวคิดด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และมานุษยวิทยา สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ หรือชุมชน เนื่องจากมนุษย์ในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์ การกำหนดบทบาทจึง เปรียบเสมือนการจัดระเบียบของบุคคล สังคมที่จะปฏิบัติต่อกัน

ความหมายของบทบาท

ประเสริฐ ปอนถิ่น (ออนไลน์, 2547) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มี ลักษณะในทำนองเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนี้ถึงตัวบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปที่การบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ
2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรง ตำแหน่งนั้น
3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

รพีพรรณ สุวรรณฉวี ไซติ (2550 : 66) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผน ของความต้องการ เป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ คุณค่า และการกระทำที่สมาชิกในสังคม คาดหวังว่าควรเป็นไปตามลักษณะของชนิดตำแหน่งที่มีอยู่ หรืออาจกล่าวได้สั้น ๆ ว่าบทบาทคือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรประพฤติหรือปฏิบัติ เช่น บทบาทของพ่อ คือทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี รู้จักทำมาหากิน เป็นต้น

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545 : 115) กล่าวว่าสถานภาพหรือตำแหน่งเป็นตัวกำหนดบทบาท ให้แก่บุคคล สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อกำหนดตำแหน่งใด ขึ้นก็จำเป็นจะต้องมีบทบาทหรือภาระหน้าที่กำกับตำแหน่งนั้นเสมอ เปรียบเสมือนเป็นเหรียญอันเดียว ที่มีสองหน้าคือ มีสถานภาพอยู่หน้าหนึ่งกำกับตำแหน่งและบทบาทอีกหน้าหนึ่ง

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545 : 116) ยังได้กล่าวถึงบทบาทว่าประกอบด้วยตัวประกอบที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมหลายลักษณะ เช่น

1. ตัวประกอบที่เสริมบทบาท เช่น การพูดเก่ง การมีอารมณ์ขัน
2. ตัวประกอบที่เป็นตัวสำคัญหรือแกนของบทบาทอันขาดมิได้ เช่น พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูลูก
3. ตัวประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น แพทย์จะบำบัดโรคต้องมีใบประกอบโรคศิลป์

จุฑามาศ ศรีศิริพันธ์. (2548 : 27) ได้อธิบายว่าบทบาท คือหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลในแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่ม หรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นกำหนดขึ้น ดังนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

จากความหมายของบทบาทข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาทคือ การกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพ ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้ บทบาทเป็นผลของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

ลักษณะของบทบาท

วิรุฒิ เสนาคำ (2549 : 192) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ
3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

ปรีดีธัญดา กัลยาศิริ (2541 : 42) อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ว่า การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่าเป็นบทบาทที่กำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังโดยผู้อื่น จึงต้องยอมรับว่าจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนด ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีที่บุคคลได้แสดงออกมาตามความเป็นจริงโดยตำแหน่ง การปฏิบัติที่ไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงอันเนื่องมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ
2. ความไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานภาพและบทบาท

การที่คนซึ่งมีสถานภาพเหมือนกันบางครั้งแสดงบทบาทต่างกัน (จ้านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. 2532 : 45) อาจพิจารณาได้โดยแยกลักษณะของบทบาทเป็น 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น

2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น จะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม หรือบุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละคน

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual/Enacted Role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทหนึ่ง ๆ อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การกดดันของกลุ่มต่าง ๆ จึงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545 : 111) ได้กล่าวถึงความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation) ว่ามิได้กล่าวเฉพาะการกระทำอย่างเดียวกันแต่จะรวมไปถึงแรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึก และค่านิยมอีกด้วย ซึ่งความคาดหวังในบทบาทเป็นเรื่องที่กลุ่มสมาชิกโดยทั่วไปรับรู้หรือตั้งความหวังว่าบุคคลที่ครอบครองสถานภาพอยู่ ควรจะมีการกระทำ แรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึกเจตคติหรือค่านิยมอย่างไร สังคมโดยทั่วไป ความคาดหวังในบทบาทมักไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ในความคิดคำนึงมากกว่า การที่บุคคลจะรับรู้ตนเองว่าควรแสดงบทบาทอย่างไรนั้น บุคคลก็รับรู้มาจากความหวังที่สมาชิกอื่นมีต่อเขา เช่น ผู้ที่จะครอบครองสถานภาพของผู้นำ เขาจะต้องเรียนรู้สมาชิกกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำนั้น ว่ามีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำอย่างไร ผนวกกับการรับรู้บทบาทของผู้นำในความคิดของเขาเองแล้ว จึงแสดงบทบาทตามที่ควรเป็น ถ้ายบทบาทที่แสดงออกมาสอดคล้องกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ เขาก็จะได้รับความนิยมนิยมชมชอบ แต่ถ้าขัดกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ เขาก็ไม่ได้รับการสนับสนุนอีก

ทฤษฎีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคม

จากการสำรวจองค์ความรู้ในทางวิชาการผู้วิจัยสรุปออกเป็น 3 ทฤษฎีใหญ่ ๆ คือ

1. ทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคมแบบชุมชนนิยม
2. ทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคมแบบเสรีนิยม
3. ทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคมแบบขบวนการทางสังคมใหม่

ทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคมทั้งสามทฤษฎีสรุปสาระสำคัญได้ตามตาราง 1

ตาราง 1 แสดงสาระสำคัญของเนื้อหาทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคม

ประเภท	จุดหมาย	พื้นที่ทางการเมือง	วิธีการเคลื่อนไหว
1. ประชาสังคมแบบ ชุมชนนิยม	- การสร้างจุดเชื่อมโยง ไปสู่พื้นที่ภาครัฐ/ ธุรกิจ - การเกิดความร่วมมือ ของภาคส่วนต่าง ๆ	- เวกีความร่วมมือ แบบ “สมานฉันท์”	- การพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การจัดทำแผนแบบมี ส่วนร่วม - ฯลฯ
2. ประชาสังคมแบบ เสรีนิยม	- การต่อรองผลักดัน นโยบายเพื่อ ประโยชน์กลุ่มคน	- พื้นที่ ช่องทางและ กลไกในระบบ การเมืองปกติ	- การล็อบบี้ เคลื่อนไหวผลักดัน โดยกลุ่ม ผลประโยชน์ต่าง ๆ
3. ประชาสังคมแบบ ขบวนการทาง สังคมใหม่	- การปรับสัมพันธภาพ ทางอำนาจในสังคม - สร้างและจรรโลง ประชาธิปไตยแบบมี ส่วนร่วม	- การสร้างพลังการ เคลื่อนไหวจาก ภายนอกระบบ การเมือง	- กระทำการแบบ ถึงลูกถึงคน (Direct Action) - การท้าทายขัดขวาง ระบบการเมืองปกติ

จากตาราง 1 สามารถขยายความเนื้อหาสาระสำคัญของทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคมในรายละเอียดได้ดังนี้

จากการศึกษาสภาพองค์กรชุมชนพบว่า ทฤษฎีที่สอดคล้องในการศึกษาคือ ทฤษฎีการขับเคลื่อนองค์กรประชาสังคมแบบเสรีนิยม

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2541 : 124-151) ได้วิจารณ์แนวคิดประชาสังคมแบบชุมชนนิยมว่ามองประชาสังคมในฐานะเป็นชุมชนดั้งเดิมในชนบทและการให้คุณค่าสิ่งที่ดำรงอยู่ในชุมชน ซึ่งขัดแย้งกับประสบการณ์การเกิดประชาสังคมในตะวันตกกล่าวคือ ประชาสังคมเติบโตขึ้นในเมือง บ่มเพาะสำนึกพลเมืองผ่านกิจกรรมทางสังคมในตลาดภายในสังคมทุนนิยม ประชาสังคมในแนวนิยมเช่นนี้จึงหมายถึงสังคมใหม่ที่เกิดขึ้นแทนที่สังคมดั้งเดิม ที่ผู้คนอยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมลักษณะแนวตั้งภายใต้ระบบศักดินาหรือระบบอุปถัมภ์

ประชาสังคมแบบเสรีนิยมจึงหมายถึง การรวมตัวกันของผู้คนในลักษณะกลุ่มองค์กรหรือสมาคมภายในสังคมที่จัดตั้งขึ้นใหม่ และทำกิจกรรมทางสาธารณะผ่านการต่อรอง กดดันให้รัฐ

มีนโยบายสาธารณะเพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มคน พื้นที่ทางการเมืองจึงมีลักษณะของการเมืองแบบกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลักดันต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญของกลุ่มสมาคมธุรกิจซึ่งรวมตัวกันและเข้ามามีบทบาทในกระบวนการนโยบายสาธารณะผ่านคณะกรรมการร่วมรัฐ-เอกชน (กรอ.) มีมติเรื่องการกระจายอำนาจเพื่อถ่ายโอนอำนาจการจัดการชีวิตส่วนรวมมายังภาคประชาสังคมในท้องถิ่นต่าง ๆ ฯลฯ

การเคลื่อนแบบเสรีนิยมนั้นมีกลไกในการขับเคลื่อนกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง

ความคิดประชาธิปไตย (Democracy) เกิดขึ้นมานานนับพัน ๆ ปี ประชาธิปไตยสามารถที่จะศึกษาในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ ในฐานะรูปการปกครอง และในฐานะวิถีทางดำเนินชีวิตสำหรับประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองที่ใช้อยู่ในโลกปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมก็ตาม ต่างก็ยึดถือตามคตินิยมของอดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาคือท่านอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln ค.ศ. 1809-1865) ที่กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” หมายถึง ประชาชนพลเมือง (Citizen) เป็นทั้งเจ้าของอำนาจอปกครอง เป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง และเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเอง (ภัทรสมน รัตนางกูร. ออนไลน์. 2553)

สมภพ โทตระกิตย์ (2505 : 25-28) ในทางปฏิบัติเพื่อให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยประกอบหลาย ๆ อย่างด้วยกัน เช่น การศึกษาดี เศรษฐกิจมั่นคง นอกจากนี้ยังมีหลักของระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ยอมรับอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. ภาวะการเป็นพลเมืองที่ทุกคนควรพึงมี และใช้สิทธิในการเป็นสมาชิกสังคม
2. พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิลงคะแนนเสียงเมื่ออายุพอสมควรที่จะรับผิดชอบ
3. ให้มีระบบเลือกตั้งโดยเสรีคือ การลงคะแนนเสียงจะกระทำโดยเสรี
4. พรรคการเมือง เป็นองค์การที่รวมความคิดเห็นที่เหมือนกันของประชาชนที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหารงานของรัฐ โดยการเสนอนโยบาย และส่งตัวแทนเข้าไปรับใช้ประชาชนในรัฐสภา
5. อิทธิพลของกลุ่มชน เพื่อที่จะให้ประชาชนพลเมืองสามารถติดต่อกับรัฐบาลของตนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการจูงใจรัฐบาลให้กำหนดนโยบาย และบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน เครื่องมือที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือการจัดตั้งเป็นกลุ่มเอกชน รวมเอาผู้ที่มีความคิดหรือมีผลประโยชน์อย่างเดียวหรือหลายอย่างในทางเดียวกัน ต่างก็รวมกันเป็นหมู่คณะ เช่น ในวงการธุรกิจ กรรมการ เกษตรกร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ หรือรวมโดยเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดอำนาจ และอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไขนโยบายของรัฐบาล

ในการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ในปัจจุบัน ทฤษฎีพหุนิยม เป็นทฤษฎีที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากทฤษฎีหนึ่ง โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางมากกว่าแห่งใด โดยความเชื่อที่ว่า ถนนที่จะไปสู่ประชาธิปไตยจะต้องอาศัยทฤษฎีพหุนิยม นักรัฐศาสตร์อเมริกันชื่อ W.J.M. Mackenzie ได้เริ่มการศึกษาเป็นครั้งแรกในเรื่องกลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) เมื่อ ค.ศ. 1920

พหุนิยม (Pluralism) หมายถึง สภาพหรือลักษณะของสังคมใด ๆ ที่ยอมรับการปรากฏอยู่ หรือการมีอยู่ และเสรีภาพที่จะแสดงออกซึ่งความคิดในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจทางสังคม และทางศาสนา ตามที่เขาคต้องการ ซึ่งเป็นลักษณะของ ลัทธิเสรีนิยม (Liberalism) เอกชนหรือปัจเจกชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและร่วมในผลประโยชน์โดยสมัครใจ ในอันที่จะสรรสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน หรือการบรรลุเป้าหมายบางประการที่ตั้งไว้

พหุนิยมทางการเมือง (Political Pluralism) คือ แนวความคิดที่เสนอให้มีการจัดระเบียบของรัฐเสียใหม่โดยให้มีสถาบัน หรือองค์การอิสระต่าง ๆ ทำหน้าที่ควบคุม และจำกัดอำนาจของรัฐ เช่น พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน สมาคมอาชีพ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2524 : 269-270)

ทฤษฎีพหุนิยม หลักการของทฤษฎีนี้คือ ประชาธิปไตยจะมีขึ้นและมั่นคงอยู่ได้ด้วยการที่มีกลุ่ม สมาคม สันนิบาต องค์การ สหพันธ์ต่าง ๆ มากมายหลากหลายภายในรัฐ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมา และมีวิธีการดำเนินการที่เป็นไปโดยเสรีและด้วยใจสมัครรวมถึงกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) กลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) และกลุ่มอุดมการณ์ (Ideological Groups) (บรรพต วีระสัย และคณะ. 2541 : 141-147)

กลุ่มผลประโยชน์

คำว่ากลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) กับคำว่า กลุ่มอิทธิพล (Pressure Groups) เป็นคำที่มักจะใช้ปะปนกัน เนื่องจากมีความหมายใกล้เคียงกัน การให้ความหมายที่แตกต่างกันเป็นผลมาจากนักวิชาการแต่ละท่านที่มอง คือตามทัศนะของการมองหรือการศึกษา (Approach)

กลุ่มผลประโยชน์นั้นพิจารณาตามหลักของความเป็นจริงจากพฤติกรรมแล้วเป็นการรวมตัวของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ ได้ยึดถือเอาแนวอาชีพเดียวกันเป็นหลัก เมื่อการรวมตัวกันดำเนินไปได้ด้วยดี มีการจัดองค์การที่ดี มีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะสามารสร้างพลังและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล (Influence) และอำนาจ (Power) เหนือรัฐบาล เหนือผู้บริหารประเทศได้ พลังอำนาจที่ว่านี้รวมไปถึงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในกลุ่มด้วย

กลุ่มผลประโยชน์หรือ Interest Groups หมายถึง กลุ่มตัวแทนสาขาอาชีพ สาขาในสังคม ซึ่งมีจำนวนมากและตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา คำต่อไปนี้มีความหมายที่ใกล้เคียงกันและมักใช้ปะปนกันอยู่เสมอคือ

Interest Groups	หมายถึง กลุ่มผลประโยชน์
Pressure Groups	หมายถึง กลุ่มผลักดัน หรือกลุ่มอิทธิพล

Organized Groups	หมายถึง การรวมกลุ่มของผู้มีผลประโยชน์ หรือผลประโยชน์ที่ รวมกันในลักษณะขององค์การ
Group Interest	หมายถึง ผลประโยชน์ของกลุ่มไม่เหมือนกันกับ Organized Groups เพราะเป็นการรวมกันเฉย ๆ ไม่มีการจัดองค์การ
Ideological Groups	หมายถึง กลุ่มอุดมการณ์ ไม่มีการแบ่งเป็นชั้นอาชีพ เพศ และ อาชีพ
Lobby	หมายถึง กลุ่มแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นอกสภาเปรียบเทียบกับเป็น สภาที่ 3 ของสหรัฐอเมริกา
Political Groups	หมายถึง กลุ่มการเมือง หรือสโมสรการเมือง (Political Clubs)
Powers Groups	หมายถึง กลุ่มพลังต่าง ๆ ขบวนการต่าง ๆ

จุดหมายสำคัญของกลุ่มต่าง ๆ นี้คือ การป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งแบ่งแยกตาม
สาขาของสังคม ผลประโยชน์นี้อาจหมายถึง ผลประโยชน์เฉพาะของกลุ่มหรือผลประโยชน์นอกกลุ่ม
ผลประโยชน์ทั่วไปที่เป็นสาธารณะรวมถึงจุดหมายสุดท้าย การมีอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ
(International Encyclopedia of the Social Sciences. 1972 : 486)

กลุ่มผลประโยชน์ในความหมายตามพจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยานี้อธิบายว่า Groups
Interest คือ ผลประโยชน์ของกลุ่มหมายถึง ภาวะความรู้สึกตื่นตัวที่เกิดขึ้นในบุคคลที่ทำงานร่วมกัน
เป็นกลุ่ม เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ซึ่งถือว่าเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม
(ราชบัณฑิตยสถาน. 2524 : 196-197)

Interest Group คือ กลุ่มผลประโยชน์หมายถึง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อภารกิจหรือผลประโยชน์
เฉพาะอย่าง เช่น กลุ่มเรียกร้องสิทธิสตรี หรือกลุ่มพ่อค้า

แกรแฮม วู้ดตัน (Graham Wootton. 1970 : 1-2) ได้อธิบายความหมายของกลุ่มผลประโยชน์
ไว้ว่า

1. กลุ่มผลประโยชน์คือ กลุ่มทุกกลุ่ม หรือองค์การทุกองค์การที่แสวงหาอิทธิพลเหนือ
นโยบายสาธารณะ (Public Policy) ตามวิถีทางที่กำหนด ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธที่จะรับผิดชอบ
โดยตรงที่จะปกครองประเทศ

2. กลุ่มผลประโยชน์เป็นของผู้ร่วมทักษะที่ได้ทำการเรียกร้องต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม และ
เมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์นี้กระทำการเรียกร้องข้อเสนอของตนโดยผ่านสถาบันใด ๆ ของรัฐบาลก็ตาม
กลุ่มผลประโยชน์นี้จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง (Political Interest Groups) และ
เมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์ปฏิบัติการในระดับการเมือง กลุ่มนี้จะถูกเรียกว่ากลุ่มผลกดดัน (Pressure
Groups)

กลุ่มผลักดัน

คำว่ากลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) เป็นองค์การผลประโยชน์ของกลุ่มชน ซึ่งสมาชิกได้มีส่วนร่วมในทัศนะ มีเป้าหมาย และกิจการตาม โครงการของกลุ่มในอันที่จะมีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือรัฐบาล และมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาล กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มอิทธิพลนี้มิได้มีเป้าหมายเหมือนกันกับพรรคการเมืองที่ว่าพรรคการเมืองต้องการชัยชนะ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศ แต่กลุ่มผลักดันนั้นมีเป้าหมายใหญ่คือ

ผลประโยชน์ในการเป็นเจ้าของหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่จะมีผลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อสมาชิกของกลุ่มตน

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มผลักดันจะอยู่ที่ขนาดที่ใหญ่หรือเล็ก ความมั่งคั่งในทางการเงิน อำนาจต่อรอง เป้าหมาย แต่วิธีการดำเนินงานนั้นเกือบจะเหมือนหรือคล้ายกัน คือ วิธีการที่จะมีอิทธิพลเหนือมติมหาชน (Public Opinion) นอกจากนี้แล้ว กลุ่มผลักดันยังมีเป้าหมายที่จะมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ตัวอย่างของกลุ่มผลักดันเหล่านี้คือ ลอบบี้ (Lobbies) องค์การทางด้านธุรกิจต่าง ๆ องค์การเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน องค์การทางเกษตรกรรม สหภาพแรงงานทั่ว ๆ ไป องค์การทางศีลธรรม องค์การทาง กลุ่มผลักดัน ตามความหมายราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง “กลุ่มกดดัน คือ กลุ่มสังคมที่รวมกันขึ้นโดยมีเป้าประสงค์ และทัศนคติร่วมกัน เพื่อพยายามให้มีอิทธิพลเหนือหรือบังคับกลุ่มอื่น ๆ ในการเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือพฤติกรรม ให้เป็นไปตามที่ต้องการ” คำนี้ นักสังคมศาสตร์อเมริกัน ใช้กันมาแต่เดิมคือ กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้นำคำใหม่ใช้ว่า กลุ่มกดดัน (Pressure Groups) อย่างไรก็ดี ในบางสถานการณ์ คำว่า กลุ่มผลประโยชน์ก็ยังคงนิยมใช้กันมากกว่า (ราชบัณฑิต. 2524 : 196-197)

กลุ่มผลักดัน ตามความหมายของ โบน และแรนนี่ (Bone and Ranney. 1976 : 101) นั่นคือ เมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์ตัดสินใจที่จะนำปัญหาของเขาไปสู่รัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์จะกลายเป็นกลุ่มผลักดัน หรือกลุ่มอิทธิพล หรือกลุ่มผลประโยชน์ในทางการเมือง

ไซซเลอร์ (Zeigler. 1964 : 30) ได้ให้ความหมายของกลุ่มผลักดันว่าหมายถึงกลุ่มในรูปขององค์การที่แสวงหาอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐบาล โดยปราศจากเจตนาที่จะนำเอาสมาชิกของกลุ่มไปทำหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐบาล

กลุ่มผลักดันในความหมายของ วู้ดตัน (Graham Wootton. 1970 : 1-2) คือองค์การใด ๆ ที่แสวงหาอิทธิพลเหนือนโยบายของรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธความต้องการที่จะยอมรับความรับผิดชอบในองค์การของรัฐ

เมื่อการกระทำของกลุ่มผลประโยชน์ หรือการปฏิบัติการเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ ไปถึงระดับการเมือง คือระดับนโยบาย กลุ่มจะถูกเรียกว่าเป็นกลุ่มผลักดันมักใช้สลับหรือแทนกันได้

กลุ่มผลักดันในความหมายของมอริส ดูแวร์เซ่ (Maurice Duverger, 1972 : 101-102) แห่งมหาวิทยาลัยปารีส ฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ ว่าพรรคการเมืองนั้น มีความมุ่งหมายที่จะเป็นเจ้าของอำนาจรัฐ และใช้อำนาจนั้นในการบริหาร อำนาจนี้หมายถึงอำนาจที่ได้มาโดยการเข้ารับเลือกตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น สมาชิกสภาเทศบาล เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น นายกเทศมนตรี วุฒิสมาชิก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังหมายถึง ตำแหน่งที่จะถูกเลือกตั้งให้ทำหน้าที่รัฐบาล คือ รัฐมนตรีและตำแหน่งประมุขของรัฐ คือ ประธานาธิบดี แต่กลุ่มผลประโยชน์ ศาสตราจารย์ดูแวร์เซ่ ได้อธิบายว่ากลุ่มผลประโยชน์นั้นเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือมิได้เข้าร่วมโดยตรงในการแสวงหาอำนาจหรือในการใช้อำนาจรัฐ กลุ่มผลประโยชน์จะปฏิบัติการเพื่อมีอิทธิพลเหนืออำนาจรัฐ ในขณะที่องค์กรของกลุ่มแยกอยู่ต่างหาก หมายความว่า กลุ่มผลประโยชน์ใช้อิทธิพลบีบบังคับ ผู้บริหารประเทศ คำว่า Pressure Groups จึงเป็นเสมือนกลุ่มบีบบังคับในการเมืองต่อผู้บริหารประเทศ

กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มบีบบังคับนี้มีเจตนาที่จะแสวงหาอิทธิพล หรือมีอำนาจเหนือบรรดาบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจ และไม่ได้หมายความว่าส่งคนของกลุ่มเข้าไปใช้อำนาจเสียเอง คือการเข้าไปอย่างไม่เป็นทางการ ตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเท่าที่เป็นอยู่ในสังคมตะวันตก กลุ่มพลังที่เข้มแข็งหลายกลุ่มต่างก็มีตัวแทนของตนอยู่ในหน่วยงานของรัฐบาล และในหน่วยงานของรัฐบาล โดยที่มีการปกปิดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนของกลุ่มและหน่วยงานของรัฐ

ในการจัดแยกประเภทของกลุ่มผลักดันนี้ กระทำได้ยากกว่าการแยกประเภทพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องเฉพาะปฏิบัติการทางการเมือง ส่วนกลุ่มผลักดันนั้นส่วนใหญ่แล้วเป็นองค์กรที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง (Non Political Organizations) และที่สำคัญการบีบบังคับทางการเมืองหาใช่กิจกรรมหลักเบื้องต้นของกลุ่มไม่ กลุ่มต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสมาคม องค์กรที่ไม่มีจุดประสงค์ในทางการเมือง ต่างก็มีโอกาสที่จะปฏิบัติในฐานะกลุ่มผลักดันได้ในบางกรณี เท่าที่สภาพแวดล้อมทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางสังคมจะเอื้ออำนวยให้

สรุปกลุ่มผลักดัน Pressure Groups ตามพจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฝรั่งเศส (Charles Debbasch, 1974) มีความหมายดังนี้

กลุ่มผลักดัน คือ องค์กรที่ก่อตั้งเพื่อปกป้องผลประโยชน์ที่ไปเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ บังคับให้มีการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจในนโยบายของรัฐ ให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่มของตน

ตรงกันข้ามกับพรรคการเมืองซึ่งมีเป้าหมายที่จะเข้าไปบริหารนโยบาย คือ การใช้อำนาจรัฐ กลุ่มผลักดันนี้ต้องการแต่เพียงเพื่อการมีอิทธิพลเหนือองค์การที่มีอำนาจตัดสินใจ

การใช้อิทธิพล เพื่อบีบบังคับนั้น อาจกระทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การขอมติขอความร่วมมือจากพลเมือง การใช้อิทธิพลบีบบังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมมีโอกาสที่จะกลับกลายเป็นกลุ่มผลักดันหรือกลุ่มอิทธิพลได้ทั้งสิ้น

การผลักดัน หรือการบีบบังคับตามความหมายของภาษาอเมริกัน คือคำว่าล็อบบี้ (Lobby) ซึ่งหมายถึงการชี้ชวนเฉพาะตัว คือ ลักษณะเฉพาะของกลุ่มผลักดันที่มีการจัดเตรียมที่พร้อมมูล และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุผล

การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

ระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย (Democracy) มาจากรากศัพท์ในภาษากรีก คือ Demos ซึ่งแปลว่า ประชาชน (People) และ Kratos ซึ่งแปลว่า การปกครอง (Rule) ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงหมายถึง อำนาจการปกครองเป็นของประชาชน (Rule by the People)

สมเกียรติ วันทะนะ (2544 : 175-176) ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่าเป็นการขยายให้เป็นที่รู้จักโดยกว้างขวางจากคำประกาศของประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ระบอบประชาธิปไตยจึงหมายถึง การปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการทางการเมืองที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของเชษฐบุต (2543 : 34) เป็นการใช้อำนาจทางการเมือง การปกครองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ ประชาธิปไตยโดยตรงหรือแบบมีส่วนร่วม (Participatory or Direct Democracy) และประชาธิปไตยโดยทางอ้อมหรือแบบตัวแทน (Representative or Indirect Democracy) ประชาธิปไตยโดยตรงได้แก่ การปกครองที่ประชาชนจะมาร่วมประชุมเพื่อกำหนดนโยบายบริหารประเทศหรือตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ เอง แต่ระบอบประชาธิปไตยโดยตรงอย่างนี้มีใช้กันอยู่ในสมัยโบราณนั่นเอง เช่น สมัยกรีกโบราณเป็นประชาธิปไตยหรือการใช้สิทธิเสียงประชาชนปกครองกันเองนั้น พบว่าประชาชนที่มีสิทธิ์มีเสียงในสมัยนั้น ได้แก่ พลเมืองที่เป็นอภิสิทธิ์ชนเท่านั้น ยังมีคนในสังคมที่ไม่ได้สิทธิ์ที่ว่ามีอยู่จำนวนมาก ซึ่งเป็นผู้หญิง คนต่างถิ่น และทาสในสังคม

ในสมัยปัจจุบัน การดำเนินการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง ยังพอมิเหลืออยู่บ้างในระดับท้องถิ่นเฉพาะชุมชนเล็ก ๆ บางแห่งเท่านั้นเอง เช่น บางแคว้นในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ยังยอมให้มีการปกครองระดับท้องถิ่นที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการมาร่วมประชุมหรือบางแห่ง

ในสหรัฐอเมริกา เช่น รัฐนิวแฮมป์เชียร์ที่มีการปกครองในระดับท้องถิ่น ซึ่งยังใช้ระบอบประชาธิปไตยโดยตรง แต่ระบอบประชาธิปไตยโดยตรงจะหมดไปเพราะไม่สะดวกด้วยจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองที่เพิ่มขึ้นมาก จนยากที่จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองได้ ทั้งปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็สลับซับซ้อนขึ้นมากด้วยและต้องใช้เวลาในการพิจารณาทำให้การนัดหมายประชาชนให้มาประชุมร่วมกันเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันนาน ๆ เป็นเรื่องที่ทำได้ลำบาก ระบอบประชาธิปไตยที่มีใช้กันอยู่ในโลกปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นระบอบประชาธิปไตยตัวแทน ประชาธิปไตยตัวแทน หมายถึง การปกครองซึ่งประชาชนได้มอบอำนาจในการปกครองให้ผู้แทนราษฎรที่ตนได้เลือกขึ้นมาทำหน้าที่แทนในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ตามแต่จะได้ตกลงกำหนดไว้ล่วงหน้า แต่อำนาจของประชาชนก็มีอยู่ที่จะเรียกคืนได้หากมีเจตนาที่แข็งขัน

ลักษณะของระบอบประชาธิปไตยตัวแทนนี้มีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก ประชาชนยังมีสิทธิในการควบคุมรัฐบาลอย่างแท้จริง มิใช่เป็นการเขียนไว้เฉพาะในรัฐธรรมนูญแต่ในทางปฏิบัติประชาชนไม่มีอำนาจใด ๆ ทั้งสิ้น

ประการที่สอง ประชาชนต้องได้รับการมีตัวแทนอย่างกว้างขวาง คือการให้สิทธิและเสียงในการเมืองต้องถึงแก่มหาชนทั่วไปโดยไม่กีดกันกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด โดยเฉพาะ

ประการที่สาม สิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนได้รับการคุ้มครอง เช่น สิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการพูด การเขียน และการตั้งสมาคมฯ ตลอดจนออกหนังสือพิมพ์ หรือเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาได้ตามใจปรารถนารวมถึงสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นต้น

ความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตย

นรนิติ เศรษฐบุตร (2543 : 35-52) การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ถือกำเนิดขึ้นที่ประเทศกรีกโบราณมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเอเธนส์ เนื่องจากในเวลานั้นลักษณะและสภาพสังคมซึ่งเป็นนครรัฐ (City State) มีประชาชนเป็นจำนวนน้อยและเฉพาะเพศชายเท่านั้นที่มีสิทธิทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น ประชาธิปไตยที่ปฏิบัติอยู่ในตอนนั้นจึงเป็นประชาธิปไตยโดยตรงที่ประชาชนจะมาประชุมหารือและถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ และลงมติกัน โดยที่ยังไม่มีรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และข้าราชการประจำ เจ้าหน้าที่ดำเนินงานจะได้รับเลือกโดยการออกเสียงให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 1 ปี

การปกครองระบอบประชาธิปไตยของกรีกได้รับการสืบทอดบางส่วนมาในสมัยอาณาจักรโรมโบราณ โดยเฉพาะในหลักการว่ารัฐบาลต้องได้รับการยอมรับหรือได้รับความนิยมาจากประชาชน แต่กลุ่มบุคคลผู้มีสิทธิและมีเสียงทางการเมืองสมัยนั้นยังคงมีจำกัดอยู่ในหมู่คนส่วนน้อยของสังคมเท่านั้น

จากยุคโบราณมาสู่ยุคปัจจุบัน ถือว่าการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้รับพื้นฐานอีกครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 13 โดยมีจุดเริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างพระเจ้า

จอห์นกับพวกขุนนางและพระ ซึ่งผลของความขัดแย้งปรากฏว่าพระเจ้าจอห์นเป็นฝ่ายแพ้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงต้องยอมออกกฎบัตรแมกนาคาร์ตา ในปี ค.ศ. 1215 ซึ่งสาระสำคัญในกฎบัตรนี้ถือเป็นกติกากองแผ่นดิน ถือว่ากฎหมายเป็นหลักอันเป็นที่ยอมรับเหนือกว่าอำนาจของกษัตริย์ เสรีชนทั้งหลายได้รับการประกันว่าจะถูกลงโทษมิได้หากมิได้รับการพิจารณาตามกระบวนการทางกฎหมายในคริสต์ศตวรรษเดียวกันนั่นเอง หลักเกี่ยวกับการคุมขังบุคคล (Habeas Corpus) ซึ่งประกันสิทธิส่วนบุคคลของพลเมืองที่จะไม่ถูกรังแกโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลก็ได้ถูกนำมาใช้บังคับ

ปี ค.ศ. 1254 ด้วยความจำเป็นของรัฐบาลของกษัตริย์ที่ต้องการทรัพย์จากราษฎรมากขึ้น จึงได้ยอมให้มีการหาผู้แทนมาประชุมพิจารณาว่าจะให้ประชาชนช่วยจ่ายภาษีให้แก่รัฐบาลเป็นจำนวนเท่าใด และนี่ก็คือปฐมเหตุหรือสาเหตุของการมีรัฐสภา ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 แนวคิดเรื่องความชอบธรรมของผู้ปกครองที่มาจากขนบธรรมเนียมประเพณีเดิม ดังเช่นกษัตริย์ที่สืบตำแหน่งกันทางสายโลหิตนั้นก็ถูกสั่นคลอน ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชื่อถือในเรื่องเทวสิทธิ์ ได้เสื่อมคลายลงและถูกท้าทายจากความคิดที่ถือว่ามนุษย์มีเท่าเทียมกันในหลักนิติธรรมและมนุษย์มีเหตุผลจะช่วยในการกำหนดตัวผู้ที่มาตัดสินใจแทนมหาชน ในระยะเวลาเดียวกันนั่นเอง การแยกตัวของนิกายโปรเตสแตนต์ออกมาจากศาสนาคริสต์ส่งเสริมการสร้างระบอบประชาธิปไตยในยุโรป มาร์ติน ลูเธอร์ นักบวชผู้ก่อตั้งนิกายโปรเตสแตนต์ได้ยืนยันว่าในศาสนาคริสต์นั้นมนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ฉะนั้นจึงมีผู้กล่าวว่า การเกิดของนิกายโปรเตสแตนต์ได้ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยยุคใหม่ขึ้นในยุโรป

แต่ในเหตุการณ์ที่สำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในยุโรปมากคือการที่รัฐสภาอังกฤษออกกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยย์ (Bill of Rights) ในปี ค.ศ. 1689 กฎหมายฉบับนี้เป็นต้นแบบของกฎหมายสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ที่ออกมาภายหลัง กฎหมายได้เน้นถึงความสำคัญของเสรีภาพส่วนบุคคลของพลเมือง และยืนยันว่า อำนาจทางการเมืองจะต้องอยู่ที่รัฐสภา มิใช่ที่กษัตริย์ หลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลแสดงออกเป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มขุนนางกับกษัตริย์ และอำนาจที่ได้เปลี่ยนมือจากกษัตริย์มาอยู่ที่พวกขุนนางนั่นเอง

ความสำเร็จของการมีรัฐบาลโดยสภาผู้แทนราษฎรในประเทศอังกฤษส่งผลต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศฝรั่งเศส ความคิดเรื่องเสรีภาพได้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่นักเขียนสำคัญของฝรั่งเศสในสมัยนั้น คือ โวลแตร์ และดิเดโรต์ นักคิดที่สำคัญของฝรั่งเศสที่นิยมรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบอังกฤษอีกท่านหนึ่ง คือ มงเตสกิเออร์ ได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง แตรุสโซ ผู้เขียน “สัญญาประชาคม” ในปี ค.ศ. 1762 ทรุสโซเป็นผู้ที่เสนอความคิดว่า เจตจำนงทั่วไปของประชาชนเป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมในการปกครองที่มีเหตุผลซึ่งมนุษย์ทั่วไปยอมรับได้

การปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 เพื่อล้มอำนาจเดิมของกษัตริย์และสถาปนาการปกครองของประชาชนได้เปลี่ยนความคิดเรื่องความชอบธรรมเดิมที่อ้างประเพณีและการสืบสายโลหิตทางชาติภูมิมาสู่ความชอบธรรมตามหลักกฎหมายและเหตุผล นั่นคือการยืนยันถึงความเสมอภาคของมนุษย์และเสรีภาพในการที่เลือกผู้ปกครอง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของฝรั่งเศสครั้งนี้ถือว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในพื้นที่แผ่นดินของทวีปยุโรปที่มีการตั้งรัฐบาลโดยประชาชนตามแนวทางประชาธิปไตย

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าในสังคมประเทศยุโรปนั้นรูปแบบของการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยได้พัฒนาจากการเปลี่ยนแปลงที่มาจากศูนย์อำนาจเดิมคือ จากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของสหราชอาณาจักรโดยการนำของราชวงศ์ทิวเดอร์ส และในสวีเดนโดยการนำของราชวงศ์วาสาร์ หรือไม่กี่จากคณะบุคคลผู้ทรงอำนาจเดิม เช่น ที่เกิดขึ้นในประเทศสอตันดา

ส่วนประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นเรื่องของ การต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเอกราชของประเทศเมืองขึ้น บางคนกล่าวว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเกิดใหม่ประเทศแรกคือ เป็นอาณานิคมเก่าของประเทศอังกฤษที่ต่อสู้เพื่อเอกราชและการปกครองตนเอง ได้สำเร็จด้วยวิธีการที่ชาวอเมริกันเรียกว่า “การปฏิวัติ” เมื่อปี ค.ศ. 1776 ทั้งนี้ โดยการตั้งระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีขึ้นมา ถือกันว่าเป็นการพัฒนาจากระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษนั่นเอง

ต่อมาแนวความคิดเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั้งแบบรัฐสภาอย่างอังกฤษและหรือแบบประธานาธิบดีอย่างสหรัฐอเมริกาก็ได้แพร่หลาย นอกจากในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือแล้วยังได้แพร่ขยายไปยังประเทศในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา การต่อสู้เพื่อระบอบประชาธิปไตยถือกันว่าเป็นการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเท่าเทียมกันที่นักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและนักต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมยึดเป็นหลักในการรวมพลังทางการเมือง

หลักการของประชาธิปไตย

สมเกียรติ วันทะนะ (2544 : 178- 189) กล่าวถึงระบอบประชาธิปไตยในช่วง 2500 ปีที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาแนวคิดสำคัญขึ้นพื้นฐานดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty)

หัวใจของประชาธิปไตย คือ อำนาจอสูงสุดเด็ดขาดในแผ่นดินเป็นของประชาชน กล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยหมายถึงอำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชนนี้ ก่อให้เกิดความคิดย่อย ๆ ที่ผูกพันกัน 2 ประเด็นใหญ่ ๆ นั้น คือ ประเด็นแรก ประชาชนคือใคร และประเด็นที่สองประชาชนใช้อำนาจอสูงสุดปกครองประเทศอย่างไร

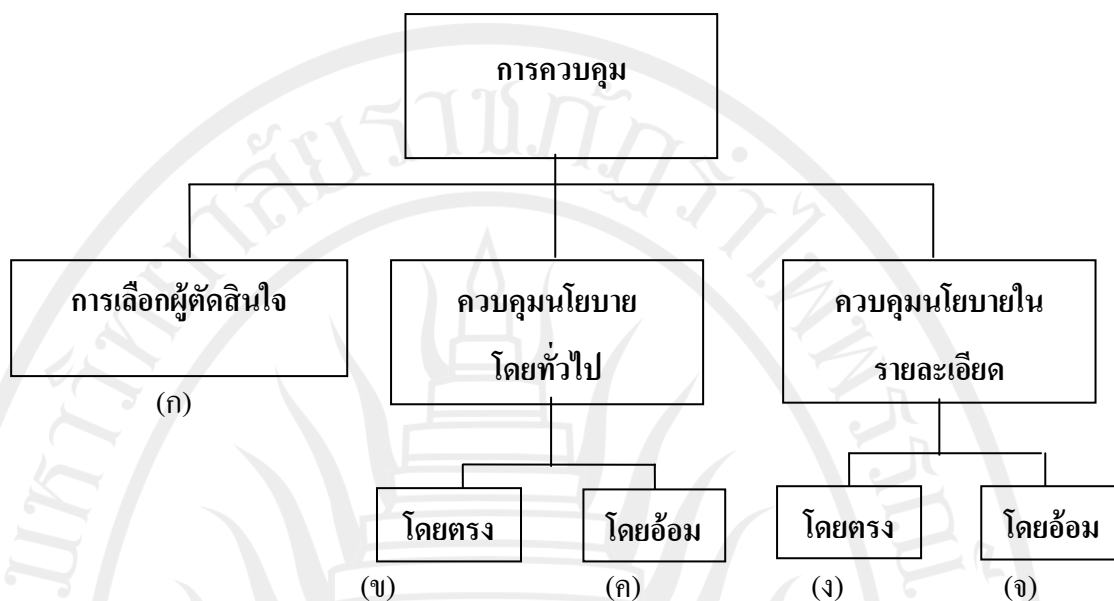
ในสมัยกรีกโบราณ ประชาชนมีความหมายว่า สามัญชนที่เป็นพลเมืองเพศชายเท่านั้น มิได้หมายถึงประชากรทุกคนของรัฐดังที่เราเข้าใจกัน โดยทั่วไปในทุกวันนี้ ในเอเธนส์พบว่า

ครั้งหนึ่งของประเทศ (คือสตรี) จึงไม่นับเป็นประชาชนตามธรรมเนียมปฏิบัติทางการเมืองในยุคนี้ นอกจากสตรีเพศจะถูกกีดกันออกไปจากคำว่า ประชาชนแล้ว ยังมีประชากรเพศชายอีก 2 กลุ่มของ เอเธนส์ ซึ่งอาจจะมีจำนวนมากกว่าพวกที่พลเมืองเสียด้วยซ้ำคือ ชาวต่างเมืองที่ทำมาหากินในเอเธนส์ และพวกทาสก็ไม่ถูกนับว่าเป็นประชาชน ดังนั้น กลุ่มสตรี คนต่างด้าวและพวกทาสนี้จึงไม่มีสิทธิ์ เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อนึ่งถ้ากล่าวอย่างเคร่งครัดแล้ว ประชาธิปไตยในสมัยเอเธนส์โบราณ จึงเป็นการปกครองที่ประชากรส่วนน้อยเท่านั้นมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในสมัยใหม่ขอบข่ายของประชาชนขยายเพิ่มขึ้นตามลำดับจนกระทั่งครอบคลุม ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีวัยบรรลุนิติภาวะ แต่กระบวนการขยายขอบข่ายของคำว่า ประชาชนนี้ต้องใช้เวลายาวนานและมีอัตราการเคลื่อนไหวช้าเร็วต่างกันไปในแต่ละประเทศ แม้ในประเทศตะวันตกที่ได้ชื่อว่าเป็นแม่แบบของประชาธิปไตยยุคใหม่ ความหมายของประชาชนที่ ครอบคลุมประชากรทุกส่วนอย่างกว้างขวางก็เพิ่งบรรลุผลในศตวรรษที่ 20 นี้เอง เช่น สหราชอาณาจักร ให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่สตรีอย่างเท่าเทียมกับบุรุษ เมื่อ ค.ศ. 1928 สวิตเซอร์แลนด์ให้สิทธิ ดังกล่าวเมื่อ ค.ศ.1971 และในสหรัฐอเมริกา มลรัฐทางใต้บางรัฐให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแก่ พลเมืองผิวดำที่มีเชื้อสายแอฟริกันเมื่อทศวรรษ 1960

ถ้าเรายอมรับว่าความหมายที่เป็นหัวใจของคำว่าประชาธิปไตยคือ ประชาชนเป็น เจ้าของอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแล้ว คำถามต่อไปที่จะเกิดตามมาโดยปริยายก็คือ ประชาชนใช้อำนาจ ดังกล่าวอย่างไร ประชาชนต้องใช้อำนาจนั้นด้วยตนเองหรือมอบให้ผู้อื่นใช้แทนได้ การพิจารณาคำถาม นำไปสู่แนวคิดเรื่องการควบคุมโดยประชาชนว่ามีได้กี่แบบ แต่ละแบบมีความสำคัญต่างจากแบบ อื่น ๆ อย่างไร

แอ็กเซล ฮาเดนนิอุส (Axel Hadenius. 1996 ; อ้างถึงใน ชัยชนัด ประดิษฐ์ศิลป์. 2553) การที่ ประชาชนใช้ควบคุมนโยบายสาธารณะอาจแบ่งได้เป็น 5 แบบ

ภาพประกอบ 2 การควบคุมนโยบายสาธารณะของประชาชน

ที่มา : (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2553 : 203)

การควบคุมในแบบ (ก) คือ แบบที่ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับกำหนดนโยบายสาธารณะแทนตน ในแง่นี้การใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศของประชาชนจึงเป็นไปในทางอ้อมซึ่งเราเรียกประชาธิปไตยแบบนี้ว่าประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ประชาธิปไตยจึงมิได้หมายถึงการปกครองโดยประชาชน แต่เป็นเพียงระบอบที่ประชาชนเลือกผู้ปกครองได้ตรงข้ามกับแบบ (ก) คือ การควบคุมในแบบ (ง) ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตยในอุดมคติ เป็นแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง การควบคุมนโยบายสาธารณะในรูปแบบนี้ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดจะใช้อำนาจนั้นด้วยตนเองโดยไม่ต้องผ่านตัวแทนและใช้ในเรื่องรายละเอียดของนโยบายที่จะกำหนดขึ้น อย่างไรก็ตามการควบคุมนโยบายสาธารณะโดยประชาชนโดยตรงในแบบ (ง) นี้ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมกับสังคมการเมืองในโลกปัจจุบัน ซึ่งแต่ละประเทศมีประชากรจำนวนมากและเรื่องราวที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะมีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าไปจัดการดูแลได้ด้วยตนเองโดยตรง เมื่อพูดถึงการควบคุมนโยบายในแบบ (ง) เราจึงมักหมายถึงประชาธิปไตยแบบคลาสสิกของเอเธนส์โบราณ การควบคุมแบบ (จ) คือการที่ประชาชนเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตนในเฉพาะเรื่อง ตัวแทนแบบนี้มีลักษณะเฉพาะกิจ มิใช่ตัวแทนทั่วไปอย่างเช่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การควบคุมแบบ (ข) คือ สิ่งที่เราเรียกกันว่า การลงประชามติ ซึ่งประชาชนใช้อำนาจของตนเองโดยตรง แต่มีลักษณะชั่วคราวชั่วคราวในเรื่องเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายสาธารณะที่สำคัญมาก ๆ เท่านั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองหรือการออกกฎหมายสำคัญ ๆ

การควบคุมแบบ (ค) คือ รูปแบบที่เชื่อกันว่าน่าจะสะท้อนภาพประชาธิปไตยแบบที่ปฏิบัติได้จริงในโลกปัจจุบันมากที่สุด การควบคุมแบบนี้ คือ ความพยายามประนีประนอมระหว่างแบบ (ง) ซึ่งยากที่จะปฏิบัติได้ในโลกปัจจุบันกับแบบ (ก) ซึ่งอำนาจหลุดจากมือประชาชนไปอยู่กับผู้แทนมากเกินไป แบบ (ค) คือ รูปแบบการควบคุมที่ประชาชนใช้อำนาจเลือกตัวแทนของตนเข้าไปกำหนดนโยบายสาธารณะ และในขณะเดียวกันก็มีมาตรการเชิงสถาบันที่ตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ว่าตัวแทนนั้นยังดำเนินการกำหนดนโยบายสาธารณะไปในกรอบกว้าง ๆ ตรงกับที่พวกเขาเคยตกลงหรือสัญญากับประชาชนไว้

2. สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของปัจเจกชน (Individual's Rights Liberty and Equality)

สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกชน เป็นแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของลัทธิเสรีนิยมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดแนบแน่นกับประชาธิปไตยมาก ประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้ คือ เสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) ประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือซึ่งเป็นประเทศแนวหน้าที่ให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตยแบบนี้ล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่เป็นเสรีนิยม (Liberal) และขยายเป็นประชาธิปไตย (Democratic) ดังนั้นแนวคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกชนแบบที่พัฒนาขึ้นมาภายใต้กรอบลัทธิเสรีนิยม จึงถูกส่งผ่านเข้ามาเป็นแนวคิดพื้นฐานของอุดมการณ์ประชาธิปไตยโดยปริยาย

สิทธิ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สิทธิพลเมือง (Civil Rights) สิทธิทางการเมือง (Political Rights) สิทธิทางสังคม (Social Rights) สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) และสิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights)

สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิที่จะมีเสรีภาพจากการถูกทรมาน เสรีภาพจากการถูกบังคับใช้แรงงาน เสรีภาพจากการถูกจับกุมตามอำเภอใจ สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เสรีภาพทางความคิด มโนธรรม ความเชื่อ หรือการนับถือศาสนา สิทธิในการดำเนินชีวิตที่เป็นส่วนตัว เป็นต้น

สิทธิทางการเมือง ได้แก่ เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการสมาคม และสิทธิในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ

สิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ได้แก่ สิทธิที่จะมีอาหารกิน บริการสาธารณสุข มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียง สิทธิที่จะได้รับค่าจ้างแรงงานเท่ากันสำหรับผลงานที่เท่ากัน สิทธิที่จะได้รับการประกันสังคม มีงานทำ นัดหยุดงานได้ มีที่อยู่อาศัย ได้รับการศึกษา และสิทธิในการมีส่วนร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรม เป็นต้น

แนวความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพในโลกปัจจุบันได้รับการรับรองไว้ในหลายแหล่งด้วยกันที่สำคัญ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้ลงมติ

ยอมรับและประกาศใช้เมื่อ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1966 สหประชาชาติได้ตราข้อกำหนดเรื่องสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวในรูปกติการะหว่างประเทศคือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง จะพบว่าในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกประมาณสองในสามได้ให้การรับรองกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับแล้ว

สำหรับแนวความคิดเรื่องความเสมอภาค หมายถึง การที่ปัจเจกชนยอมเสมอกันในสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ แต่มิได้หมายความว่าทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในทุกเรื่องทุกโอกาส แนวคิดเรื่องความเสมอภาคในที่นี้เป็นความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ซึ่งเป็นความเสมอภาคในโอกาสนี้ มิได้หมายความว่าจะต้องมีความเสมอภาคในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เช่น “หนึ่งคน หนึ่งเสียง” แสดงถึงหลักการแห่งความเสมอภาคทางการเมือง ซึ่งมีได้แปลว่าทุกคนจะต้องได้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ทางการเมืองเท่ากันแต่ประการใด

3. การปกครองโดยความยินยอมของประชาชน (Government by Consent)

ฉันทานุมัติ (Consensus) หรือการได้รับความยินยอมจากประชาชนในการเป็นผู้ปกครอง เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย แนวคิดนี้เกิดขึ้นโดยนัยแห่งตรรกะของแนวคิดสองประการแรกที่กล่าวไปแล้วข้างต้น นั่นคือ ด้วยเหตุที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดและมีสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งความเสมอภาคในอันที่จะใช้อำนาจปกครองดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่จะเกิดการปกครองอย่างสงบสุขได้ ถ้าหากปราศจากเสียงซึ่งความยินยอมที่จะถูกปกครองโดยประชาชนเอง

การที่ประชาชนยอมถูกปกครอง แสดงว่าประชาชนจะไม่ใช้อำนาจด้วยตนเองโดยตรงแต่จะให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นมาทำหน้าที่ปกครองแทนตน ดังนั้นตามเงื่อนไขจะมีทางเลือกเพียงประการเดียวว่า การที่ประชาชนจะยินยอมถูกปกครองได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นในบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะเป็นผู้ปกครอง วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้ประชาชนมั่นใจในผู้ปกครองของเขาได้ก็คือให้ประชาชนเลือกผู้ปกครองด้วยตนเอง แนวคิดเรื่องความยินยอมพร้อมใจหรือฉันทานุมัติในที่นี้จึงเป็นหลักประกันอีกอย่างหนึ่งว่า อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายในเรื่องนโยบายสาธารณะนั้นยังอยู่กับประชาชนนั่นเอง แนวคิดนี้สะท้อนความหมายต่อไปอีกว่า คณะบุคคลที่จะเข้ามาใช้อำนาจปกครองโดยฝืนใจประชาชนนั้นจะกระทำมิได้ และมีขอบด้วยหลักคิดของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ดังนั้น ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนคณะผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่ไม่ได้รับฉันทานุมัติจากประชาชนได้

4. การเป็นตัวแทน (Representation)

เป็นที่ตระหนักกันดีว่าในโลกยุคใหม่ ประชาธิปไตยทางตรง ที่พลเมืองเข้าประชุมกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งปวงด้วยตนเองนั้นไม่อาจกระทำได้ในสังคมการเมืองที่มีขนาดใหญ่ ดังนั้น ประชาธิปไตยทั้งหลายจึงถูกเข้าใจกันโดยทั่วไปหมายถึง ประชาธิปไตยแบบตัวแทน

แนวคิดเรื่องการเป็นตัวแทนอาจจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

4.1 ตัวแทนในฐานะผู้ได้รับความไว้วางใจให้ตัดสินใจแทน (Trustee) คือ ผู้ที่ประชาชนเลือกให้ไปใช้วิจารณญาณแทนประชาชนเมื่อได้รับเลือกเข้าเป็นตัวแทนแล้ว ตัวแทนแบบทรัสต์นี้จึงไม่จำเป็นต้องคิดเหมือนประชาชนแต่สามารถใช้ความคิดโดยอิสระ เพราะประชาชนมอบความไว้วางใจในตัวเขาแล้วว่าเขาจะคิดและกระทำการใด ๆ ได้โดยสิทธิ์ขาดได้โดยที่ประชาชนไม่ต้องคอยห่วงคอยพะวง เอ็ดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) ค.ศ. 1729-1797 นักคิดของอุดมการณ์อนุรักษนิยมชาวอังกฤษเป็นคนที่เสนอแนวคิดเรื่องการเป็นตัวแทนแบบทรัสต์

4.2 ตัวแทนแบบบุรุษไปรษณีย์ (Delegate) ตัวแทนแบบนี้จากความคิดที่ว่า อำนาจและเจตจำนงที่ถูกต้องยังเป็นของประชาชน โดยเต็มเปี่ยม สังคมสมัยใหม่อาจมีประชากรมากมาย ประชาชนไม่สามารถใช้อำนาจและวิจารณญาณของตนโดยตรงในการปกครองบ้านเมืองได้ ดังนั้นพวกเขาจึงเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนแต่ตัวแทนมิได้เข้าไปคิดเอง ตัวแทนเพียงแต่นำความคิดของประชาชนเข้าไปแสดงออกให้มีผลทางปฏิบัติเท่านั้น ตัวแทนแบบนี้อาจเปรียบเทียบกับตัวแทนการขายหรือตัวแทนจำหน่ายหรือทูต ซึ่งไม่มีสิทธิ์เข้าไปจัดการเปลี่ยนแปลงสินค้าหรือไปแก้ไขพระราชสาส์น หรือหนังสือสัญญาทางไมตรีใด ๆ ตามใจชอบ

4.3 ตัวแทนแบบเป็นผู้ไปปฏิบัติพันธกิจที่ตนสัญญาไว้กับประชาชน (Mandate) เป็นตัวแทนที่มีบทบาทหน้าที่อยู่กึ่งกลางระหว่างแบบที่หนึ่งกับแบบที่สอง คือ ตัวแทนแบบทรัสต์ใช้วิจารณญาณได้อย่างเต็มที่ ส่วนตัวแทนแบบเดเลเกตเกือบจะไม่ต้องใช้วิจารณญาณของตนเองเลย ตัวแทนแบบแมนเดตเป็นตัวแทนแบบสายกลาง กล่าวคือ ตัวแทนแบบนี้เริ่มด้วยการเสนอพันธสัญญาแก่ประชาชน และเมื่อได้รับความไว้วางใจให้เป็นตัวแทนแล้วเขาก็ต้องใช้ความสามารถของตนเองในการทำให้พันธสัญญาที่เขาสร้างไว้บรรลุผล

4.4 ตัวแทนแบบย่อส่วน (Resemblance) ทำหน้าที่เสมือนเป็นส่วนย่อยของสังคมใหญ่ เช่น ตัวแทนบางคนทำหน้าที่แทนกลุ่มคนที่มีเพศเดียวกับตน ตัวแทนบางคนทำหน้าที่แทนกลุ่มคนที่นับถือศาสนาเดียวกับตน ตัวแทนบางคนทำหน้าที่แทนกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกับตน เป็นต้น กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า สังคมใหญ่ของเขาก็ควรจะมีสัดส่วนที่สอดคล้องกัน พุดง่าย ๆ ว่า สภาผู้แทนราษฎรควรจะเป็นภาพจำลองหรือการย่อส่วนของสังคมนั้น ๆ ให้ใกล้เคียงที่สุด

วิธีการได้มาซึ่งตัวแทนในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะใช้การเลือกตั้ง การเลือกตั้งโดยประชาชน เป็นกลไกทางการเมืองสมัยใหม่ที่ทำให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองหรือการกำหนดนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ การเลือกตั้งยังเป็นกลไกที่ประชาชนสามารถใช้เปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่ตนเองไม่ชอบได้อย่างสันติวิธีอีกด้วย

5. การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule)

ประชาธิปไตยกับการปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะประชาธิปไตยหมายถึง การปกครองโดยประชาชนทั้งหมด มิใช่แค่บางส่วนของประชาชนเท่านั้น แต่ในโลกที่เป็นจริง การบรรลุถึงความเห็นพ้องต้องกันอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์เป็นสิ่งที่หาได้ยากยิ่ง ดังนั้น เมื่อมีความเห็นที่แตกต่างกัน ข้อยุติที่ดีที่สุดเท่าที่จะบรรลุได้ในทางปฏิบัติจึงอยู่ที่เสียงส่วนใหญ่

ปัญหาก็คือ เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกันและลงมติจนได้เสียงส่วนใหญ่แล้ว ฝ่ายที่เป็นเสียงส่วนน้อยจะปฏิบัติตัวอย่างไร ปัญหานี้ควรพิจารณาเป็นสองเงื่อนไขคือ ประการแรก สำหรับเรื่องที่ไม่มีความขัดแย้งน้อยถาวร มติของเสียงส่วนใหญ่ควรได้รับการปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อยกเว้น เช่น กฎจราจรเป็นเรื่องที่ไม่มีความขัดแย้งน้อยถาวร ถ้ามีการตกลงกติกากันแล้วว่าในประเทศหนึ่งให้เดินรถทางซ้าย เสียงส่วนน้อย (ซึ่งหมายถึงคนที่เห็นว่าควรให้เดินรถทางขวา) ก็ต้องปฏิบัติตาม เพราะฉะนั้นการสัญจรไปมาก็จะไม่เป็นระเบียบ

ในกรณีเงื่อนไขที่สอง ซึ่งเป็นกรณีที่มีเสียงส่วนน้อยถาวร (Permanent Minorities) เช่น บุคคลบางกลุ่มเป็นเสียงส่วนน้อยถาวร เพราะลักษณะของเชื้อสายเผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือภาษาที่ใช้ การแข่งขันทางการเมืองใด ๆ จึงมักจะลงเอยด้วยการที่เสียงส่วนน้อยถาวรเหล่านี้ก็จะได้เสียงส่วนน้อยอยู่เสมอ ในระบอบที่มีประสิทธิภาพจะต้องใช้กลไกรัฐธรรมนูญป้องกันมิให้เกิดสภาพการณ์ที่เสียงส่วนน้อยตกเป็นเบี้ยล่างของเสียงส่วนใหญ่ เช่น กำหนดสัดส่วนของตำแหน่งหน้าที่ในรัฐบาลหรือองค์กรสาธารณะไว้ให้แก่กลุ่มที่เป็นเสียงส่วนน้อยอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการกำหนดเงื่อนไขให้แก่เสียงส่วนน้อยมากเพียงใดก็จะไปกระทบกับหลักความเสมอภาคมากเป็นเงาตามตัว ดังนั้นหลักเสียงส่วนใหญ่จึงจะนำมาใช้โดยเน้นการแพ้หรือชนะกันตามคะแนนส่วน ๆ ไม่ได้ในทางการเมืองเมื่อพูดถึงหลักเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) เราจึงมักเน้นควบคู่กันไปถึงเรื่องสิทธิของเสียงส่วนน้อย (Minority Right) ซึ่งหมายความว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มีได้มุ่งจะเอาชนะคะคานกันด้วยคะแนนเสียงอย่างเดียว แต่เป็นระบอบการปกครองที่มุ่งแสวงหาทางประนีประนอม รอมชอมแบบทางสายกลาง และให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างเสียงส่วนใหญ่และเสียงส่วนน้อย เพราะในที่สุดแล้วคนทั้งสองกลุ่มล้วนเป็นประชาชนด้วยกันทั้งสิ้น

6. รัฐบาลที่เปิดเผยและตรวจสอบได้ (Open and Accountable Government)

รัฐบาลที่โปร่งใสมีความสำคัญต่อประชาธิปไตยเพราะช่วยทำให้ประชาชนได้ทราบสถานการณ์ของบ้านเมืองได้ทันการณ์ก่อนที่จะสายเกินแก้ นอกจากนี้ รัฐบาลที่โปร่งใสยังมีส่วนสำคัญในการพิทักษ์เสรีภาพให้แก่ปัจเจกชนทั้งหลายที่เป็นพลเมืองด้วย

รัฐบาลที่โปร่งใสมีลักษณะสำคัญหลายประการคือ ประการแรก หมายถึง การที่รัฐบาลต้องจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาลไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาพิจารณาได้นานโยยานั้น ๆ รัฐบาลเอาข้อมูลมาจากไหน มีผลกระทบในเชิงปฏิบัติอย่างไร ต้องใช้งบประมาณเท่าไร

และต้องมีกฎเกณฑ์ประกอบการดำเนินการอะไรบ้าง เป็นต้น ประการที่สอง รัฐบาลที่เปิดเผย หมายถึง รัฐบาลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและหนังสือพิมพ์เข้าถึงเอกสารข้อมูลของรัฐบาลได้ทั้งโดยตรง และโดยอ้อม (ผ่านรัฐสภา) รวมทั้งการเข้าถึงเอกสารส่วนบุคคลของบุคคลบางคนซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาลด้วย ประการที่สามคือ การเปิดให้สาธารณชนและสื่อสารมวลชนได้มีโอกาสเข้าฟังการประชุมขององค์กรของรัฐตั้งแต่รัฐสภา คณะกรรมการของรัฐสภา ไปจนกระทั่งถึงการประชุมของสภาของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ประการที่สี่ รัฐบาลที่เปิดเผย หมายถึง รัฐบาลที่ปรึกษาหารือกับกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบาย รวมทั้งการตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลและคำแนะนำที่ได้รับให้สาธารณชนได้ทราบ บางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และสวีเดน กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกิจการสาธารณะ และประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารดังกล่าว นอกเหนือจากข้อมูลบางประการที่มีข้อยกเว้นไม่ต้องเปิดเผย เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ หรือเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของบุคคล ข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีข้อยกเว้นไว้ รัฐบาลต้องเปิดเผยให้แก่ประชาชนทั้งหมดตามการเรียกร้อง

รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะต้องโปร่งใส ยังต้องถูกตรวจสอบได้ (Accountable Government) อีกด้วย รัฐบาลถูกตรวจสอบได้ใน 3 มิติ คือ การตรวจสอบได้ทางกฎหมาย (Legal Accountability) การตรวจสอบได้ทางการเมือง (Political Accountability) และการตรวจสอบได้ทางการเงิน (Financial Accountability)

การตรวจสอบได้ทางกฎหมาย ดำเนินการภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ ผู้ที่บัญญัติกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายแบบเดียวกัน ไม่มีข้อยกเว้น บุคลากรของรัฐทุกคนไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งก็ตามล้วนต้องรับผิดชอบทางกฎหมายต่อศาล เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป

การตรวจสอบได้ทางการเมือง หมายถึง บุคลากรหรือพนักงานที่กินเงินเดือนประจำของรัฐต้องรับผิดชอบต่อนักการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้ง และนักการเมืองเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนอีกทอดหนึ่ง โดยผ่านรัฐสภาและการเลือกตั้ง ซึ่งจัดให้มีขึ้นเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ

การตรวจสอบได้ทางการเงิน หมายถึง การใช้จ่ายเงินจากภาษีอากรของรัฐบาลนั้น ต้องเป็นไปตามจุดหมายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยปกติระบอบการเมืองที่ดีมักจะมีสำนักงานผู้ตรวจเงินแผ่นดินซึ่งเป็นองค์กรอิสระรับผิดชอบในการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของรัฐบาลตามหลักวิชาชีพ

การสร้างรัฐบาลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ในระบอบประชาธิปไตยจะใช้มาตรการสำคัญ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจนั้น การปกครองประเทศจะถูกแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ฝ่ายใหญ่ ๆ คือ

1. ฝ่ายบริหาร ซึ่งบางทีก็เรียกว่ารัฐบาลทำหน้าที่กำหนดนโยบายและนำนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าวไปปฏิบัติ
2. ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งบางทีเรียกว่ารัฐสภาทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งการเก็บภาษี และตรวจสอบการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหาร
3. ฝ่ายตุลาการ ซึ่งบางทีเรียกว่าศาลซึ่งรับผิดชอบให้บุคคลทั้งปวงปฏิบัติตามกฎหมาย โดยการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด

การแบ่งแยกอำนาจการปกครองประเทศออกเป็นสามฝ่ายเช่นนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ทั้งสามฝ่ายได้ตรวจสอบซึ่งกันและกันด้วย กล่าวคือ การแบ่งแยกอำนาจจะทำให้ศาลมีความอิสระไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ และเมื่อศาลมีอิสระดังกล่าวก็สามารถประกันให้ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอหน้ากัน ในทำนองเดียวกันถ้าให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการผ่านกฎหมายและอนุมัติให้ฝ่ายบริหารเก็บภาษีและใช้จ่ายเงินได้ง่ายเกินไปก็จะไม่มีองค์กรใดหรือประชาชนคนใดสามารถเข้าไปล่วงรู้ได้ว่าการใช้จ่ายเงินของฝ่ายบริหารว่าสุจริต และชอบด้วยหลักวิชาหรือไม่

7. ประโยชน์ส่วนรวม (Public Interest)

นอกจากจะเป็นการปกครองโดยประชาชนแล้ว ประชาธิปไตยยังเป็นการปกครองเพื่อประชาชนอีกด้วย การปกครองที่ได้ชื่อว่าเพื่อประชาชนนี้เอง เป็นที่มาของคำว่าประโยชน์ส่วนรวม (Public Interest) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือผลประโยชน์ที่ประชาชนโดยส่วนรวมควรจะได้รับนั้น จะต่างจากผลประโยชน์ส่วนตัวที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนพึงมีพึงได้ (Private Interests) ปัญหาอยู่ที่ว่าอะไรคือประโยชน์ และเราจะกำหนดสิ่งนี้ให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม แยกออกเป็น 2 กระแสใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นกระแสที่ไม่อาจบรรจบกันได้ ทุกวันนี้ก็ไม่มีวิ้วว่าจะบรรลุสภาพที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันอย่างเป็นเอกฉันท์

กระแสแรกมีปรมาจารย์ คือ รุสโซ (Jean Jacques Rousseau) ค.ศ. 1712-1778 สำหรับรุสโซ รัฐบาลหรือการปกครองควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชน และเพื่อการนี้ รัฐบาลต้องดำเนินการด้วยความยึดมั่นในเจตจำนงทั่วไป (General Will) รุสโซเชื่อว่าเจตจำนงทั่วไปนี้เป็นเจตจำนงที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับการรวมเอาเจตจำนงส่วนบุคคลของแต่ละบุคคลมารวมไว้ในที่เดียวกัน เพราะเจตจำนงส่วนบุคคลนั้นมีธรรมชาติที่เห็นแก่ตนเอง และเป็นการคิดไปเอง การปฏิบัติตามเจตจำนงทั่วไปจะทำให้ประชาชนแต่ละคนกระทำการใด ๆ โดยไม่ยึดเอาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง ปัญหาที่ติดตามมาจากแนวคิดของรุสโซคือใครจะผู้กำหนดว่าเจตจำนงทั่วไปดังกล่าว คืออะไรและ อยู่ที่ไหน ถึงตรงนี้ คำตอบเริ่มไม่ชัดเจน เราทราบเพียงว่ารุสโซต้องการให้เจตจำนงทั่วไปเป็นหลักชี้้นำการกระทำของรัฐบาลและพลเมือง

การที่จะเป็นเช่นนี้ได้ พลเมืองควรมีความเสมอภาคอย่างมากทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งความเสมอภาคดังกล่าวจะเป็นเงื่อนไขให้พลเมืองทุกคนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรงได้เต็มที่ อย่างไรก็ดี การมอบความสำคัญไว้กับเจตจำนงทั่วไปอย่างมากโดยที่ไม่มีกลไกการได้มาอย่างเป็นรูปธรรมเช่นนี้ ทำให้บางครั้งแนวคิดของรุสโซถูกนักเผด็จการทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวานำไปเป็นข้ออ้างว่าตนคือผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงว่าเจตจำนงทั่วไปนั้นเป็นอย่างไรอยู่ไหนและควรจะทำอย่างไรกับมัน ส่วนนักเผด็จการที่ชอบคิดแทนประชาชนทั่วไปว่าอะไรคือประโยชน์ส่วนรวมที่แท้จริง จึงมีแนวโน้มที่จะสร้างระบอบประชาธิปไตยที่อาจเรียกได้ว่าประชาธิปไตยแบบเบ็ดเสร็จ (Totalitarian Democracy)

ประชาธิปไตยที่เกิดจากความเชื่อมั่นในแนวคิดเรื่องประโยชน์ส่วนรวมอย่างจริงจังนี้จะเรียกกันว่าประชาธิปไตยพัฒนาการ (Developmental Democracy) ซึ่งหมายความว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองที่ทำให้มนุษย์ได้พัฒนาศักยภาพของบุคคลจนกระทั่งบรรลุความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างเจตจำนงส่วนบุคคลกับเจตจำนงทั่วไปนั้นหมายความว่า ผลประโยชน์ส่วนตัวถูกลดรวมเป็นหนึ่งเดียวกันกับประโยชน์ส่วนรวม โดยสมบูรณ์และไม่มีความรู้สึกแปลกแยกใด ๆ ต่อไป

กระแสที่สอง คือ กระแสที่มีนักคิด ชื่อเจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ค.ศ. 1748-1832 เป็นหัวขบวน เบนธัม มีความคิดพื้นฐานว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ถือเอาประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้งและดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการดังกล่าวอย่างมีเหตุมีผล เพราะฉะนั้นเสรีภาพในอันที่จะกระทำการใด ๆ อย่างมีเหตุมีผลเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคล จึงควรได้รับการคุ้มครอง ประชาธิปไตยที่ฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในยุโรปและอเมริกาในศตวรรษที่ 17 และ 18 จึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่พลเมืองจะใช้ปกป้องเสรีภาพของตนเองให้พ้นจากความครอบงำหรือการกดขี่บีบิตาของรัฐบาล ประชาธิปไตยแบบที่เบนธัมประสงค์ จึงเป็นประชาธิปไตยแบบปกป้องเสรีภาพส่วนบุคคล (Protective Democracy) ซึ่งก็คืออันเดียวกันกับการปกป้องผลประโยชน์ส่วนบุคคลนั่นเอง ผลประโยชน์ของส่วนรวมในทัศนะของนักคิดกระแสนี้จึงไม่มีความหมายเพราะกำหนดให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมไม่ได้ เบนธัมและศิษย์ซึ่งเรียกรวม ๆ ว่านักอรรถประโยชน์ (Utilitarian) จึงพอใจมากกว่าที่จะพูดถึงประโยชน์ส่วนตัว บังเจกบุคคลแต่ละคนล้วนคิดและต้องการอย่างเดียวกัน นั่นคือ แสวงหาความสำราญ (Pleasure) และหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (Pain) ระบอบการปกครองที่ดีที่สุดจึงเป็นระบอบที่ทำให้ความสุขในปริมาณมากที่สุดเกิดแก่บุคคลจำนวนมากที่สุด (The Greatest Happiness for the Greatest Number) ในทัศนะของกระแสที่สองนี้ ประชาธิปไตยเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน มีการเลือกตั้ง มีการวัดกันที่คะแนนอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนผลประโยชน์ส่วนรวมซึ่งเป็นลักษณะเป็นนามธรรมนั้นเป็นเรื่องเหลวไหลอย่างดีที่สุดผลประโยชน์ของชุมชนหรือของประชาคมทางการเมืองจะอยู่ที่ผลรวมของผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของปวงสมาชิกที่ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชนหรือประชาคมนั้น

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

หมายถึง การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองตลอดจนการกำหนดวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ไม่ว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิเสรีภาพหน้าที่ ตามระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่ไปก้าวท้าวหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือสังคม ส่วนรวมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอาจจะจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ (วิกิพีเดีย. ออนไลน์. ม.ป.ป.)

1. การมีส่วนร่วมในระดับเบื้องต้น เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง ร่วมอภิปรายเรื่องราวทางการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบัน ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอเรื่องราวหรือประชาพิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางการเมือง รวมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

2. การมีส่วนร่วมในระดับกลาง เช่น ร่วมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ร่วมปราศรัยในการชุมนุมเรียกร้องเรื่องราว ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอให้ฝ่ายที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมอดข้าวประท้วงหรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง

3. การมีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น ร่วมลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง ร่วมก่อตั้งรัฐบาล

ประชาธิปไตยทางอ้อม

ประชาธิปไตยทางอ้อมเป็นการปกครอง โดยที่ประชาชนมีหน้าที่เลือกผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตนในรัฐสภา โดยการเลือกตั้งจะคัดเอาผู้ที่มีคะแนนเสียงเหนือกว่าเป็นมาตรฐานทั่วไปผู้แทนนอกเหนือจากจะสามารถมาจากการเลือกตั้งโดยตรงแล้ว ยังอาจเข้ามาจากการสรรหาตามรัฐธรรมนูญ หรืออาจมาจากการกำหนดผู้แทนโดยพรรคการเมือง หรืออาจใช้รูปแบบผสมผสาน การปกครองแบบประชาธิปไตยทางอ้อมบางรูปแบบได้ดึงเอาลักษณะของประชาธิปไตยทางตรงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือ การลงประชามติ การปกครองแบบดังกล่าวถึงแม้ว่าประชาชนจะเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน แต่ผู้แทนเหล่านั้นก็ยังคงมีอำนาจตัดสินใจของตนเอง และเลือกวิธีการดำเนินการต่าง ๆ แบ่งออกเป็นตัวแบบย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาธิปไตยโดยตรงผ่านสภาประชาชน (Classical Democracy)

ประชาธิปไตยโดยตรงผ่านสภาประชาชน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนี้ได้ถูกนำมาใช้ในยุคกรีกดั้งเดิมโดยตัวแบบนี้ตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญคือ

- 1.1 พลเมืองมีความเสมอภาคทางการเมืองการปกครองตนเอง (Self-government)
- 1.2 พลเมืองมีบทบาทโดยตรงในการออกกฎหมายและและพิพากษาคดีในระบบลูกขุน
- 1.3 สภาประชาชนเป็นผู้จัดการเรื่องส่วนรวมของเมือง

1.4 ผู้ปกครองได้มาจากการจับฉลากเพื่อครองตำแหน่งในช่วงเวลาสั้น ๆ ในการนำตัวแบบประชาธิปไตยโดยตรงผ่านสภาประชาชนจำเป็นจะต้องพิจารณาเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้คือ

1.4.1 ตัวแบบนี้ใช้ได้ดีในนครรัฐขนาดเล็ก

1.4.2 การใช้ตัวแบบนี้จะพบว่า ความเป็นพลเมืองจำกัดอยู่ในคนส่วนน้อยของสังคม เช่น สังคมกรีกดั้งเดิม คนที่เป็นพลเมืองนั้นเป็นคนส่วนน้อยของสังคม ในขณะที่คนส่วนใหญ่จะเป็นพวกทาสหรือผู้หญิงที่ต้องทำงานอยู่ในครัวเรือน

2. ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม (Socialist Democracy)

ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม ตัวแบบนี้พัฒนาขึ้นในช่วงที่ประเทศต่าง ๆ รับผิดชอบการณั้แบบสังคมนิยมมาใช้เป็นระบบความคิดหลักของประเทศ ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญคือ

2.1 เสรีภาพขึ้นอยู่กับความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมือง หมายความว่า การที่ประชาชนจะมีเสรีภาพที่เป็นจริงทางสังคมได้นั้นจะต้องจัดการปัญหาเรื่องความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองให้ได้เสียก่อน

2.2 คอมมูนตามสายบังคับบัญชาเป็นผู้จัดการเรื่องส่วนรวม

2.3 ข้าราชการได้เงินเดือนต้องไม่มากกว่ากรรมกร เงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการนำตัวแบบประชาธิปไตยสังคมนิยมในภาคปฏิบัตินั้นจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขที่สำคัญคือ

2.3.1 การมีเอกภาพของผู้ใช้แรงงาน

2.3.2 ประเทศจะต้องมีการเร่งรัดพัฒนาการผลิตให้สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสังคมได้

2.3.3 สังคมนั้นจะต้องมีการเคลื่อนไหวกำราบชนชั้นนายทุนลงได้

2.3.4 มีการยกเลิกอภิสิทธิ์ชนชั้นในสังคม

3. ประชาธิปไตยของชุมชน (Community Democracy)

ประชาธิปไตยของชุมชนในที่นี้หมายถึง การให้ชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐานในการตัดสินใจโดยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญคือ

3.1 การเมืองแบบสมานฉันท์โดยจัดกระบวนการให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในการตัดสินใจภายในชุมชน แต่ถ้าไม่สามารถเห็นพ้องต้องกันของทุกคนได้ก็จะใช้หลักเสียงส่วนใหญ่เมื่อความเห็นไม่ลงตัวกันเท่านั้น

3.2 พลเมืองมีบทบาทโดยตรงดำเนินนิติบัญญัติผ่านเวทีสาธารณะ

3.3 ในสถาบันทางการเมืองที่จะรองรับประชาธิปไตยชุมชนก็คือ การแยกบทบาทหน้าที่ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

3.4 ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองจะทำให้เกิดเสรีที่เท่าเทียมกันและต้องพึ่งพาอาศัยกันในการพัฒนาภาพเหมือนดังเช่นประชาธิปไตยสังคมนิยม เงื่อนไขที่เหมาะสมในการใช้ประชาธิปไตยแบบชุมชนก็คือ

3.4.1 สังคมส่วนใหญ่ประกอบด้วยชุมชนเกษตรกรรมขนาดเล็กที่มีฐานทุนทางสังคม เช่น ผู้นำที่มีคุณธรรม ระบบเครือญาติเข้มแข็ง

3.4.2 ฐานทางเศรษฐกิจของสังคมตั้งอยู่บนฐานผู้ผลิตรายย่อยอิสระ

4. ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ หรือนักวิชาการบางท่านแปลว่า ประชาธิปไตยแบบถกแถลง ตัวแบบประชาธิปไตยดังกล่าวมีหลักการที่สำคัญในภาคปฏิบัติคือ

4.1 ใช้กระบวนการพูดคุยถกเถียงกันด้วยเหตุผลโดยมีความเชื่อว่ามนุษย์เราสามารถทำความเข้าใจร่วมกันด้วยเหตุผล

4.2 ใช้เวทีพหุภาคีที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นหน่วยพื้นที่ในการตัดสินใจประเด็นปัญหาต่าง ๆ

4.3 ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ ก็จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยมีคนกลาง (Mediation)

4.4 ในการจัดเวทีพหุภาคีที่มีลักษณะเวทีสาธารณะ (Civic Forum) จะใช้วิธีการทำงานเพื่อช่วยขับเคลื่อนเวทีที่สำคัญคือ

4.4.1 การสำรวจความคิดเห็นแบบปรึกษาหารือ (Deliberation Poll)

4.4.2 ใช้คณะลูกขุนของภาคพลเมืองโดยการสุ่มบุคคลที่เหมาะสม

4.4.3 การประชุมที่ใช้ฉันทามติโดยการตัดสินใจร่วมกันของทุกภาคส่วนในการใช้ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือนั้นมีเงื่อนไขสำคัญที่จะสามารถใช้ตัวแบบนี้ได้คือ

1) ชุมชนที่ใช้ตัวแบบนี้ต้องเป็นชุมชนขนาดเล็กพอที่จัดประชุมเมือง (Town Meeting) ได้

2) กลุ่มพหุภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นควรเป็นผู้มีส่วนได้เสียอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน

5. ประชาธิปไตยมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน (Radical Development Democracy)

ประชาธิปไตยโดยมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน เป็นตัวแบบของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีหลักการที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติคือ

5.1 ต้องให้พลเมืองมีส่วนร่วมโดยตรงตามกรอบกติกาทั้งในสถาบันหลักของสังคม สถานที่ทำงาน และชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ

5.2 พลเมืองมีสิทธิเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเอง (Equal Right)

5.3 ต้องมีการปรับระบบพรรคการเมืองให้บุคลากรของพรรคเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อสมาชิกพรรคแทนที่จะเป็นผู้นำพรรคหรือผู้ให้ทุนพรรค

5.4 ในการนำตัวแบบนี้มาใช้ต้องเปิดช่องให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคมสามารถทดลองแสวงรูปแบบการเมืองใหม่ ๆ ได้

อย่างไรก็ดี ในการนำตัวแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบนี้จะต้องมีเงื่อนไขเบื้องต้นบางประการคือ

1. รัฐต้องมีการจัดสรรทรัพยากรให้กลุ่มต่าง ๆ พัฒนาเป็นฐานการเมืองที่เข้มแข็ง (Political Efficiency)
2. พัฒนาระบบข้อมูลที่เปิดให้พลเมืองนำมาใช้ในการตัดสินใจปัญหาของสังคมได้บนฐานของความรู้ (Knowledgeable Citizenry)
3. ต้องดำเนินการลดบทบาทของระบบราชการที่ขาดความรับผิดชอบ (Unaccountable Bureaucracy) ต่อสังคม

ประชาธิปไตยแบบตัวแทน

ประชาธิปไตยแบบตัวแทนซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่นิยมใช้กันในสังคมสมัยใหม่ ในแง่ที่แต่ละประเทศหรือสังคมมีจำนวนพลเมืองของประเทศนั้นมากเกินไปในการใช้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในสังคมสมัยใหม่ที่นำประชาธิปไตยแบบตัวแทนมาใช้ก็ยังคงพบว่ในภาคปฏิบัตินั้นมีการใช้ตัวแบบแตกต่างกันไปได้อย่างน้อย 4 แบบคือ

1. ประชาธิปไตยแบบนายทุน (Bourgeois Democracy)

ประชาธิปไตยแบบนายทุน ในสังคมที่ตั้งอยู่บนฐานเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยก็ต้องปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับระบบทุนนิยมโดยการขจัดจุดอ่อนของระบบทุนนิยม เช่น การที่พลเมืองมีอำนาจทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับหลักการบางประการของระบบทุนนิยม โดยทั่วไปแล้วหลักการที่สำคัญของประชาธิปไตยแบบนายทุนได้แก่

1.1 การใช้สิทธิของปวงชนผ่านตัวแทน เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) นายกรัฐมนตรีบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) เป็นต้น

1.2 การยอมรับรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง (Representative Government)

1.3 ต้องมีการแบ่งแยกอำนาจรัฐอย่างชัดเจนออกเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ

1.4 สังคมต้องยอมรับรัฐธรรมนูญเป็นกติกาหลักของประเทศที่เรียกว่า รัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)

เงื่อนไขที่สำคัญในการนำประชาธิปไตยแบบนายทุนมาใช้ก็คืออันเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมคือ

1. การยอมรับหลักกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล (Private Property)
2. สังคมมีการใช้เศรษฐกิจแบบตลาดคือ การผลิตเพื่อเป็นสินค้าเป็นหลัก
3. ต้องมีการแยกรัฐออกจากประชาสังคมเพื่อลดหรือป้องกันการครอบงำเศรษฐกิจแบบ

ทุนนิยม

2. ประชาธิปไตยโดยชนชั้นนำ (Elitist Democracy)

ประชาธิปไตยโดยชนชั้นนำ ในสังคมบางสังคมมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำมาแต่อดีต ดังนั้น ในการนำประชาธิปไตยที่มีหลักการอยู่บนอำนาจของประชาชนนั้นจึงได้มีการพัฒนาตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับสังคมต่าง ๆ ขึ้นมาโดยมีหลักการและภาคปฏิบัติดังนี้

2.1 ตัวแบบประชาธิปไตยโดยชนชั้นนำได้ถูกนำมาใช้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาสถานการณ์ที่มีผู้นำทางการเมืองมากเกินไป

2.2 ต้องการให้มีการแข่งขันระหว่างชนชั้นนำทางการเมือง

2.3 ใช้การเมืองระบบพรรค (Party Politics) เพื่อถ่วงดุลกับบทบาทของชนชั้นนำ

เงื่อนไขทางสังคมบางประการในการนำประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำมาใช้คือ

1. ประชาธิปไตยโดยชนชั้นนำมักเกิดขึ้นในบริบทของสังคมอุตสาหกรรม
2. เป็นสังคมที่ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมักทำตามอารมณ์และ/หรือมีข้อมูลน้อย
3. เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่อดทนต่อความคิดที่แตกต่างกันได้ดี
4. เป็นตัวแบบที่นำมาใช้ในสถานการณ์การแข่งขันระหว่างประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์

3. ประชาธิปไตยแบบกลุ่มหลากหลาย (Pluralism)

ประชาธิปไตยแบบกลุ่มหลากหลาย ประชาธิปไตยแบบกลุ่มหลากหลายตั้งอยู่บนลักษณะของสังคมที่เรียกว่า พหุนิยม (Pluralism) คือ เป็นสังคมที่ก่อรูปขึ้นมาจากกลุ่มและชนชั้นที่มีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นการที่จะทำให้การจัดการสังคมแบบนี้เป็นไปได้จึงจำเป็นต้องให้อำนาจการตัดสินใจกระจายไปตามกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมในรูปแบบของเครือข่าย ชุมชน สมาคม และมูลนิธิ หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตยแบบนี้ก็คือ

3.1 นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหากลุ่มกักทางการเมืองและมีรัฐที่เฉยเมยต่อความเดือดร้อนของประชาชน

3.2 เหมาะสมกับการเมืองระบบกลุ่ม (Group Politic)

3.3 ใช้ระบบตรวจสอบและถ่วงดุล (Checks and Balance)

3.4 การเลือกตั้งที่มีการแข่งขันโดยเสรี

3.5 บทบาทของรัฐถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งทางการเมือง

เงื่อนไขที่สามารถทำให้ประชาธิปไตยแบบกลุ่มหลากหลายสามารถขับเคลื่อนได้นั้นต้องพิจารณาอย่างน้อยใน 2 ประเด็นคือ

1. การเมืองต้องไม่อยู่ในระบบผูกขาดอำนาจ
2. กลุ่มการเมืองยอมรับกติกาตามรัฐธรรมนูญ (Constitutional Rule)

4. ประชาธิปไตยบนหลักนิติธรรม (Legal Democracy)

ประชาธิปไตยบนหลักนิติธรรม ประชาธิปไตยบนหลักนิติธรรมนั้นเป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญต่อกติกาตามกฎหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน หลักการพื้นฐานที่สำคัญของประชาธิปไตยแบบนี้ก็คือ

4.1 ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า ชีวิตทางการเมืองจะดำเนินได้อย่างราบรื่นนั้นต้องอยู่ภายใต้กติกาของกฎหมาย (Rule of Law)

4.2 รัฐต้องมีบทบาทน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Minimal State) เช่น มีบทบาทเฉพาะด้านการป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน เป็นต้น

ในการที่จะทำให้หลักนิติธรรมมาเป็นฐานของประชาธิปไตยได้นั้น สังคมจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ

1. สังคมต้องมีการจำกัดบทบาทของกลุ่มพลังทางการเมืองมิให้เคลื่อนไหวที่ผิดกฎหมาย
2. ผู้นำทางการเมืองต้องยึดมั่นในหลักเสรีนิยมคือ การยอมรับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน
3. ตัวแบบนี้จะใช้ได้ดีในกรณีตลาดเสรีได้พัฒนาขึ้นถึงระดับสูงสุดแล้ว (Free Market)

การมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจึงต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

ยูพาพร รูปงาม (2545 : 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

सानิตซ์ บัญช (2547 : 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใดก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มี ความหมาย ถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น

ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

อकिन รพีพัฒน์ (2547 : 7-8) ได้กล่าวถึงการเกลี้ยกล่อมว่าหมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้น ความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมากมีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Need) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม
3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
4. ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล
5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูป

พฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาัดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งใน ส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้นจะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมี ขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน (ยูพาพร รูปงาม. 2545 : 8)

ทฤษฎีสร้างความรู้สึกราชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที้นำไปสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกราชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น (ยูพาพร รูปงาม. 2545 : 8)

ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative Leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือ ปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง (ยูพาพร รูปงาม. 2545 : 8)

ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มี ระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่าง ตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความ จำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่ม ความคาดหวังผลประโยชน์ (ยูพาพร รูปงาม. 2545 : 9)

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วน

ในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ ได้แก่ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545 : 114)

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิ และพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2547 : 183) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วม การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อย ได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

จิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร (2552 : 350) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน (2551 : 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่

ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2545 : 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจนแต่ก็มีแรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความสำเร็จลำบาก

นอกจากนี้ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย (2545 : 116) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ระดับของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 17) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไป แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสียแบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี่
 - 3.1 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
 - 3.2 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
 - 3.3 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
 - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหาเพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
 - 2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ
 - 2.3 ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น
 - 2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
 - 2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ
 - 2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน
 - 2.7 ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

จิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร (2532 : 362) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล
2. หลักการจัดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
4. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเองช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสได้ทดลองคิด ปฏิบัติจะช่วยทำให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา
5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนา
6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

อนึ่ง สำนักมาตรฐานการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย (2545 : 118) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการคือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้
 - 1.1 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ
 - 1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
 - 1.3 อบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ
 - 1.4 ลงมือปฏิบัติจริง
 - 1.5 ถ่ายทอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม
2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มีจะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.2 สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

2.3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

โกวิท พวงงาม (2545 : 11) ได้กล่าวถึงกรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธีที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมอภิปรายหรือเนื้อหาสาระของแผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

2. การถกเถียงเป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงผลดีผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

3. การให้คำปรึกษาแนะนำประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบเข้ามีส่วนร่วมรับรู้และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

4. การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

5. การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

6. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

7. การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

8. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

9. การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

10. การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่

การนำนโยบายไปปฏิบัติ

ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปิยะนุช เงินคล้าย (ม.ป.ป. : 1-3) ได้อธิบายความหมายเรื่องกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของยูจีน บาร์แคช ว่าหมายถึงกระบวนการทำงานทางปฏิสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายก็ได้ ในส่วนของเพรสแมน และวิลดาฟสกีให้ความหมายว่าหมายถึงการผลิตผลลัพธ์ออกมาการทำให้สำเร็จ นอกจากความหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปิยะนุช เงินคล้าย ยังอธิบายความหมายการนำนโยบายไปปฏิบัติของมิลบรีย์ แมคเคลาฟลิน ว่าหมายถึงกระบวนการขององค์การที่ต่อเนื่องและเป็นพลวัต ซึ่งได้รับการปรุงแต่งและหล่อหลอมโดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายและกลยุทธ์ของนโยบายกับสภาพขององค์การที่รับผิดชอบในการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วง กล่าวอีกนัยหนึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายนโยบายโดยพยายามปรับเปลี่ยนประนีประนอมระหว่างเป้าหมายและกลยุทธ์ที่กำหนดไว้กับข้อจำกัดเงื่อนไข และสภาพแท้จริงของหน่วยปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่เกิดขึ้นจากกฎหมายการตัดสินใจพิพากษาบรรดาคำสั่งของฝ่ายบริหาร

วเรศ จันทรศร (2550 : 2) ได้กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นที่สอดคล้องกันในหมู่นักวิชาการชั้นนำทางด้านนี้ที่ให้ความหมายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการศึกษาว่า องค์การ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมดปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่แค่นั้นเพียงใด หรือการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยได้สรุปว่าการศึกษากการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการแสวงหาวิธีการ และแนวทางเพื่อปรับปรุงนโยบาย แผนงานและการปฏิบัติงานในโครงการให้ดีขึ้น เนื้อหาสาระของการศึกษากการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเน้นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Processes) เพื่อที่จะศึกษาบทเรียนพัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

พาสแมน และไวท์ครายสกาย (Pressman and Wildavsky. 1973 : 3) คือผู้ที่บุกเบิกการศึกษากการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งการศึกษากการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการยอมรับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญตอนหนึ่งของกระบวนการนโยบายสาธารณะ และได้ให้คำนิยามของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า คือการ

ดำเนินงานให้ลุล่วง ให้ประสบความสำเร็จ ให้ครบถ้วน ให้เกิดผลผลิตและให้สมบูรณ์ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่รัฐบาลกำลังปฏิบัติอยู่และเป็นธรรมชาติของนโยบาย จะเห็นได้ว่าในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการกระทำขององค์การราชการที่จะต้องรับผิดชอบในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในทุกด้าน และให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และก่อให้เกิดผลผลิตที่พึงปรารถนา

บาร์ดาช (Bardach, 1980 : 9) ได้กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นเกมของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎี และการวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นและนำไปตามข้อกำหนดของนโยบาย ซึ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นเป็นผลผลิตของกระบวนการทางการเมือง การนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็นโอกาสแรกที่จะได้นำการตัดสินใจทางเลือกนโยบายไปปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริงและขั้นตอนทั้งหมดของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความหวังในการแก้ไขปัญหาของสังคม ความกลัวเกี่ยวกับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน และจินตนาการของผู้ที่มีส่วนร่วมที่ต้องการจะเน้นการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงครอบคลุมกระบวนการแปลงนโยบายนามธรรมให้เป็นแผนงานรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติและตรวจสอบวัดระดับความสำเร็จได้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

แมกซ์มานีเย และซาบาเทีย (Mazmanian and Sabatier, 1989 : 20-21) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและนโยบายสาธารณะ โดยใช้ให้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การนำการตัดสินใจนโยบายที่ได้กระทำไว้ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จและเป็นการร่วมกันทำงานภายใต้กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ คำสั่งของฝ่ายบริหาร คำพิพากษาของศาลสูงสุด ศาลฎีกา ซึ่งตามอุดมคติแล้วการตัดสินใจนโยบายก็คือการบ่งชี้ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์และโครงสร้าง กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยกำหนดกฎพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติ การคาดหมายผลลัพธ์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การยินยอมปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมาย การพิจารณาผลกระทบจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งที่เจตนาและไม่ได้เจตนา ผลกระทบจากการตัดสินใจของหน่วยปฏิบัติ และการปรับปรุงกฎระเบียบพื้นฐานที่ใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสม กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การพิจารณาผลลัพธ์ของนโยบายของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้

2. การยินยอมปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมายต่อการตัดสินใจนโยบายของผู้กำหนดนโยบาย หากนโยบายใดที่กลุ่มเป้าหมายไม่ยินยอมปฏิบัติ จะก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

3. พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของหน่วยปฏิบัติ เพื่อจำแนกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบในทางบวกหรือทางลบ ถ้าเกิดผลในทางลบก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4. พิจารณาผลกระทบจากการรับรู้ของผู้ตัดสินใจนโยบาย ซึ่งผู้ตัดสินใจนโยบายจะประเมินได้ว่าเป็นผลกระทบที่พึงปรารถนาหรือไม่

5. การประเมินกระบวนการทางการเมืองที่มีบทบาทในการบัญญัติกฎหมายเพื่อพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ความล้มเหลวของนโยบาย (Policy Failure) ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความล้มเหลวในนโยบายด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักทฤษฎีนโยบาย และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งในความเป็นจริงจะเกี่ยวข้องกับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าในการที่จะแสวงหาแนวทางเพื่อความสำเร็จของนโยบาย (Younis & Davidson, 1990 : 3)

จากการศึกษาของสมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2546 : 478) พบว่ามีปัจจัย 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติและแนวทางการปฏิบัติที่ระบอบอย่างเฉพาะเจาะจงและพบว่า การเปลี่ยนแปลงงานกิจวัตรขององค์การเป็นงานที่มีต้นทุนที่แพงและหน่วยงานนั้นจะต้องได้รับทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินงาน ในขณะเดียวกันหน่วยงานจะต้องได้รับแนวทางในการปฏิบัติใหม่ที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญมาก มิฉะนั้นจะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จได้ยาก

หลักการสำคัญที่จะป้องกันมิให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบกับปัญหาและอุปสรรคจนกระทั่งนำไปสู่ความล้มเหลว ได้แก่

ประการแรก ถ้ามีทรัพยากรใหม่แต่แนวทางการปฏิบัติคลุมเครือ จะต้องจัดการเรื่องการตีความนโยบายให้ชัดเจน และทัศนคติในการจัดการตีความจะต้องสอดคล้องกับผู้กำหนดนโยบาย

ประการที่สอง ถ้ามีทรัพยากรเพียงพอและมีแนวทางการปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงและชัดเจน เป้าประสงค์ส่วนบุคคลภายในองค์การจะมีความสำคัญน้อยลง และการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีทิศทางที่สอดคล้องกันกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายสูง

ประการสุดท้าย ถ้าไม่มีทรัพยากรเพียงพอและแนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจน สถานการณ์เช่นนี้จำเป็นจะต้องสร้างกิจกรรมให้ผู้ปฏิบัติได้เกิดความสนใจที่จะปฏิบัติเพื่อสร้างพลังแห่งความมุ่งมั่นในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นมากพอที่จะเอาชนะอุปสรรคในเรื่องการขาดแคลนทรัพยากรและแนวทางการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน

การนำเสนอผลงาน เรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วเรช จันทรศร (2550 : 24) ได้เสนอผลงานเรื่อง การนำนโยบายไปปฏิบัติได้สรุปได้ดังนี้

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการศึกษาที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของคุณความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ เนื้อหาสาระและขอบข่ายของการศึกษาดังกล่าวมุ่งเน้นและครอบคลุมถึงการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

2. การประเมินหรือการพิจารณาตัดสินระดับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรพิจารณาจากผลการปฏิบัติในระยะสั้นว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบาย และต้องดูถึงผลกระทบของนโยบายนั้นในระยะยาวขึ้นว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ รวมถึงการวัดระดับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องและระดับของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ อนึ่งการประเมินความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถทำได้ในระหว่างที่นโยบายนั้นยังอยู่ในกระบวนการของการนำไปปฏิบัติในลักษณะของการประเมิน เพื่อหาทางแก้ปัญหาหากว่าการประเมินเพื่อให้รู้ผลทั้งหมดของนโยบาย แผนงานหรือโครงการ ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาที่รวดเร็วกว่าข้อมูลทางด้านผลกระทบ

3. บทบาทของฝ่ายการเมืองมีความสำคัญมาก ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายใดที่ได้รับความเห็นชอบ ดูแล เอาใจใส่ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายการเมือง หน่วยงานราชการต่าง ๆ ก็จะทำให้ความสนใจและให้ลำดับความสำคัญในการนำไปปฏิบัติมากเป็นพิเศษ ซึ่งจะมีผลทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

4. การเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักของระบบราชการ ซึ่งในที่นี้หมายถึงหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ โดยทั่วไปทุกหน่วยงานมักจะหวงแหนนโยบายหรือโครงการในส่วนที่ตนรับผิดชอบ จะไม่ยอมให้หน่วยงานอื่นมาช่วงชิงเอาไป และขยายขอบเขตแห่งภารกิจหรืออาณาจักรของตนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตามโอกาสและสถานการณ์ที่อำนวยให้ ยิ่งไปกว่านั้นระบบราชการมักมีแนวโน้มที่จะเลือกนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติแต่เฉพาะ

นโยบายที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ความร่วมมือของระบบราชการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. นอกเหนือจากระบบราชการแล้ว ข้าราชการในฐานะบุคคลที่ถือได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความเกี่ยวข้องกับและความสำคัญของข้าราชการในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระดับหรือฐานะของข้าราชการ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ผู้บริหารโครงการ ตลอดจนผู้ให้บริการตามโครงการหรือข้าราชการในระดับล่าง

6. ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับผลจากนโยบาย จะมีทั้งในแง่ของบุคคลและในฐานะกลุ่มในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้รับบริการ หรือผู้ได้รับประโยชน์จะเป็นผู้ที่ติดต่อมีปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการในระดับต่างโดยตรง บทบาทของผู้รับบริการหรือผู้ได้รับผลประโยชน์หากมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มจะมีความสำคัญและส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติมาก

7. บทบาทขององค์กรและผู้เกี่ยวข้องจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทต่าง ๆ ของนโยบาย

8. ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค แบ่งย่อยออกได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

8.1 การแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการแล้วแต่กรณี

8.2 การทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป

9. ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค แบ่งย่อยออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

9.1 การระดมพลัง เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องดำเนินการในสองกิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบายและการแสวงหาความสนับสนุนในนโยบายจากท้องถิ่นนั้น

9.2 การปฏิบัติซึ่งครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง

9.3 การสร้างความเป็นปึกแผ่น หรือความต่อเนื่องครอบคลุมถึงการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้นโยบายนั้นถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเข้าเป็นหน้าที่ประจำวันของผู้ปฏิบัติ หรือเป็นการหาทางทำให้นโยบายนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

10. ปัญหาทางด้านสมรรถนะเป็นปัญหาหลักด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาในลักษณะดังกล่าวจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยย่อยต่าง ๆ หลายปัจจัย นับตั้งแต่

ปัจจัยทางด้านบุคลากร ปัจจัยทางด้านเงินทุน ปัจจัยทางด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัยทางด้านวิชาการ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในนโยบายนั้น

11. ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุม หมายถึง ความสามารถในการวัดความก้าวหน้า หรือผลการปฏิบัติของนโยบาย แผนงาน โครงการ ปัญหาในด้านการควบคุมมีดังนี้

11.1 ความสามารถของหน่วยที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบาย

11.2 ความชัดเจนของกิจกรรม แผนงาน และ โครงการที่ถูกแปลงมาจากนโยบาย

11.3 ความสามารถในการกำหนดภารกิจ ตลอดจนมาตรฐานในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงานรวมหรือสอดคล้องกับแผนงานหรือโครงการ

12. ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีสูงชันเป็นอย่างมาก ถ้าสมาชิกในองค์กร หรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากนโยบายนั้น

13. ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากเรื่องของอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยย่อยหลาย ๆ ประการดังนี้

13.1 ลักษณะของการติดต่อและความสัมพันธ์ที่หน่วยปฏิบัติมีกับหน่วยงานที่ควบคุมนโยบายดังกล่าว

13.2 ระดับความจำเป็นที่หน่วยปฏิบัติจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ฟังพา หรือทำ ความตกลงกับหน่วยงานหลักอื่น ๆ

13.3 ระดับของความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยจะสามารถทำงานร่วมกันได้

14. ปัญหาทางด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลที่สำคัญเป็น ปัญหาหลักอีกด้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาดังกล่าวอาจลุกลามส่งผลไปถึง ความล้มเหลวของนโยบายนั้น โดยตรงถ้าองค์กรหรือบุคคลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง ตลอดจนสื่อมวลชน อาทิเช่น ไม่ให้ความสนับสนุนทั้งในแง่ของ ทางการเงิน งบประมาณ ตลอดจนสร้างอุปสรรคในแง่ของการต่อต้าน เตะถ่วงหรือคัดค้าน นโยบายนั้น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัย พบว่ามีเอกสารงานวิจัยดังนี้

จิรายุ ทรัพย์สิน (2554) จากการศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยในมิติของการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: การปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าจังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีการปกครองส่วนท้องถิ่นดีพอสมควร โดยเฉพาะการบริหารงานในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัดตั้งเป็นนิติบุคคล โดยได้มีการปรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มีหน้าที่ดูแลงานที่มีลักษณะต้องทำร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล การปกครองส่วนท้องถิ่นสุรินทร์ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักตนเองและมีความผูกพัน ห่วงใยและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือกระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและพัฒนาในลำดับต่อไป การรวมอำนาจ และอาสาทำงานให้ประชาชน ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี แม้จะเป็นที่ประจักษ์ว่าระบบดังกล่าวขาดคุณภาพ ไม่มีประสิทธิภาพ สภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำเสนอรูปแบบ ระบบ และวิธีการจัดการงานพัฒนาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ ภาวการณ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังขาดความเข้าใจ และยึดติดกับกระบวนการทัศน์การพัฒนาตามแบบที่ดำเนินการอยู่เดิม จึงมีความจำเป็นที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนจะต้องผนึกกำลังในการสรรค์สร้างสภาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งมีคุณภาพ เพื่อเป็นพลังหลักในการพัฒนาประเทศต่อไป

ภมร ชันชหัตถ์ (2547) จากการศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยและการตรวจสอบโดยประชาชน ผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีศักยภาพการบริหารจัดการต่ำ สมาชิกสภาและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้ามาสู่ตำแหน่งโดยการจ้างวานให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครมากกว่าในพื้นที่ที่มีศักยภาพการบริหารจัดการสูง นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่ที่มีศักยภาพการบริหารจัดการต่ำประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้อย ซึ่งต่างกับในพื้นที่ที่มีศักยภาพการบริหารจัดการสูง ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า การซื้อหรือประมูลตำแหน่งบริหารเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีศักยภาพการบริหารจัดการสูงและต่ำ แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเช่นนี้ฝังลึกจนเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองหรือธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองในการศึกษาครั้งนี้ ได้เสนอแนะว่าหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับบทบาทในการทำงาน โดยมุ่งเอื้อและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเกิดความเข้าใจ และมีอุดมการณ์ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เหนือสิ่งอื่นใดรัฐบาลจะต้องกำหนดให้การพัฒนาประชาธิปไตยและอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นนโยบายหลักด้านหนึ่งของประเทศ และมี

แนวทางที่เด่นชัดในการต่อสู้กับการซื้อสิทธิขายเสียงซึ่งเป็นตัวบ่อนทำลายประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารขององค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งอาจจะรวมไปถึงการให้รางวัลนำจับผู้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อสิทธิขายเสียงและขายตำแหน่ง

นัยนา บำรุงศิลป์ (2551) จากการศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการชุมชนในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย : ศึกษากรณีคณะกรรมการชุมชนในเขตลาดพร้าวและเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าสรุปได้ดังนี้ ทักษะของคณะกรรมการชุมชนเห็นว่าคุณรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเป็นผู้นำชุมชนสามารถช่วยแก้ไขปัญหาชุมชนได้กรรมการชุมชนซึ่งมี เพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพทางการสมรสและภูมิลำเนาที่แตกต่างกันมีระดับความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติส่วนคณะกรรมการชุมชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันพบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยด้านความรู้เข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

หิรัญญ์ หิรัญญ์พิพัฒน์ (2551) จากศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการขับเคลื่อนพัฒนา มีดังนี้ 1) ข้อจำกัดเรื่องสมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องปราศจากการเมืองแทรกแซง ทำให้ขาดบุคลากรในการบริหาร เนื่องจากในท้องถิ่นบุคคลที่มีศักยภาพความเป็นผู้นำนั้นมีน้อยและส่วนใหญ่ก็เข้าไปเป็นผู้นำในระบบการเมือง ทำให้สภาองค์กรชุมชนขาดผู้นำหรือตัวแทนชุมชน 2) ประชาชนในชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ 3) เนื่องจากพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนประกาศใช้ได้เพียง 1 ปี การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้จึงยังไม่เห็นผลชัดเท่าที่ควร 4) รัฐกระจายอำนาจให้สภาองค์กรชุมชนบริหารจัดการ แต่รัฐไม่ได้กำหนดงบประมาณให้ ทำให้สภาองค์กรชุมชนต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยทุนของตนเอง และขอความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรภายนอก 5) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่ายยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนหลัก ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ทางชุมชนต้องการยังไม่ครอบคลุมครบถ้วนทุกด้านความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 พบว่ารัฐตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนฐานรากที่มีความสำคัญของประเทศ แต่การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของรัฐด้านใดด้านหนึ่ง และมองข้ามความเป็นเอกลักษณ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ขาดความสมดุล ส่งผลให้สังคมอ่อนแอ

แต่ยังมีอีกหลายชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณี วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเป็นทุนทางสังคมผสมผสานกับเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ที่เป็นวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชนแล้ว กำหนดแผนแม่บทชุมชนที่ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง เน้นประชากรในชุมชนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งสู่เศรษฐกิจแบบพอเพียง และยึดหลักการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นฐานในการพัฒนา และสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน กลายเป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการดังกล่าวได้รวมตัวเพื่อขอร่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเพื่อให้มีกฎหมายที่ช่วยหนุนเสริมรับรองสถานภาพ มีสถานะเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนและมีการดำเนินการขับเคลื่อน ผลักดันร่วมกันโดยแกนนำชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และภาครัฐ จนได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนขึ้นมา ในส่วนกระบวนการและขั้นตอนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนมี 3 ขั้นตอนหลักสำคัญคือ 1) ทบทวนเครือข่ายกลไกที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ชุมชนนั้นที่ทำงานพัฒนาร่วมกันอยู่แล้ว เพื่อให้เป็นแกนนำในการดำเนินงานต่อ 2) ประชุมประชาชนทุกกลุ่มในตำบล เพื่อร่วมกันพิจารณาถึงการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน 3) หลังจากที่มีการจัดตั้งแล้ว ให้ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้ววางกติกาและกรอบการทำงานของสภาองค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลแบบต่อเนื่องในครั้งต่อไป สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบลกำหนดไว้ ด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) ผู้นำ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ว่าจะต้องทำอะไรให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) ประชาชนในชุมชนมีความเป็นประชาธิปไตย คือมีอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเด่นในเรื่องความสามัคคี และมีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับการใช้เวทีกลางในการแก้ปัญหา เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาด้วยการร่วมออกความคิดเห็นและลงขันตามมติในประเด็นต่าง ๆ

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (2553 : ไม่ปรากฏหน้า) จากการศึกษาผลงานวิจัยเรื่อง แบบมีส่วนร่วมเพื่อถอดบทเรียนในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่าวิธีการในการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการทำงานในมิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ การเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรชุมชนของแต่ละตำบล การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง การผลักดันพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน การจัดตั้ง และการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน การลงไปสังเกตการณ์และการทำงานในภาคสนาม การสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนทั้งในระดับจังหวัด ตำบล ตลอดจนถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชน การหาข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่นนี้ ก็เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้แล้ว คณะผู้วิจัยยังได้ทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายถึงสาเหตุ (Know-why) และการ

เสนอทางเลือก (Know-how) ในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. เจ็อนใจทางสังคมในการก่อเกิดพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำ 2 ชั้นอำนาจในสังคมไทย กระทั่งนำไปสู่การรัฐประหารในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ประกอบกับการขยายตัวของกิจกรรมทางการเมืองลงสู่ระดับตำบลของหน่วยงานระดับท้องถิ่น ท้องที่และองค์กรมหาชน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการผลักดันพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนนั้นเป็นผลมาจากความจำเป็นที่จะต้องมีฐานะที่เป็นทางการของภาคประชาชนในการทำงานภายใต้ระบบของรัฐ สำหรับบริบทที่มีผลต่อการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนนั้นประกอบไปด้วยบริบททางการเมืองซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างคนและกลุ่มคน ตลอดจนถึงสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น

2. เมื่อวิเคราะห์การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในสี่พื้นที่ซึ่งถูกเลือกเป็นกรณีศึกษาครั้งนี้พบว่า

2.1 กรณีของสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี สาเหตุที่สภาฯ สามารถที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผน ได้นั้น เป็นผลมาจากบุคลากรในสภาฯ เป็นพันธมิตรกับองค์กรปกครองท้องถิ่น ในส่วนของประเด็นที่ใช้ในการขับเคลื่อนสภาฯ คือ ประเด็นทางด้านสวัสดิการชุมชน องค์กรการเงิน ศูนย์การเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานของสภาฯ คือ การไม่สามารถขยายพื้นที่การทำงานของสภาฯ ให้ครอบคลุมทั้งตำบลได้ ขณะเดียวกันการขับเคลื่อนสภาฯ ยังจำกัดเฉพาะกลุ่มแกนนำทำให้ขาดมิติการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

2.2 กรณีสภาองค์กรชุมชนเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร พบว่าภาคประชาชนที่เข้ามาทำงานในสภาฯ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชุมชนที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของกรุงเทพฯ ซึ่งปรับตัวมาทำงานในภาคประชาสังคม สำหรับแผนชุมชนที่ทางสภาฯ วางไว้เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนงาน คือ ประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมและวิสาหกิจชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานของสภาฯ คือ พื้นที่ในการทำงานของสภาฯ กว้างขวางมากเมื่อเทียบกับสภาฯ ในจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบราชการในพื้นที่ ความแตกแยกของคนในชุมชน ความเพียงพอของงบประมาณในการบริหารงานและการขับเคลื่อนงานสภาฯ

2.3 กรณีสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองใหญ่ จังหวัดตราด พบว่าการขับเคลื่อนสภาฯ ปรากฏออกมาให้เห็นเพียงการประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นของสมาชิกสภาฯ เท่านั้น ไม่สามารถจัดทำแผนเพื่อขับเคลื่อนสภาฯ ได้ ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานของสภาฯ คือ การขาดความร่วมมือของสมาชิกสภาฯ การไม่สามารถหาข้อสรุปร่วมเพื่อใช้เป็นประเด็นหรือกิจกรรมในการขับเคลื่อนสภาฯ ความไม่เพียงพอของงบประมาณในการขับเคลื่อนสภาฯ

2.4 กรณีพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองรังสิต จังหวัดปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนได้ ทั้งนี้เพราะภาคประชาชนที่จะจัดตั้งสภาฯ เป็นกลุ่มที่อยู่นอกเหนือจากการจัดตั้งของทางเทศบาล ประกอบกับความไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของสภาฯ ทำให้ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น เกิดความเข้าใจผิดและหวาดระแวง ขณะเดียวกันกลไกที่ทำงานกับภาคประชาชนในพื้นที่ ทางเทศบาล ได้ดำเนินการจัดตั้งทั้งหมดแล้ว ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นไม่เห็นประโยชน์ในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้การจดแจ้ง จัดตั้งและขับเคลื่อนสภาฯ เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในแต่ละพื้นที่ควรใช้กระบวนการจัดตั้งในลักษณะจากล่างขึ้นบน เช่น การประชุมแสวงหาความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสภาฯ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ท้องถิ่นและชุมชน ในส่วนของกลุ่มที่เข้าร่วมจัดตั้งสภาฯ ควรเป็นกลุ่มที่หลากหลายและเป็นกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมให้เห็นออกมาในเชิงรูปธรรม

3.2 การทำงานในระดับตำบลของสภาองค์กรชุมชน ควรเปิดพื้นที่ของสภาองค์กรชุมชนให้เป็นเวทีสาธารณะและหันมาใช้ทุนทางสังคม/ภูมิปัญญาภายในท้องถิ่นเป็นฐานในการขับเคลื่อน

3.3 การจัดประชุมสภาองค์กรชุมชน ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาเพื่อจัดทำแผนชุมชน ควรใช้ปัญหาเร่งด่วนของคนที่ตำบลเป็นตัวตั้ง สถานที่ประชุมควรใช้พื้นที่สาธารณะของตำบล ส่วนรูปแบบการประชุมควรเป็นแบบปรึกษาหารือ

3.4 การขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน หน่วยในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนควรเน้นไปที่ระดับหมู่บ้าน เวทีขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะควรเป็นไปในลักษณะของการตั้งเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากระดับล่าง นอกจากนี้แล้วจะต้องประสานงานกับภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา รวมถึงการจัดทีมอาสาสมัครที่เลี้ยงเพื่อช่วยในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน

3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน กรณีของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ควรยกระดับประเด็นงานสภาองค์กรชุมชน ให้เป็นงานยุทธศาสตร์เชิงรุก ขณะเดียวกันควรใช้นโยบายพื้นที่เป็นตัวตั้งในการจัดงบประมาณอย่างจริงจัง การประสานงานกับองค์กรภายในเครือข่าย พอช. ให้เป็นเอกภาพ การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ในส่วนของบทบาทของนักพัฒนาเอกชน ควรเป็นผู้จุดประกายในการจัดตั้งและขับเคลื่อนสภาฯ การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและเสริมความรู้ทางวิชาการให้กับสภาฯ

นอกเหนือจากข้อเสนอแนะดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะทั่วไปในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนดังต่อไปนี้

การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนควรเป็นไปตามภารกิจของสภาฯ คือ การจัดตั้งองค์กรแบบประชาสังคมโดยใช้อุดมการณ์ชุมชนนิยม สำหรับกระบวนการบริหารสภาฯ ต้องใช้บริหารจัดการที่ดีแบบธรรมาภิบาล ส่วนเป้าหมายของสภาฯ ในระยะแรกต้องเน้นไปที่การสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ขณะที่ระยะยาวต้องเป็นการสร้างประชาธิปไตยของชุมชนสำหรับเข้มแข็งยุทธศาสตร์นั้น จะต้องขยายการจัดตั้งสภาฯ ให้ครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศภายในระยะเวลา 3 ปี ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของสภาฯ ที่มีการจัดตั้งขึ้นแล้ว

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี วิธีการดำเนินการวิจัยในที่นี่จะใช้ การแบบบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำเสนอ รายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ
2. การสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงสำรวจ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 29 องค์กรๆ ละ 10 คน รวมทั้งหมด 290 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง เครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตามโครงสร้างเนื้อหาความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษา

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่เที่ยงตรงและมีความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

องค์ประกอบของเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาสรุปดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended) และเลือกตอบ (Check-list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended) และเลือกตอบ (Check-list) เกี่ยวกับระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 4 ด้าน จำนวน 31 ข้อ ประกอบด้วย

1. การจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น 7 ข้อ
2. การทำงานสาธารณะของท้องถิ่น 5 ข้อ
3. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน 4 ข้อ
4. การแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย 15 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open-ended) เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

การทดสอบเครื่องมือจะใช้การทดสอบความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability)

ดังนี้

1. การทดสอบความตรงจะใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยและหัวข้อวิจัย จำนวน 3 คน คือ
 - 1.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือ
 - 1.2 รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย
 - 1.3 ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ผู้เชี่ยวชาญด้านท้องถิ่น

โดยการทดสอบเครื่องมือที่จะใช้การทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ให้ทั้ง 3 ท่านตรวจสอบ เมื่อรับเครื่องมือกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญ นำข้อแก้ไขทั้งหมดมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2. การทดสอบความเที่ยง (Reliability) จะใช้การทดลองไปเก็บแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ซึ่งค่าทางสถิติมีค่า 0 - 1.0 ค่าที่ใช้ได้ต้องเกิน 0.7

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคลและตัวแปรกำหนด (ตัวแปรต้น) จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณานำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แล้วนำเสนอในรูปตารางความเรียง

2. การวิเคราะห์ตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณานำมา โดยนำเสนอในรูปของ \bar{x} และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวัดระดับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สร้างขึ้นตามลักษณะการสร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ 5 ระดับ โดยในแต่ละระดับกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนต่อการปฏิบัติ	ระดับคะแนน
เป็นประจำ	5
บ่อยครั้ง	4
พอประมาณ	3
น้อยครั้ง	2
ไม่เคย	1

ในการตีความช่วงค่าเฉลี่ยจะแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 4.20-5.00 แสดงว่า มีการปฏิบัติมาก

คะแนนระหว่าง 3.40 -4.19 แสดงว่า มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก

คะแนนระหว่าง 2.60 -3.39 แสดงว่า มีการปฏิบัติปานกลาง

คะแนนระหว่าง 1.80 -2.59 แสดงว่า มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย

คะแนนระหว่าง 1.00 - 1.79 แสดงว่า มีการปฏิบัติน้อย

การสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอ จากแบบสัมภาษณ์ปลายปิดและปลายเปิดเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี สัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอ ในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คือ ข้อมูลรายชื่อสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอ โดยแหล่งข้อมูลดังกล่าว ได้แก่ เอกสารทางราชการ หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informants) ดังนี้

2.1 นางไลไล ชุติภาสวรพงศ์	ผู้เชี่ยวชาญสภาองค์กรชุมชน
2.2 นายชาติรี ทองทาร์ก	ผู้เชี่ยวชาญสภาองค์กรชุมชน
2.3 นางน้อย เปรมประสิทธิ์	ผู้เชี่ยวชาญองค์กรในชุมชน

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในที่นี้ หมายถึง ประสบการณ์จากการสังเกตที่ได้จากการร่วมทำงานในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสทำงานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เป็นระยะเวลา 5 ปี ในตำแหน่งนักพัฒนาชุมชน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง หัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในที่นี้จะใช้รูปแบบ ดังนี้

1. การตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกันระหว่างเอกสารและการสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์บอกเล่า พบว่าสภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 หลังจากที่ได้ดำเนินงานมาเป็นเวลา 6 ปีในฐานะที่เป็นกลไกใหม่จึงต้องทราบว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตองมีการพัฒนาท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด มีการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบบทบาทในการทำงาน บัญชี สาเหตุที่นำประชาธิปไตยไปปฏิบัติทางออก มีการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ หาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น

2. การตรวจสอบการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน
- #### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อเพิ่มเติมคำอธิบายตารางจากการสำรวจให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล จากการบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละประเด็นหลัก และสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้หลักวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานำเสนอผลการวิจัย เรื่อง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

- \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
- S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 บริบทพื้นที่ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 3 ผลการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบทของประวัติความเป็นมาของชุมชน

บริบทของประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชื่อของหมู่บ้านเป็นชื่อของนายพรานที่ล่าสัตว์ชื่อว่า ตาดอน ไม่มีความหมาย เป็นชุมชนมีอายุประมาณ 43 ปี เป็นสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากในการตั้งถิ่นฐานมีทั้งทรัพยากรป่า ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสัตว์ป่า และดินมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากเหมาะแก่การทำเกษตร ดังคำเปรียบที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ประวัติความเป็นมาของตำบลสะตองในสมัยก่อนบริเวณของตำบลสะตองจะเป็นป่าดงดิบทึบ โดยอยู่ในเขตของหมู่ 4 ตำบลทรายขาว อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่าเมื่อปี พ.ศ. 2513 ได้มีนายพรานชื่อตาดอนได้มาล่าสัตว์บริเวณตำบลสะตองแล้วเกิดป่วยเป็นไข้ป่าแล้วได้เสียชีวิต เนื่องจากการเดินทางสมัยก่อนเดินทางด้วยทางเท้า การสัญจรไม่สะดวก ยังไม่มีถนน ชาวบ้านแถวนั้นจึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านตาดอน แล้วได้เพี้ยน

มาเป็นระลอกในปัจจุบัน และในปี พ.ศ. 2517 ได้แยกจากเขตหมู่ 4 บ้านวังยาว ตำบลทรายขาว อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มาเป็นหมู่ 9 บ้านระลอก ตำบลทรายขาว อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เมื่อมีความเจริญมากขึ้น มีการอพยพของราษฎรเพิ่มมากขึ้นจึงได้แยกเป็นตำบลจาก ตำบลทรายขาว เป็นตำบลระลอก อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ตามประกาศ กระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและเปลี่ยนแปลงตำบลในท้องที่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ในชุมชนได้มีคนหลายพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นคนต่างพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มชาวอีสาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง การมาอยู่ของชาวบ้านส่วนใหญ่จะมาหาซื้อที่ทำกินแล้วก็สร้างบ้านอยู่แบบถาวร ในชุมชนมีการอยู่อาศัยเป็นคุ้ม ๆ อยู่แบบเครือญาติเป็นครอบครัวใหญ่ มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการแลกเปลี่ยนอาหารการกินใครมีอะไรก็นำมาแลกกัน เช่น ไปหาปลาเหลือจากกินก็นำมาแลกกับผักที่ปลูกที่ไร่บ้านหนึ่ง แล้วก็ยังไปขายในตลาด ในอดีตมีการ “เอาแรง” กัน คือบ้านนี้มีการทำงาน ก็จะมีเพื่อนบ้านมาช่วยเมื่อทำเสร็จก็จะไป “ใช้แรง” ให้ โดยไม่มีการใช้เงินเป็นค่าจ้างทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนระลอกเป็นไปอย่างเรียบง่าย อยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน (เหล็ก จันทะวงษา, สัมภาษณ์. 2556)

บริบทของเศรษฐกิจของชุมชน

ชุมชนในอดีตเป็นชุมชนที่อยู่กับแบบง่าย ๆ ใช้หลักของการช่วยเหลือตนเอง เนื่องจากในอดีตหน่วยงานราชการยังไม่ได้เข้ามาในพื้นที่ยังเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ชุมชน วัตถุประสงค์ของเครือญาติอยู่แบบครอบครัวใหญ่มีสมาชิก พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย มีความรักความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณี สงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ การพัฒนาในชุมชน เช่น การขุดลอกคูคลอง การตัดต้นไม้ข้างถนน การสร้างศาลาวัด เป็นต้น ซึ่งเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน นอกจากนี้ระบบเครือญาติยังมีผลในการเลือกตั้งผู้นำชุมชนทั้งในอดีตถึงปัจจุบันอีกด้วย

ในอดีตวัดมีความสำคัญอย่างมากกับชุมชนเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน มีอิทธิพลต่อชีวิตคนในชุมชน และวิถีชีวิตเป็นสถานที่ทำให้คนในชุมชนสร้างความรักความสามัคคี การเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของชุมชน วัดระลอก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยคนในชุมชนร่วมมือกันสร้างถือเป็นวัดที่มีความสำคัญอย่างมากในชุมชน ประชาชนได้ใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ทำบุญเข้าพรรษา บวชนาค แห่เทียนเข้าพรรษา ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น เป็นศูนย์รวมของความรักความสามัคคี ความปรองดองของผู้คนภายในชุมชน

การเดินทางในยุคนี้ใช้ทางเกวียนลำบากมาก ลัมปทานป่าไม้ของบริษัทแห่งหนึ่งเข้ามาทำให้ชุมชนระลอกเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เริ่มมีคนเข้ามาในชุมชนประมาณปี พ.ศ. 2515-2517

เป็นถนนลูกรัง ไฟฟ้าก็เริ่มเข้ามาในปี พ.ศ. 2530 ชุมชนเริ่มมีการพัฒนาขึ้น มีรถโดยสารวิ่งในชุมชน ซึ่งเป็นของอดีตกำนันไสว บุญเยี่ยม

ในชุมชนมีหน่วยงานราชการจากอำเภอ ทหาร มาตั้งอยู่ข้างวัดสะตอน ซึ่งเป็นหน่วยงานของชุดปฏิบัติการที่ 11 (ขป. 11) ปัจจุบันแต่ละหน่วยงานก็เข้ามาพัฒนาตำบลสะตอนมีการสอนฝึกอาชีพให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสถานีตำรวจสะตอน โรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ (เป็นโรงเรียนขยายโอกาส) โรงเรียนสตรีวิทยาอุปถัมภ์ และ โรงเรียนบ้านสวนส้ม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสะตอน และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนส้ม ชุดควบคุมทหารพรานนาวิกโยธินที่ 2 (ขค. 2) ตั้งป้อมในชุมชนเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยอันเนื่องมาจากในยุคนั้นประเทศกัมพูชาเกิดสงครามกลางเมืองจึงทำให้มีการรุกล้ำเข้ามายังฝั่งไทย ผู้นำและคนในชุมชนมีความเข้มแข็ง ผสานสามัคคีกันมากขึ้นเพื่อปกป้องพื้นที่ของตนเอง

สมัยก่อนยังไม่มีการค้าขาย ส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนกันมากกว่า เช่น บ้านใครหาปลา มาก็นำมาแลกเปลี่ยนกับบ้านที่ปลูกผัก หากเหลือจากกินก็นำมาขายจึงทำให้เกิดการค้าขายกันขึ้นในกลุ่มเล็ก ๆ แล้วก็ได้มีการขยายเครือข่ายทำให้เกิดเป็นตลาด ซึ่งในปัจจุบันในชุมชนสะตอนมีตลาดสะตอน และตลาดบ้านสวนส้ม ประมาณปี พ.ศ. 2520 มีการค้าขายสินค้าทางการเกษตร สินค้าฟุ่มเฟือยเริ่มเข้ามาขายในชุมชนทั้งสดและผ่น เช่น ทีวี ตู้เย็น พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า และอื่น ๆ แต่ละครัวเรือนเริ่มมีความต้องการสินค้าใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะจะรู้สึกถ้าสมัยหากไม่ได้ใช้สินค้านั้น เมื่อมีความต้องการใช้ในสินค้าใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ย่อมต้องลงทุนในอาชีพเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในการลงทุนแต่ละครั้งมีทั้งได้กำไรและขาดทุน การที่จะหาเงินมาลงทุนคืนก็ต้องกู้ต้องหาเงินมากขึ้น ต้องออกหางานทำเพื่อหาเงินมาเพื่อการใช้จ่ายในสินค้านั้น เริ่มตั้งถิ่นฐานเพื่อออกงานทำนอกพื้นที่ จากการสัมภาษณ์พบว่าในอดีตคนในชุมชนสะตอนส่วนใหญ่เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) อำเภอโป่งน้ำร้อน ส่วนหนี้้นอกระบบมีน้อย ปัจจุบันมีการกู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้าน

ในอดีตการถือครองที่ดินในชุมชนสะตอนเป็นใบ บกท. 5 และ สปก. มีการทำมาหากินเท่าไรก็แจ้งที่ครอบครองเท่านั้น ปัจจุบันมีการแบ่งแยกออกไปให้ลูกหลานทำมาหากิน ที่ดินไม่มีการจับจองไว้ซื้อหรือขายกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ส่วนใหญ่ยังเป็นที่ดินของรัฐ และอยู่ในพื้นที่ของเขตทหารจึงทำให้เกิดปัญหาการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยชาวบ้านอ้างว่าได้ทำมาหากินมานานแล้วพอมีการวัดหลักเขตปรากฏว่าเป็นของเขตป่าสงวนและของทหารทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ปัจจุบันพบว่าในชุมชนสะตอนมีการซื้อขายที่ดินกันมาก มีกลุ่มนายทุนเข้าซื้อเพื่อทำการเกษตร บ้างก็ซื้อเพื่อเก็งกำไร เนื่องจากในพื้นที่ของตำบลสะตอนมีการปลูกลำไยได้ผลผลิตดี และมีราคาแพง (บุญชู บุ่งทอง. สัมภาษณ์. 2556)

บริบทของวัฒนธรรมของชุมชน

อดีตมีความเชื่อเกี่ยวกับกาลาอาคมของขอม แต่มีความเชื่อในการใช้กาลาในการรักษาโรคมากกว่า เช่น การรักษาผู้ที่เป็นงูสวัด ตะขบกัด การเป่าสิริระให้เด็กทารกที่ร้องก่่ง มีการไหว้ผีบรรพบุรุษ เช่น การแต่งงาน การทำบุญกลางบ้าน เพื่อขอพรให้ปกป้องคุ้มครองให้คนในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข นอกจากนี้คนในชุมชนตำบลสะตอมีการไหว้ศาลเจ้าพ่อฟ้าขาวเป็นลัทธิศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านของตำบลสะตอ ทำให้ในหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข เป็นศาลที่ตั้งโดยคนในชุมชนมาช่วยกันสร้าง โดยมีพระมาบอกให้ตั้งแล้วหมู่บ้านจะมีแต่ความสุข ในอดีตศาลนี้ตั้งอยู่ตรงกลางถนน แล้วก็ได้มีการย้ายไปตั้งอยู่ข้าง ๆ ถนน ชุมชนสะตอมีวัฒนธรรมการทวงข้าวทิพย์ประจำทุกปีคนในชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ยังมีประเพณีบุญบั้งไฟเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ. 2535 โดยนายเหล็ก จันทะวงษา เป็นผู้ที่นำประเพณีบุญบั้งไฟมาซึ่งเป็นประเพณีหนึ่งของภาคอีสาน โดยมีตำนานมาจากนิทานพื้นบ้านของภาคอีสานเรื่องพระยากันคาก เรื่องผาแดงนางไอ่ ซึ่งในนิทานพื้นบ้านได้กล่าวถึงการที่ชาวบ้านได้จัดงานบุญบั้งไฟขึ้นเพื่อเป็นการบูชา พระยาแถม หรือเทพวัสกาลเทพบุตร ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า พระยาแถมมีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และมีความชื่นชอบไฟเป็นอย่างมาก หากหมู่บ้านใดไม่จัดทำกรจัดงานบุญบั้งไฟบูชา ฝนก็จะไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติกับหมู่บ้านได้ ช่วงเวลาของประเพณีบุญบั้งไฟเดือนหกหรือพฤษภาคมของทุกปี (เหล็ก จันทะวงษา. สัมภาษณ์. 2556)

ชาวบ้านเชื่อว่ามิโลกมนุษย์ โลกเทวดา มนุษย์อยู่ใต้อิทธิพลของเทวดา การรำผีฟ้าเป็นการนับถือเทวดา และเรียกเทวดาว่า “แถม” เมื่อถือว่ามีแถมก็ถือว่า ฝน ฟ้า ลม เป็นอิทธิพลของแถม หากทำให้แถมโปรดปราน มนุษย์ก็จะมีความสุขจึงมีพิธีบูชาแถม การจุดบั้งไฟก็อาจเป็นอีกวิธีหนึ่งที่แสดงความเคารพหรือส่งสัญญาณความภักดีไปยังแถม ชาวอีสานจำนวนมากเชื่อว่าการจุดบั้งไฟเป็นการขอฝนจากพญาแถม และมีนิทานปรัมปราเช่นนี้อยู่ทั่วไป แต่ความเชื่อนี้ยังไม่พบหลักฐานที่แน่นอน นอกจากนี้ในวรรณกรรมอีสานยังมีความเชื่ออย่างหนึ่งคือ เรื่องพญาคันคาก หรือคางคกพญาคันคากได้รับกับพญาแถมจนชนะแล้วให้พญาแถมบันดาลฝนลงมาตกยัง โลกมนุษย์ (บทความธรรมะ. ออนไลน์. 2556)

ในชุมชนจะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต คือ สี่ล 5 ได้แก่ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การละเว้นจากการลักขโมย นื้อฉล การละเว้นจากการประพฤติดิในกาม การละเว้นจากการพูดเท็จ และการละเว้นจากการดื่มเครื่องดองของเมา เป็นชุมชนที่ใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในวันพระก็จะไปทำบุญ เข้าศีลทั้งหญิงและชาย โดยเฉพาะในวันเข้าพรรษาจะมีการถือศีลกันมาก

ระบบอุปถัมภ์เกิดขึ้นเมื่อมีการค้าขายเข้ามามีความเจริญขึ้น โดยมีผลประโยชน์เป็นตัวตั้งทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เพื่อให้ได้ผลประโยชน์มาสู่ตัวเองและพวกพ้องมากที่สุด การเลือกตั้ง

ไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนันตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ล้วนแล้ว ใช้ระบบอุปถัมภ์

บริบทของการเมืองการปกครองของชุมชน

อดีตชุมชนมีการปกครองแบบนายบ้านเป็นศูนย์กลาง โดยยึดระบบเครือญาติเป็นส่วนใหญ่ ใครมีญาติมาก ก็จะได้บวกกับความสามารถความศรัทธาของชาวบ้าน มีอิทธิพลดีก็จะผู้นำหรือเป็นนายบ้าน มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ในปัจจุบันการปกครองของหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นเหมือนพ่อบ้านคอยดูแลทุกข์สุขของลูกบ้าน

การปกครองท้องถิ่นเข้าเมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นสภาตำบลระตอน ต่อมากระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 ให้เปลี่ยนฐานะสภาตำบลระตอน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลระตอน และมีผลบังคับเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2539 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลระตอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2539 มีนายไวยสี เทวโลก กำนันตำบลระตอนเป็นประธานคณะกรรมการ บริหารคนแรก และปัจจุบันมีนายไวยสี เทวโลก เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลระตอน ซึ่งมาจากเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทำให้คนในชุมชน มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการพัฒนาด้าน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนมีการปรับปรุงดีขึ้น น้ำมีการนำระบบประปามาใช้ในการอุปโภคและบริโภค การขุดลอกคลองเพื่อเพิ่มการกักเก็บน้ำใช้ทางการเกษตร ในฤดูแล้ง ด้านไฟฟ้าการขยายเขตในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ การติดตั้งไฟส่องสว่างในชุมชนเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุการลักรถยนต์ในยามวิกาล เป็นต้น (ศิมาพร จันทรวงษ์. 2556 : 37)

บริบทของการบริหารจัดการปกครองชุมชน

ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการเมืองระหว่างนักการเมืองด้วยกัน และผู้ใหญ่กับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองทำให้ส่งผลต่องบประมาณการพัฒนาในชุมชน คนอยู่ขั้วเดียวกับนายกฯ ก็จะไต่งบประมาณมาก โครงการที่ขอรับการสนับสนุนก็จะได้รับการพิจารณาในการดำเนินการก่อน

ความสัมพันธ์ระหว่างท้องที่กับท้องถิ่นยังไม่ดีเท่าที่ควร การทำงานในการพัฒนาชุมชนก็ยังไม่ค่อยร่วมกันส่วนใหญ่ต่างคนต่างทำ ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาในชุมชน เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ผู้ที่เสียผลประโยชน์มากที่สุดก็คือประชาชนในชุมชน ในส่วนของสภาองค์การชุมชนกับท้องถิ่นยังมีการประสานงานกันน้อยมาก

ควรมีการประสานการบูรณาการระหว่างกลุ่มขัดแย้ง โดยการใช้ยุทธศาสตร์การสร้างภาคประชาชนโดยมีสภาองค์การชุมชน สถาบันพัฒนาทางการเมือง องค์การปกครองท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา ร่วมกัน มีการสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ มีหลักที่สำคัญ เช่น การพูดคุยกันด้วยเหตุผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน การสร้างเวทีพหุภาคีในฐานะที่เป็นหน่วยในการตัดสินใจ

ขับเคลื่อน การจัดเวทีสาธารณะประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างภาคประชาชน ในการรับรู้ การปรึกษาหารือ การตัดสินใจ และการร่วมรับผลประโยชน์ที่กินได้

มีการจัดตั้งกลไกองค์กรใหม่โดยการนำภาคีต่าง ๆ เข้าร่วมการทำงานร่วมกัน เช่น สภาองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาทางการเมือง องค์กรปกครองท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา กระบวนการบริหารจัดการองค์กรใหม่ควรมีองค์กรทุกภาคส่วนในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามี ส่วนร่วมและการตรวจสอบการทำงานขององค์กรโดยใช้ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในการจัดองค์กรใหม่ให้มีความทันสมัย การบริการที่เกิดขึ้นกับ ทุกพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สิมาพร จันทรวงษ์, 2556 : 38-39)

การก่อรูปสภาองค์กรชุมชนเขตตำบลสะตอง

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตตำบลสะตองในครั้งแรกได้มีนางน้อย เปรมประสิทธิ์ และนางใจไล ชูติภาสวรพงศ์ ได้ประสานกับกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาร่วมประชุม ในการประชุมครั้งนั้น ไม่มีเจ้าหน้าที่จากจังหวัดมาร่วมประชุม ได้ดำเนินการจัดตั้งกันเองโดยศึกษาจากคู่มือจากการเข้าร่วม ประชุมที่จังหวัดโดยให้งบประมาณเป็นเงินสดจำนวน 5,000 บาท ในการประชุมจัดตั้งสภาองค์กร ชุมชนตำบล ซึ่งก็ยังไม่มีความเข้าใจมากนัก จังหวัดบอกว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลมีความ เข้มแข็ง เป็นสภาที่เกิดขึ้นเอง สามารถร่วมงานได้ และสรุปรายงานส่งให้จังหวัดได้ทุกครั้ง ในปีแรกก็ เหมือนจะไม่รอดแต่ก็มีกลุ่มของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) เข้ามาเชื่อมร้อย ก็ได้เรียนรู้งาน ว่ามันเหมือนกัน ก็ทำให้สภาองค์กรชุมชนสามารถอยู่ได้ กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ ที่ว่า “มันอะไรนะ งบก็ไม่เยอะแยะ เรียกไปแค่ประชุม” (ใจไล ชูติภาสวรพงศ์, สัมภาษณ์, 2557)

ในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตองก็เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีเวทีเสวนาแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้การดำเนินกิจกรรมของ สภาองค์กรชุมชนตำบลไม่สามารถดำเนินได้อย่างเป็นรูปธรรม ในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล สะตองประกอบด้วยผู้แทนชุมชนจำนวน 29 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คนและที่ปรึกษาจำนวน 3 คน ดังต่อไปนี้

ที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชน

1. นายสมาน ทาแดง	กำนันตำบลสะตอง
2. นายสุชิน รุดดิษฐ์	อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง
3. นางอริสรา สัมฤทธิ์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสภาองค์กรชุมชน

1. นายเหล็ก จันทะวงษา
2. ด.ต. ชัยพร วรลี

สมาชิกสภาองค์กรชุมชน

1. นางไฉไล ชูติภาสวรพงศ์	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
2. นายชาติรี ทองทาร์ก	รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
3. นายณรงค์ศักดิ์ วิเศษกุล	รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล
4. นายเสริมพงษ์ ศรีจันทร์	เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบล
5. นางสาววันเพ็ญ แก้วขอนแก่น	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
6. นางสมพร แป้นแก้ว	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
7. นางสมหมาย ศรีคำ	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
8. นางสาวเกร็ดแก้ว ลาธุลี	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
9. นางสาวตรีทิพย์ ภูบรรสุข	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
10. นายจูล จำปา	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
11. นางเสมอ ไม้น้อย	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
12. นางนฤมล รอดอยู่	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
13. นางน้อย เปรมประสิทธิ์	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
14. นางสมจันทร์ เปรมประสิทธิ์	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
15. นางวิไลวรรณ นิลสระคู	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
16. นางกุหลาบ ทาแดง	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
17. นางสาวสีม่วง จันทร์กลาง	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
18. นางสมควร อันตะโลก	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
19. นางสาวอด มาเชียงผา	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
20. นางศรีประไพ บุญวีระธรรม	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
21. นายอรัญ นันทบุตร	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
22. นางสมพร แป้นแก้ว	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
23. นางสาวมณฑา ขวัญปัญญา	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
24. นางเสมอ ไม้น้อย	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
25. นายวิชิต อ่าอินทร์	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
26. นายบุญจอม ทวยไรสง	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
27. นายสุเทพ บุญดีเล็ก	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
28. นางแสงศิริ วิเศษกุล	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
29. นางประนอม วงศ์ศิริ	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน

เมื่อได้ดำเนินการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอเรียบร้อยแล้ว ได้ประชุม ปรึกษาหารือระหว่างสมาชิกในสภาองค์กรชุมชน ในประเด็นต่าง ๆ ที่เสนอมีการประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น เข้าร่วมประชุมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีที่สองมีกลุ่มของ ปตท. มาทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอสามารถอยู่ได้ เนื่องจากงานที่ขับเคลื่อนมีความคล้ายกัน ปีที่สามสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอแทบจะไม่ได้ขับเคลื่อน ประกอบกับงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมก็มีไม่เพียงพอ รวมถึงสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “งบประมาณมันไม่สำคัญ แต่มันสำคัญที่คนร่วม หากมีงบประมาณแต่ขาดการมีส่วนร่วมก็ไม่สามารถทำกิจกรรมได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นต่อไป (ไฉไล ชูติภาสวรรณ. สัมภาษณ์. 2557)

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ (n = 290)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	75	25.9
หญิง	215	74.1
รวม	290	100.0

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 74.1 ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 25.9

ตาราง 3 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ (n = 290)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 - 33 ปี	55	19.0
34 - 48 ปี	176	60.7
49 - 64 ปี	58	20.0
65 ปีขึ้นไป	1	0.3
รวม	290	100.0

จากตาราง 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอส่วนใหญ่จะมีช่วงอายุ 34-48 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 49 - 64 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.0 โดยทั้ง 2 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 80.7

ตาราง 4 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา (n = 290)

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	5	1.7
ประถมศึกษา	227	78.3
มัธยมศึกษา/ ปวช.	50	17.2
ปวส./ อนุปริญญา	6	2.1
ปริญญาตรี	2	0.7
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	290	100.0

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอส่วนใหญ่จะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 78.3 รองลงมาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.2 และระดับ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 2.1

ตาราง 5 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ (n = 290)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรวม	113	39.0
รับจ้างทั่วไป	63	21.7
ค้าขาย	55	19.0
รับราชการ/ ลูกจ้างราชการ/	2	0.7
รัฐวิสาหกิจ	6	2.1
พนักงานเอกชน	6	2.1
ธุรกิจส่วนตัว	23	7.9

ตาราง 5 (ต่อ)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
แม่บ้าน	17	5.9
อื่นๆ	11	3.8
รวม	290	100.0

จากตาราง 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมารับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 21.7 และผู้ประกอบการค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 19.0

ตอนที่ 3 ผลการศึกษายาทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตย ท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในรายด้าน (n = 290)

รายด้าน	\bar{X}	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น	1.98	0.685	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	4
2. การทำงานสาธารณะของท้องถิ่น	2.82	0.776	การปฏิบัติปานกลาง	1
3. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน	2.11	0.821	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	3
4. การแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลัง ประชาธิปไตย	2.17	0.733	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	2
รวม	2.27	0.753	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 6 พบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อยในภาพรวม ($\bar{X} = 2.27$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังคงพบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลมีการปฏิบัติปานกลาง 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การทำงานสาธารณะของท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.82$)

และมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย 3 ประเด็นดังนี้

2. การแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย ($\bar{x} = 2.17$)

3. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ($\bar{x} = 2.11$)

4. การจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น ($\bar{x} = 1.98$)

ปัจจัยและมาตรการเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น

จากผลการศึกษาในเชิงสำรวจมีข้อค้นพบว่า สภาพองค์กรชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่นค่อนข้างน้อย เมื่อนำมาศึกษาในเชิงคุณภาพจะพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาพองค์กรชุมชนดังกล่าวที่สำคัญมี 7 ประการดังนี้

1. เงื่อนไขระยะเวลาในการจัดตั้ง
2. ขาดหน่วยงานสนับสนุนในการจัดตั้ง
3. การวางตำแหน่งของสภาพองค์กรชุมชน
4. งบประมาณ
5. สถานที่ในการจัดการประชุม
6. เวลาในการจัดประชุมสภาพองค์กรชุมชน
7. ขาดการมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็น

7.1 เงื่อนไขระยะเวลาในการจัดตั้ง สภาพองค์กรชุมชนตำบลสะตอนถือเป็นสภาพที่เกิดขึ้นโดยจัดตั้งกันเองโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ต้องการให้รีบจัดตั้งทำให้สภาพองค์กรชุมชนตำบลสะตอนไม่มีความพร้อม ความรู้ความเข้าใจในบทบาทของสภาพองค์กรชุมชนยังมีน้อย กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “สภาพองค์กรชุมชนตำบลไม่มีความพร้อมแล้วจะไปต่อได้อย่างไรการเกิดขึ้นของสภาพองค์กรชุมชนตำบลหลายแห่งจึงเป็นลักษณะ “จับตั้ง”

7.2 ขาดหน่วยงานสนับสนุนในการจัดตั้ง สภาพองค์กรชุมชนตำบลตำบลในการจัดตั้งครั้งแรกจัดตั้งกันเองไม่มีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำ ทำให้ขาดความเชื่อมั่น เกิดการเข้าใจผิดกับกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาจดแจ้งโดยคิดว่าต้องไ้ตั้งงบประมาณ กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากไม่มีผลประโยชน์ ช้างให้ก็ไม่มาหรอก ” ถ้าไม่มีผลประโยชน์ ชาวบ้านก็ไม่มีความสนใจ

7.3 การวางตำแหน่งของสภาพองค์กรชุมชน สภาพองค์กรชุมชนตำบลสะตอนค่อนข้างมีปัญหาในเรื่องการประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ยังไม่เข้าใจการทำงานของสภาพองค์กรชุมชนตำบล ไม่ไว้ใจกลัวแต่สภาจะเข้ามาตรวจสอบการทำงาน กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ขนาดผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ยังไม่เข้าใจสภาแล้วสภาพองค์กรชุมชนตำบลสะตอนจะขับเคลื่อนได้ไหม” หากสภาพองค์กรชุมชนใดเป็นพันธมิตรขององค์กรปกครองท้องถิ่น

กระบวนการขับเคลื่อนต่าง ๆ ก็ก่อนที่จะเป็นไปอย่างราบรื่น ขณะที่องค์กรชุมชนใดมีลักษณะเป็นกลุ่มฝ่ายค้านขององค์กรปกครองท้องถิ่น ก็อาจจะไม่ได้รับการสนับสนุนหรืออาจมีปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงาน เป็นต้น

7.4 งบประมาณถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญลำดับต้น ๆ ในครั้งแรกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอตอนใต้ได้รับงบประมาณในการจัดตั้งเพียง 5,000 บาท กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “โอ๊ย คนมาประชุมตั้งเยอะแล้วจะพอไหม” ก็จ่ายค่าเบี้ยประชุมให้ เพราะชาวบ้านมาประชุมก็ต้องเสียเวลา ทั้งค่ากาแฟ ค่าน้ำ ค่ารถไปส่งงานก็ไม่เพียงพอแล้ว

7.5 สถานที่ในการจัดการประชุม สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอตอนยังไม่มีสถานที่ในการดำเนินงานของตนเอง บางครั้งก็ที่บ้านประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล

7.6 เวลาในการจัดประชุมสภาองค์กรชุมชน เนื่องจากชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน และต้อง “สวมหมวกหลายใบ” เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจึงจัดหาเวลาในการจัดประชุมสภาองค์กรชุมชนได้ยาก อันเป็นผลให้สภาองค์กรชุมชนบางสภาฯ ไม่สามารถที่จะจัดประชุมได้

7.7 การประชุมในเวทีสภาองค์กรชุมชน สมาชิกในสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอตอนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อย กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ไม่มีเงินให้จะทำไมชุมชนยังยึดติดกับผลประโยชน์ของตัวเอง ยังไม่รู้ประโยชน์ของสาธารณะมันคืออะไร กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากมีงบประมาณ แต่ขาดคนร่วมสภาองค์กรชุมชนก็ไปต่อไม่ได้” (ไฉไล ชูติภาสวรพงศ์, สัมภาษณ์, 2557)

ปัจจัยและมาตรการเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการทำงานสาธารณะของท้องถิ่น

จากผลการศึกษาในเชิงสำรวจมีข้อค้น พบว่าสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการทำงานสาธารณะของท้องถิ่นปานกลาง เมื่อนำมาศึกษาในเชิงคุณภาพพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนดังกล่าวที่สำคัญคือ ความไม่เพียงพอของงบประมาณในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน กล่าวได้ว่าที่ผ่านมาสภาองค์กรชุมชน ยังขาดงบประมาณในการดำเนินงานอยู่ทำให้บางครั้งมีโครงการหรือมีกิจกรรมที่ดีและเป็นประโยชน์สำหรับตำบล โดยงบประมาณที่สนับสนุนเป็นของ พอช. แต่ก็มีไม่เพียงพอ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าวได้ ทำให้สภาองค์กรชุมชนขาดศักยภาพ เป็นผลให้ทำให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมไม่มีความมั่นใจในการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน จนกระทั่งนำไปสู่การถอนตัวจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในที่สุด กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากไม่มีงบประมาณ ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนได้” (ชาตรี ทองทาร์ก, สัมภาษณ์, 2557)

ปัจจัยและมาตรการเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

จากผลการศึกษาในเชิงสำรวจมีข้อค้นพบว่าสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนค่อนข้างน้อย เมื่อนำมาศึกษาในเชิงคุณภาพพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนดังกล่าวที่สำคัญคือ ขาดการมีส่วนร่วม กระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนยังจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้นำภาคประชาชน ผู้มีบทบาทหลักในกำหนดกิจกรรมและตัดสินใจในการดำเนินเป็นหลัก อันเป็นผลให้ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นบางอย่างจึงไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

ปัจจัยและมาตรการเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย

จากผลการศึกษาในเชิงสำรวจมีข้อค้นพบว่าสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตยค่อนข้างน้อย เมื่อนำมาศึกษาในเชิงคุณภาพจะพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนดังกล่าวที่สำคัญมีดังนี้

1. การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายของสภาองค์กรชุมชนยังมีน้อย ในการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเป็นกระบวนการ

2. ประสานงาน

สมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ทำให้การขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนยังไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.

2551

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภากงศ์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ในด้านการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น (n = 290)

รายด้าน	\bar{x}	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสภากงศ์กรชุมชน	2.49	0.853	การปฏิบัติ ค่อนข้างน้อย	2
2. การประชุมสมาชิกสภากงศ์กรชุมชน	2.57	0.719	การปฏิบัติ ค่อนข้างน้อย	1
3. การวางกติกาในการทำงานร่วมกันของกลุ่มสมาชิก	2.32	0.796	การปฏิบัติ ค่อนข้างน้อย	3
4. การรับจดแจ้งเข้ากลุ่มสภากงศ์กรชุมชน	2.23	0.763	การปฏิบัติ ค่อนข้างน้อย	4
5. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับจังหวัด	1.84	0.724	การปฏิบัติ ค่อนข้างน้อย	5
6. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับภาค	1.37	0.599	การปฏิบัติ น้อย	6
7. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับประเทศ	1.08	0.345	การปฏิบัติ น้อย	7
รวม	1.98	0.685	การปฏิบัติ ค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 7 พบว่าบทบาทของสภากงศ์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ในด้านการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น มีการปฏิบัติกิจกรรมค่อนข้างน้อยในภาพรวม ($\bar{x} = 1.98$) และ เมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังมีพบว่าบทบาทของสภากงศ์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การประชุมสมาชิกสภากงศ์กรชุมชน ($\bar{x} = 2.57$)
2. การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสภากงศ์กรชุมชน ($\bar{x} = 2.49$)
3. การวางกติกาในการทำงานร่วมกันของกลุ่มสมาชิก ($\bar{x} = 2.32$)
4. การรับจดแจ้งเข้ากลุ่มสภากงศ์กรชุมชน ($\bar{x} = 2.23$)
5. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับจังหวัด ($\bar{x} = 1.84$)

และมีการปฏิบัติน้อย 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

6. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับภาค ($\bar{x} = 1.37$)

7. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับประเทศ ($\bar{x} = 1.08$)

จากการศึกษาพบว่าการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่นเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุ ดังนี้

การขับเคลื่อนภาคประชาสังคมของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนยังมีการขับเคลื่อนน้อยมาก ในการจัดประชุมของสภาองค์กรชุมชนพบว่าสมาชิกเข้าร่วมน้อยมากจากประเด็นดังกล่าว สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ไม่รู้จะไปร่วมทำไม เพราะเสียเวลาและไม่ได้ผลประโยชน์อะไรเลย” (ไฉไล ชูติภาสวรพงศ์, สัมภาษณ์, 2557) พบว่ามีกลุ่มที่ต้องการผลประโยชน์หากไม่มีผลประโยชน์ก็ไม่ร่วมกิจกรรม ซึ่งเรียกว่า กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) เป็นการรวมตัวของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ได้ยึดถือเอาแนวอาชีพเดียวกันเป็นหลัก เมื่อการรวมตัวกันดำเนินไปได้ด้วยดี มีการจัดองค์การที่ดี มีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะสามารสร้างพลังและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล (Influence) และอำนาจ (Power) เหนือรัฐบาล เหนือผู้บริหารประเทศได้ พลังอำนาจที่วางนี้รวมไปถึงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในกลุ่มด้วย (International Encyclopedia of the Social Sciences, 1972 : 486)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภาองค์กรชุมชน ตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการงานสาธารณะของท้องถิ่น (n = 290)

รายด้าน	\bar{x}	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การส่งเสริมประเพณีบุญบั้งไฟ	3.69	0.676	การปฏิบัติค่อนข้างมาก	1
2. การส่งเสริมประเพณีสงกรานต์	3.68	0.664	การปฏิบัติค่อนข้างมาก	2
3. การส่งเสริมประเพณีแห่เทียน	2.81	0.871	การปฏิบัติปานกลาง	3
4. การรณรงค์การปลูกต้นไม้	2.11	0.893	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	4
5. การส่งเสริมการคัดแยกขยะ	1.83	0.776	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	5
ในชุมชน				
รวม	2.82	0.776	การปฏิบัติปานกลาง	

จากตาราง 8 พบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการทำงานสาธารณะของท้องถิ่น มีการปฏิบัติกิจกรรมปานกลางในภาพรวม ($\bar{x} = 2.82$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังพบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติค่อนข้างมาก 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การส่งเสริมประเพณีบุญบั้งไฟ ($\bar{x} = 3.69$)

2. การส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ ($\bar{x} = 3.68$)

มีการปฏิบัติปานกลาง 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

3. การส่งเสริมประเพณีแห่เทียน ($\bar{x} = 2.81$)

และมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

4. การรณรงค์การปลูกต้นไม้ ($\bar{x} = 2.11$)

5. การส่งเสริมการคัดแยกขยะในชุมชน ($\bar{x} = 1.83$)

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพมีข้อค้นพบว่า การทำงานสาธารณะของท้องถิ่น มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย ในประเด็นการรณรงค์การปลูกต้นไม้ การส่งเสริมการคัดแยกขยะ เนื่องจากมีปัจจัยสาเหตุมาจาก

ในปีแรกสภาองค์กรชุมชนตำบลระดมทุนมีการดำเนินกิจกรรมโดยมีหน่วยงานจาก พอช. สนับสนุนงบประมาณ แต่ในปีที่สอง ปีที่สามงบประมาณที่ให้การสนับสนุนไม่เพียงพอทำให้การดำเนินกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลไม่ต่อเนื่อง ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินการไม่มีการต่อยอด เพื่อให้เกิดผลประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “งบประมาณไม่มี จะทำอะไรได้” (น้อย เปรมประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 2557)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ($n = 290$)

กิจกรรม	\bar{x}	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การจัดหาที่ทำกิน	1.55	0.937	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	4
2. การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัว	2.71	0.709	การปฏิบัติปานกลาง	1
3. การทำไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ	1.97	0.888	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	3
4. การทำปุ๋ยน้ำหมัก	2.21	0.750	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	2
รวม	2.11	0.821	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 9 พบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อยในภาพรวม ($\bar{x} = 2.11$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังพบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติปานกลาง 1 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัว ($\bar{x} = 2.71$)
การปฏิบัติค่อนข้างน้อย 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้
2. การทำปุ๋ยน้ำหมัก ($\bar{x} = 2.21$)
3. การทำไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ ($\bar{x} = 1.97$)
4. การจัดหาที่ทำกิน ($\bar{x} = 2.21$)

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพมีข้อค้นพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย ในประเด็นการทำปุ๋ยน้ำหมัก การทำไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ การจัดหาที่ทำกินเนื่องจากมีปัจจัยสาเหตุมาจาก

การบริหารจัดการของสภาองค์กรชุมชนยังไม่กระจายการดำเนินงานโดยทำเฉพาะกลุ่มทำให้เกิดผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม สมาชิกจึงไม่ได้รับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ดำเนินการประกอบกับงบประมาณที่รัฐบาล และองค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ได้สนับสนุนในกิจกรรมดังกล่าว จึงทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “งบประมาณ ไม่มี แล้วจะให้ทำอะไรกันนักหนา” (ไฉไล ชูติภาสวรพงศ์. สัมภาษณ์. 2557)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในด้านการแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย ($n = 290$)

กิจกรรม	\bar{x}	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การแจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย	2.53	0.749	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	4
2. การเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้ง	2.64	0.642	การปฏิบัติปานกลาง	3
3. การติดป้ายประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง	2.43	0.714	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	6
4. การจัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย	2.13	0.778	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	8

ตาราง 10 (ต่อ)

กิจกรรม	\bar{x}	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
5. การร่วมจัดเวทีระดับตำบล	2.23	0.737	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	7
6. การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ในระดับตำบล	2.07	0.761	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	9
7. การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ในระดับอำเภอ	1.68	0.770	การปฏิบัติน้อย	13
8. การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ในระดับจังหวัด	1.49	0.790	การปฏิบัติน้อย	15
9. การเข้าร่วมเสนอปัญหาของอบต.	2.49	0.795	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	5
10. การประชาคมหมู่บ้าน	2.87	0.737	การปฏิบัติปานกลาง	2
11. การติดตามปัญหาของหน่วยงาน	1.99	0.742	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	10
12. การเสนอปัญหาต่อ อบจ.	1.76	0.784	การปฏิบัติน้อย	11
13. การติดตามปัญหาต่อ อบจ.	1.70	0.683	การปฏิบัติน้อย	12
14. การร่วมประชุมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน	3.00	0.620	การปฏิบัติปานกลาง	1
15. การประสานกับอำเภอ	1.65	0.705	การปฏิบัติน้อย	14
รวม	2.17	0.733	การปฏิบัติค่อนข้างน้อย	

จากตาราง 10 พบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น
ในด้านการแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย มีการปฏิบัติกิจกรรมค่อนข้างน้อยในภาพรวม
($\bar{x} = 2.17$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังคงพบว่า

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติปานกลาง 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับ
ดังนี้

1. การร่วมประชุมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{x} = 3.00$)
2. การประชาคมหมู่บ้าน ($\bar{x} = 2.87$)
3. การเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ประชาธิปไตยการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 2.64$)

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับ
ดังนี้ ($\bar{x} = 2.17$)

4. การแจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ($\bar{x} = 2.53$)

5. การเข้าร่วมเสนอปัญหาของ อบต. ($\bar{x} = 2.49$)
6. การติดป้ายประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ($\bar{x} = 2.17$)
7. การร่วมจัดเวทีระดับตำบล ($\bar{x} = 2.23$)
8. การจัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ($\bar{x} = 2.13$)
9. การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบล ($\bar{x} = 2.07$)
10. การติดตามปัญหาของหน่วยงาน ($\bar{x} = 1.99$)

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติน้อย 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

11. การเสนอปัญหาต่อ อบจ. ($\bar{x} = 1.76$)
12. การติดตามปัญหาต่อ อบจ. ($\bar{x} = 1.70$)
13. การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในระดับอำเภอ ($\bar{x} = 1.68$)
14. การประสานกับอำเภอ ($\bar{x} = 1.65$)
15. การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในระดับจังหวัด ($\bar{x} = 1.49$)

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพมีข้อค้นพบว่า การแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อยเนื่องจากมีปัจจัยสาเหตุมาจาก

งบประมาณที่รัฐบาลสนับสนุนมีไม่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551 เช่น การเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ประชาธิปไตยการเลือกตั้ง การแจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย การติดป้ายประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง รวมทั้งการจัดเวทีในระดับตำบล การจัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ในเรื่องของการเมือง หากมีการซื้อเสียงเราไปห้ามเค้าก็ไม่ได้ ในการรณรงค์ก็ร่วมรณรงค์การทำป้าย การพูดเราก็พูด กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พูดก็พูดไปเถอะก็ไม่มีใครฟัง” (ไฉไล ชูติภาสวรพงศ์. สัมภาษณ์. 2557) ทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเป้าที่นักการเมืองระแวง การไปประสานงานสร้างความเป็นพันธมิตรกับท้องถิ่นก็ยาก ในเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นยังไม่สามารถพัฒนาได้ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นในการประชาคมท้องถิ่นก็ยังกำหนดให้คนในชุมชนไม่ได้ใช้สิทธิในการเสนอปัญหาในชุมชน กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ขนาด อบต.ยังไม่ใช้ประชาธิปไตยกับชุมชนเลย แล้วประชาธิปไตยท้องถิ่นจะพัฒนาได้อย่างไร” (ไฉไล ชูติภาสวรพงศ์. สัมภาษณ์. 2557) ประชาธิปไตยท้องถิ่นเป็นการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่การดำเนินชีวิต การทำมาหากิน ประชาธิปไตยก็เกิดขึ้นแล้ว กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การหากินนี้แหละ ประชาธิปไตย จะทำอะไรให้มีข้าว ปลา อาหาร นี่ต่างหากทำให้เราอยู่ได้” (ไฉไล ชูติภาสวรพงศ์. สัมภาษณ์. 2557)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. การอภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษามาตรการในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อยในภาพรวม ($\bar{x} = 2.27$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังพบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบล มีการปฏิบัติปานกลาง 1 ประเด็น คือ การทำงานสาธารณะของท้องถิ่น มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย 3 ประเด็น คือ การแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลังประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนดังกล่าว ที่สำคัญมี 9 ประการดังนี้

1. เงื่อนไขระยะเวลาในการจัดตั้ง สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอนถือเป็นสภาที่เกิดขึ้นมีการจัดตั้งกันเองโดย พอช. ต้องการให้รีบจัดตั้งทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอนไม่มีความพร้อมทำให้ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนมีน้อย

2. ขาดหน่วยงานสนับสนุนในการจัดตั้ง การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลในครั้งแรก ก็จัดตั้งกันเองไม่มีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำ ทำให้ขาดความเชื่อมั่น เกิดการเข้าใจผิดกับกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาจตแย้งโดยคิดว่าต้องไ้งบประมาณ

3. การวางตำแหน่งของสภาองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนก่อนข้างมี ปัญหาในเรื่องการประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ยังไม่เข้าใจการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล ไม่ไว้ใจกลัวว่าสภาจะเข้ามาตรวจสอบการทำงาน หากสภาองค์กรชุมชนใดเป็น พันมิตรขององค์กรปกครองท้องถิ่น กระบวนการขับเคลื่อนต่าง ๆ ก็ค่อนข้างที่จะเป็นไปอย่างราบรื่น ขณะที่้องค์กรชุมชนใดมีลักษณะเป็นกลุ่มฝ่ายค้านขององค์กรปกครองท้องถิ่น ก็อาจจะไม่ได้รับการสนับสนุนหรืออาจมีปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงาน เป็นต้น

4. งบประมาณถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญลำดับต้น ๆ ที่มีผลต่อการขับเคลื่อนสภา องค์กรชุมชน แต่การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนที่ผ่านมายังไม่ได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากหน่วยงานที่สนับสนุน

5. สถานที่ในการจัดการประชุม สภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนยังไม่มีสถานที่ในการ ดำเนินงานของตนเอง บางครั้งจึงจัดการประชุมที่บ้านประชาชนสภาองค์กรชุมชนตำบล

6. เวลาในการจัดประชุมสภาองค์กรชุมชน เนื่องจากชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสภาองค์กร ชุมชนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน และต้อง “สวมหมวกหลายใบ” จึงจัดหาเวลา ในการจัดประชุมสภาองค์กรชุมชนได้ยาก เป็นผลให้สภาองค์กรชุมชนไม่สามารถที่จะจัดประชุมได้

7. การมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก ในสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อน ยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ชุมชนยังยึดติดกับผลประโยชน์ของตัวเอง ยังไม่รู้ประโยชน์ของสาธารณะ ว่ามันคืออะไร

8. การสร้างเครือข่ายของสภาองค์กรชุมชนยังมีน้อย ในการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน กลุ่มต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้มีการขับเคลื่อน กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเป็นกระบวนการ

9. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ทำให้การขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชน ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภา องค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า

จากปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น เมื่อ ศึกษาในเชิงคุณภาพสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงมาตรการในการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กร ชุมชนได้ดังนี้

1. การประชุมจัดตั้งหรือการประชุมครั้งแรกของสภาองค์กรชุมชนนั้น ควรชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและเจตนารมณ์ และอำนาจหน้าที่ ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนอย่างละเอียดและชัดเจนให้แก่สมาชิกทุกคนได้รับทราบ
2. การขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนควรเน้นเป้าหมายที่แท้จริงเพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชนโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ในมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมกันในการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน
4. การพัฒนาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และหน่วยงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลในทุกด้าน เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การจัดทีมพี่เลี้ยงเพื่อเข้าไปช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาในการดำเนินการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่แกนนำสภาองค์กรชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 พบว่าข้อค้นพบในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (2553 : 64) ดังนี้

1. การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในแต่ละพื้นที่ควรใช้กระบวนการจัดตั้งในลักษณะจากล่างขึ้นบน เช่น การประชุมแสวงหามติร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสภา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในระดับท้องที่ ท้องถิ่นและชุมชน ในส่วนของกลุ่มที่เข้าร่วมจัดตั้งสภาฯ ควรเป็นกลุ่มที่หลากหลายและเป็นกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมให้เห็นออกมาในเชิงรูปธรรม
2. การทำงานในระดับตำบลของสภาองค์กรชุมชน ควรเปิดพื้นที่ของสภาองค์กรชุมชนให้เป็นเวทีสาธารณะและหันมาใช้ทุนทางสังคม/ภูมิปัญญาภายในท้องถิ่นเป็นฐานในการขับเคลื่อน
3. การจัดประชุมสภาองค์กรชุมชน ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาเพื่อจัดทำแผนชุมชนควรใช้ปัญหาาร่วมของคนในตำบลเป็นตัวตั้ง สถานที่ประชุมควรใช้พื้นที่สาธารณะของตำบล ส่วนรูปแบบการประชุมควรเป็นแบบปรึกษาหารือ
4. การขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน หน่วยในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนควรเน้นไปที่ระดับหมู่บ้าน เวทีขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะควรเป็นไปในลักษณะของการสังเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากระดับล่าง นอกจากนี้แล้วจะต้องประสานงานกับ

ภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา รวมถึงการจัดทีมอาสาสมัครที่เลี้ยงเพื่อช่วยในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน กรณีของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ควรยกระดับประเด็นงานสภาองค์กรชุมชน ให้เป็นงานยุทธศาสตร์เชิงรุก ขณะเดียวกันควรใช้นโยบายพื้นที่เป็นตัวตั้งในการจัดงบประมาณอย่างจริงจัง การประสานงานกับองค์กรภายในเครือข่าย พอช. ให้เป็นเอกภาพ การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ในส่วนของบทบาทของนักพัฒนาเอกชนควรเป็นผู้จุดประกายในการจัดตั้งและขับเคลื่อนสภาฯ การนำทำวิจัยเชิงปฏิบัติการและเสริมความรู้ทางวิชาการให้กับสภาฯ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาพบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนต่ำลงกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นยังมีการปฏิบัติตามบทบาทที่กำหนดให้ค่อนข้างน้อย ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบลควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจกับภาคประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน อันจะเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาในระดับประชุมจัดตั้งและการประชุมสภาองค์กรชุมชนฐานรากของสังคมอย่างจริงจัง
2. รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารให้องค์กรสภาองค์กรชุมชนเป็นการเฉพาะตามสมควรเพื่อจะได้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น
3. การดำเนินการจัดตั้งและจัดแจ้งสภาองค์กรชุมชน ภาครัฐไม่ควรเร่งรัดให้ชุมชนทำการจัดแจ้งการจัดตั้งทั้งที่ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคเอกชนหรือองค์กรอิสระอื่นนอกเหนือจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนบทบาทของสภาองค์กรชุมชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนต่ำลงกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น: กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้ คือ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ประสบความสำเร็จกับไม่ประสบความสำเร็จ
2. ควรทำการศึกษารูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น
3. ควรทำการศึกษาถึงความโดดเด่นของสภาองค์กรชุมชนเชิงประเด็นว่ามีความโดดเด่นแต่ละด้านอย่างไรบ้าง
4. ควรทำการศึกษาถอดบทเรียน สภาองค์กรชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานแล้ว สามารถถอดออกมาเป็นรูปแบบหรือขั้นตอนในประเด็นต่าง ๆ

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). การศึกษาแนวทางการดำเนินงาน
กองทุนผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.พ.
- จำนงค์ อดิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2532). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิรายุ ทรัพย์สิน. (2554). การพัฒนาประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์.
ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). สุรินทร์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- จุฑามาศ ศรีศิริพันธ์. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหาร
ส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไฉไล ชุตินาสวรรพงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัตนา ปัทมาชัย เป็นผู้สัมภาษณ์. (17 สิงหาคม 2557).
ที่หมู่ 10 บ้านสะตอเหนือ.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2553). การพัฒนายุทธศาสตร์ และการบริหารจัดการที่ดี เพื่อสนับสนุน
การพัฒนาขีดความสามารถแกนนำของขบวนการองค์กรชุมชนระดับจังหวัด
กรณีจังหวัดตราด. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- _____. (2553). ความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์. (เอกสารประกอบคำสอน). จันทบุรี :
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- _____. (2553). วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อถอดบทเรียนในการขับเคลื่อนสภา
องค์กรชุมชนในจังหวัดภาคตะวันออก กรุงเทพฯ และปริมณฑล. (รายงานวิจัย).
กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- ชาติรี ทองทาร์ก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัตนา ปัทมาชัย เป็นผู้สัมภาษณ์. (23 สิงหาคม 2557).
ที่หมู่ 5 บ้านสวนส้ม.
- ชิต นิลพานิช และกุลธร ธนาพงศธร. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฐิรวุฒิ เสนาคำ. (2549). เหลียวหน้าแลหลังวัฒนธรรมป๊อป. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2543). การเมืองแบบประชาธิปไตยกับยุทธศาสตร์การพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.
กรุงเทพฯ : 598 Print.
- น้อย เปรมประสิทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัตนา ปัชฌาย์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (17 สิงหาคม 2557).
ที่หมู่ 10 บ้านสะตอเหนือ.
- นัยนา บำรุงศิลป์. (2551). บทบาทของคณะกรรมการชุมชนในการส่งเสริมระบบประชาธิปไตย:
ศึกษารณีกิจกรรมการชุมชนในเขตลาดพร้าวและเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษมบัณฑิต.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บทความธรรมะ. (2556). ประเพณีบุญบั้งไฟ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.dmc.tv/pages/scoop.html>. 15 มีนาคม 2556.
- บรรพต วีระชัยและคณะ. (2541). รัฐศาสตร์ทั่วไป (PS 103). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
บุญชู บุ่งทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัตนา ปัชฌาย์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (11 มีนาคม 2556).
ที่หมู่ 11 บ้านทรัพย์เจริญใต้.
- ประเวศ วะสี. (2551). ขอบปีที่ผ่านกับการสานสร้างสภาองค์กรชุมชน, ปรากฏภาพิเศษงานสัมมนา
ระดับชาติของสภาองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- ประเสริฐ ปอนถิ่น. (2547). บทบาทพระธรรมจาริกในการสังคมสงเคราะห์ชุมชนบนพื้นที่สูง.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://qa.cmmcu.com/UserFiles/files/SAR2551/4/4_4-14.pdf.
20 มกราคม 2554.
- ปรีดีธาดา กัลยาศิริ. (2541). บทบาทกลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
ในการจัดการสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อประชาชนในท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของ
สมาชิกและไม่ใช่มชิกกลุ่มออมทรัพย์. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบาย
สวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยะนุช เงินคล้าย. (ม.ป.ป.). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภมร ชันชหัตต์. (2547). การพัฒนาประชาธิปไตยและการตรวจสอบโดยประชาชน. วิทยานิพนธ์
ร.ม. (รัฐศาสตร์). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทรยมน รัตนางกูร. (15 มกราคม 2553). “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม มุมมองบริบททฤษฎี
ขบวนการทางสังคมใหม่ (New Social Movement NSM),” **Knowledge-Express,**
(ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.phatrasamon.blogspot.com/2010/01/new-social-movement-nsn>. 24 มีนาคม 2557.

- ยุพาพร รูปงาม. (2545). การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาทในการปฏิรูประบบราชการ. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (ศิลปศาสตร์). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รพีพรรณ สุวรรณัฐโชติ. (2550). สังคมวิทยา. สงขลา : ไทยนำหาดใหญ่.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2524). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองศิลป์การพิมพ์.
- วเรช จันทรศร. (2550). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : กราฟิเคฟอรัม.
- วันรักษ์ มีมณีนาคิน. (2551). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิกิพีเดีย. สารานุกรมเสรี. (ม.ป.ป.). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki>. 14 พฤษภาคม 2557.
- ศักดิ์ไทย สุทธิจิบรร. (2545). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน.
- ศิมาพร จันทรวงษ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการก่อรูปประชาสังคมท้องถิ่นในทัศนะของ
คนพิการ : กรณีศึกษาชมรมผู้พิการตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์
ร.ป.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย. นครปฐม : ศูนย์ส่งเสริมและ
ฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.
- สมบัติ ชำรงค์วงษ์. (2546). นโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- สมภพ โหดระกิตย์. (2505). รัฐธรรมนูญ. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- सानิตย์ บุญชู. (2547). การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). การเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัย
ชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักฯ
- หิรัญญ์ หิรัญญพิพัฒน์. (2551). บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับ
ชุมชนท้องถิ่นศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี.
วิทยานิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เหล็ก จันทะวงษา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, รัตนา ปัชฌาย์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (10 มีนาคม 2556).
ที่หมู่ 1 บ้านสะตอ.
- อकिन รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และ
วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์.

- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2541). “ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ : ความหมายของประชาสังคม,”
วารสารธรรมศาสตร์. 24 (2) : 124-151.
- อุทัย หิรัญโต. (2548). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Bardach, E. (1980). **The Implementation Game : What Happens After a Bill Becomes a Law**. 3rd ed. Cambridge, Massacxhusetts : The MIT Press.
- Charles Debbasch. (1974). **Lexique de terms Politiques**. Paris : edition Dalloz.
- Graham Wootton. (1970). **Interest Groups**. Englewood Clifts : Prentice-Hall.
- H.A. Bone and Austin Ranney. (1976). **Politic and Votes**. New York : MacGraw-Hill.
- Harmon Zeigler. (1964). **Interest Groups in American Society**. Englewood Clifts :
Prentice-Hall.
- International Encyclopedia of the Social Sciences**. (1972). U.S.A. : MacMillan.
- Maurice Duverger. (1972). **Party Politics and Pressure Groups**. Party : Thomas Y. Crowell.
- Pressman, J.L. & Wildavsky, A.B. (1973). **Implementation**. 2 nd ed. San Francisco :
University of California Press.
- Younis, T., & Davidson, I. (1990). **The Study of Implementation**. In T. Younis (Ed.),
Implementation in Public Policy. England : Dratmouth.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ อาจารย์เกษียณราชการ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ อาจารย์ประจำผู้ทรงคุณวุฒิ
มหาวิทยาลัยบูรพา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๓๔

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงการวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนางรัตนา ปัทมาชัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรมการ เพื่อนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๕๗

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงการวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนางรัตนา ปัทมาชัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรมการ เพื่อนำผล)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/๓๕๘

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัยและเค้าโครงการวิจัยโดยย่อ จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยนางรัตนา ปัทมาชัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรมการ เพื่อนำผล)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ ๒๗๕

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน ประธานสภาองค์การชุมชนตำบลสะตอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนางรัตนา ปัชฌาย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสภาองค์การชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี” ในการนี้ขอ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน ๓๐ ฉบับ กับประชาชนในเขตชุมชนตำบลสะตอน จังหวัดจันทบุรี เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่นักศึกษาร่างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ เพือกนำผล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๘

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ ๒๗๖

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนางรัตนา ปัชฌาย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี” จำนวน ๒๕๐ ฉบับ ซึ่งผู้ทำวิจัยได้เลือกหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง และจำเป็นต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรในเขตพื้นที่ของท่าน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขออนุญาตให้นางรัตนา ปัชฌาย์ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรมการ เพื่อนำผล)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๘๖๔๔ ๐๓๑๐ ๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

E - Mail : socialRBRU@hotmail.com

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถาม

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

แบบสอบถามชุดนี้ทางนิตินิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ตามสภาพที่เป็นจริงและเติมข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปีเต็ม
3. การศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ปวส./อนุปริญญา
☐ ประถมศึกษา	☐ ปริญญาตรี
☐ มัธยมศึกษา/ปวช.	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ

☐ เกษตรกรรม
☐ รับจ้างทั่วไป
☐ ค้าขาย
☐ รับราชการ/ลูกจ้างของราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานเอกชน
☐ ธุรกิจส่วนตัว
☐ แม่บ้าน
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 บทบาทสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบล

ระยอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ท่านทราบถึงบทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้
อย่างไร

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	พอประมาณ	น้อยครั้ง	ไม่เคย
1. การจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมท้องถิ่น					
1.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน					
1.2 การประชุมสมาชิกสภาองค์กรชุมชน					
1.3 การวางกติกาในการทำงานร่วมกันของกลุ่มสมาชิก					
1.4 การรับจดทะเบียนเข้ากลุ่มสภาองค์กรชุมชน					
1.5 การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับจังหวัด					
1.6 การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับภาค					
1.7 การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมระดับประเทศ					
2. การทำงานสาธารณะของท้องถิ่น					
2.1 การส่งเสริมประเพณีบุญบั้งไฟ					
2.2 การส่งเสริมประเพณีสงกรานต์					
2.3 การส่งเสริมประเพณีแห่เทียน					
2.4 การรณรงค์การปลูกต้นไม้					
2.5 การส่งเสริมการคัดแยกขยะในชุมชน					
3. การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน					
3.1 การจัดหาที่ทำกิน					
3.2 การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัว					
3.3 การทำไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ					
3.4 การทำปุ๋ยน้ำหมัก					

กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	พอประมาณ	น้อยครั้ง	ไม่เคย
4. การแสดงบทบาทในฐานะกลุ่มพลัง ประชาธิปไตย					
4.1 การแจกแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย					
4.2 การเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์ประชาธิปไตย การเลือกตั้ง					
4.3 การติดป้ายประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง					
4.4 การจัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ ประชาธิปไตย					
4.5 การร่วมจัดเวทีระดับตำบล					
4.6 การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในระดับ ตำบล					
4.7 การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในระดับ อำเภอ					
4.8 การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในระดับ จังหวัด					
4.9 การเข้าร่วมเสนอปัญหาของ อบต.					
4.10 การประชาคมหมู่บ้าน					
4.11 การติดตามปัญหาของหน่วยงาน					
4.12 การเสนอปัญหาต่อ อบจ.					
4.13 การติดตามปัญหาต่อ อบจ.					
4.14 การร่วมประชุมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน					
4.15 การประสานกับอำเภอ					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง นอกเหนือไปจากแบบสัมภาษณ์

ข้างต้น

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง

3.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความเห็นของท่าน

ภาคผนวก ง

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

หมวด 1

สภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 5 ผู้แทนชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านซึ่งได้จัดแจ้งการจัดตั้งไว้กับผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลซึ่งได้จัดแจ้งการจัดตั้งไว้กับกำนัน ทั้งนี้ โดยการจัดแจ้งการจัดตั้งได้กระทำก่อนวันประชุม อาจประชุมปรึกษากันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นสภาหนึ่งเพื่อปฏิบัติการกิจตามพระราชบัญญัตินี้ได้ การได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และการได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลให้เป็นไปตามที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชนอื่นในตำบลแล้วแต่กรณี ปรึกษาหารือกัน โดยให้มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละสี่คนและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลชุมชนละสองคนการประชุมปรึกษากันตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลมาร่วมประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของผู้แทนชุมชนทุกประเภทตามวรรคสองรวมกัน จึงจะเป็นองค์ประชุม และต้องเห็นสอดคล้องต้องกันให้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของจำนวนผู้แทนชุมชนทุกประเภทตามวรรคสองเมื่อกำนันได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้วให้ออกใบรับการจัดแจ้งให้เป็นหลักฐานและส่งบัญชีรายชื่อให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ทราบในกรณีที่ตำบลหรือหมู่บ้านใดไม่มีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ให้จัดแจ้งการจัดตั้งชุมชนหรือจัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล แล้วแต่กรณี ไว้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือในกรณีเขตกรุงเทพมหานคร ให้จัดแจ้งไว้กับผู้ช่วยราชการเขต และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ช่วยราชการเขต แล้วแต่กรณี ออกใบรับการจัดแจ้งไว้เป็นหลักฐาน และแจ้งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ทราบ หลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการแจ้งการจัดตั้งชุมชน ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ตามวรรคหนึ่ง และการจัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตามวรรคสี่และวรรคห้าให้เป็นไปตามที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประกาศกำหนดมาตรา 6 สภาองค์กรชุมชนตำบล ประกอบด้วย

- (1) สมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนของชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบล ซึ่งได้รับการคัดเลือกและมีจำนวนตามที่ที่ประชุมตามมาตรา 5 กำหนด
- (2) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกตาม (1) ในวาระเริ่มแรกให้ที่ประชุมตามมาตรา 5 กำหนดจำนวนและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตาม (2) ในวาระต่อไป

การกำหนดจำนวนและการคัดเลือกให้เป็นไปตามผลการปรึกษาหารือของสมาชิกตาม (1) ทั้งนี้ ให้คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นที่เคารพหรือยอมรับนับถือของชุมชนในตำบลนั้น

มาตรา 7 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลตามมาตรา 6 (1) และ (2) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ หรือมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีจนถึงวันคัดเลือก

(2) ไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

(3) ไม่เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

(4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 8 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันคัดเลือกในกรณีที่สมาชิกพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ดำเนินการคัดเลือกสมาชิกใหม่แทนภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งสมาชิกว่างลง เว้นแต่วาระของสมาชิกเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกแทนก็ได้ กรณีที่มีการดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกแทนตำแหน่งที่ว่างให้สมาชิกผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา 5 และมาตรา 6 มาใช้บังคับโดยอนุโลมเมื่อครบกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ดำเนินการคัดเลือกสมาชิกใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ครบวาระ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการคัดเลือกสมาชิกขึ้นใหม่ ให้สมาชิกที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลอาจพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ตาย

(2) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล

(3) สภาองค์กรชุมชนตำบลมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้งหมดที่มีอยู่ให้พ้นจากตำแหน่งโดยเห็นว่ามีประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อชุมชน

(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

(5) กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 12

(6) มีการยุบเลิกสภาองค์กรชุมชนตำบล

การวินิจฉัยการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา นี้ให้เป็นอำนาจของสภาองค์กรชุมชนตำบล ซึ่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่

มาตรา 10 เมื่อสภาองค์กรชุมชนตำบลมีเหตุต้องยุบเลิก ให้ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลที่อยู่ในตำแหน่งขณะมีการยุบเลิกสภาองค์กรชุมชนตำบล แจ้งการยุบเลิกต่อกำนัน และเมื่อกำนันได้รับการแจ้งการยุบเลิกสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้ว ให้กำนันออกไปรับแจ้งการยุบเลิกไว้เป็นหลักฐานและให้แจ้งไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ทราบด้วยในกรณีที่ตำบลไม่มีกำนัน เมื่อสภาองค์กรชุมชนตำบลมีเหตุต้องยุบเลิก ให้ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลที่อยู่ในตำแหน่งขณะมีการยุบเลิกสภาองค์กรชุมชนตำบล แจ้งการยุบเลิกต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือในกรณีเขตกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งการยุบเลิกต่อผู้อำนวยการเขตและให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการเขต แล้วแต่กรณี ออกไปรับแจ้งการยุบเลิกไว้เป็นหลักฐาน และให้แจ้งไปยังสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ทราบด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการจดแจ้งการยุบเลิกสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้เป็นไปตามที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประกาศกำหนด

มาตรา 11 ในกรณีที่มีการยุบเลิกสภาองค์กรชุมชนตำบลใด ให้โอนบรรดาทรัพย์สินที่เหลืออยู่ทั้งหมดแก่หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรสาธารณะตามที่ที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลเห็นสมควรการโอนบรรดาทรัพย์สินหากไม่ได้จัดการตามที่กำหนดในวรรคหนึ่ง ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นผู้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นและแจ้งให้ที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลทราบ

มาตรา 12 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลต้อง

(1) ไม่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) ไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและศีลธรรมอันดี

(3) ไม่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 13 ในกรณีที่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลพ้นจากตำแหน่งยังไม่ครบหนึ่งปีและได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ห้ามมิให้ผู้นั้นเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันสมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือเข้ารับการสรรหาแต่ไม่ได้รับเลือกตั้งหรือสรรหา แล้วแต่กรณี

มาตรา 14 เมื่อมีการยุบและรวมเขตหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรชุมชนในหมู่บ้านเดิมที่ถูกยุบหรือถูกรวมยังคงเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลต่อไปจนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลงตามวาระหรือพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่น

เมื่อมีการแยกพื้นที่บางส่วนของหมู่บ้านใดขึ้นเป็นหมู่บ้านใหม่ ให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรชุมชนในหมู่บ้านเดิมยังคงเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลอยู่ต่อไป โดยให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีภูมิลำเนาอยู่ของหมู่บ้านใดก็ให้เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรชุมชนของหมู่บ้านนั้น จนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลงตามวาระ และจัดให้มีการคัดเลือกสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรชุมชนให้ครบตามจำนวนที่กำหนด ทั้งในหมู่บ้านเดิมและหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่

มาตรา 15 ในคราวประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลครั้งแรก ให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลเลือกกันเองเป็นประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาสองคนเป็นรองประธานสภาคนที่หนึ่งและรองประธานสภาคนที่สอง

มาตรา 16 ประธานสภา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) เรียกและดำเนินการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (2) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้เป็นไปตามกติกาและมติของสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (3) ออกกติกาและคำสั่งใด ๆ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการประชุม
- (4) เป็นผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก
- (5) แต่งตั้งเลขานุการสภาโดยความเห็นชอบของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล
- (6) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้

มาตรา 17 รองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธานสภามอบหมาย

มาตรา 18 เลขานุการสภา มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการและการจัดการประชุม และงานอื่นใดตามที่สภาองค์กรชุมชนตำบลมอบหมาย

มาตรา 19 สภากงศ์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละสี่ครั้ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามภารกิจของสภากงศ์กรชุมชนตำบลนั้น

นอกจากการประชุมตามวรรคหนึ่ง เมื่อสมาชิกสภากงศ์กรชุมชนตำบลเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดยื่นหนังสือร้องขอให้เปิดการประชุม ประธานสภากงศ์กรชุมชนตำบลต้องจัดให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำร้อง

มาตรา 20 การประชุมสภากงศ์กรชุมชนตำบล ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก สมาชิกสภากงศ์กรชุมชนตำบลคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 21 ให้สภากงศ์กรชุมชนตำบล มีภารกิจดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจาริตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

(3) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งการร่วมมือกันในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

(4) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นผู้อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินการ ต้องนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย

(7) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชนรวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

(8) ประสานและร่วมมือกับสภากงศ์กรชุมชนตำบลอื่น

(9) รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องจากการดำเนินงานใด ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ โดยรายงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

(10) วางกติกาในการดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล

(11) จัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมถึงสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

(12) เสนอรายชื่อผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อไปร่วมประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล จำนวนสองคน

มาตรา 22 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐส่งเสริม สนับสนุน และให้ความร่วมมือ รวมตลอดทั้งชี้แจงทำความเข้าใจแก่สภาองค์กรชุมชนตำบลและชุมชนทุกประเภทตามที่ร้องขอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลอยู่ในเขตอาจให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดในการกำหนดตามวรรคสองให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นหารือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ด้วย

มาตรา 23 ในการปฏิบัติการกิจตามมาตรา 21 สภาองค์กรชุมชนตำบลอาจตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อปฏิบัติการกิจแทนก็ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

หมวด 2

การประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 24 ให้มีการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อดำเนินการตามมาตรา 27 เมื่อสภาองค์กรชุมชนตำบลไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลทั้งหมดในจังหวัดเข้าชื่อกันร้องขอให้มีการประชุมเพื่อพิจารณาและเสนอแนะเรื่องหนึ่งเรื่องใดอันอยู่ในภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการจัดให้มีการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 25 เมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจดำเนินการจัดให้มีการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล

(1) เมื่อมีกรณีที่จะจัดทำหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาจังหวัด

(2) เมื่อเห็นเป็นการสมควรที่จะรับฟังความคิดเห็นของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 26 ในการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมมีสิทธิเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นและลงมติ

(1) ผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลตามที่ได้รับเสนอรายชื่อตามมาตรา 21 (12)

(2) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดซึ่งผู้แทนของสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม (1) คัดเลือกให้เชิญมาร่วมประชุมมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของผู้แทนของสภาองค์กรชุมชนตาม (1) หลักเกณฑ์การเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตาม (2) ให้เป็นไปตามกติกาของที่ประชุมของผู้แทนตาม (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย อาจเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมได้

มาตรา 27 ให้ที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนวทางการพัฒนาจังหวัดต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด

(2) เสนอแนะต่อผู้ว่าราชการจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนในเรื่องการจัดทำบริการสาธารณะและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

(4) เสนอข้อคิดเห็นในเรื่องที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดปรึกษา

(5) เสนอรายชื่อผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลสองคน เพื่อไปร่วมประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 28 ให้ที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลเลือกกันเองเป็นประธานที่ประชุมคนหนึ่งและรองประธานที่ประชุมคนหนึ่งให้นำความในมาตรา 20 มาใช้บังคับกับการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 29 องค์การบริหารส่วนจังหวัด อาจให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด

หมวด 3

การประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 30 ในปีหนึ่งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดให้มีการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

มาตรา 31 ในการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมมีสิทธิเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นและลงมติ

(1) ผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลตามที่ได้รับการเสนอรายชื่อตาม

มาตรา 27

(2) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้แทนระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลตาม (1) เสนอให้เชิญมาร่วมประชุมมีจำนวนไม่เกินหนึ่งในห้าของผู้แทนตาม (1)

หลักเกณฑ์การเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตาม (2) ให้เป็นไปตามกติกาของที่ประชุมของผู้แทนตาม (1)

มาตรา 32 ให้ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ดำเนินการเรื่อง ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งและการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบลให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้เพื่อเสนอให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

(2) ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมและกฎหมาย รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลต่อพื้นที่มากกว่าหนึ่งจังหวัดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

(3) สรุปปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ประสบ และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการ

มาตรา 33 การประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ที่ประชุมเลือกกันเองเป็นประธานที่ประชุมคนหนึ่งและรองประธานที่ประชุมคนหนึ่งให้นำความในมาตรา 20 มาใช้บังคับกับการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วยโดยอนุโลม

หมวด 4

การส่งเสริมกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล

มาตรา 34 ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กำหนดข้อบังคับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดประชุมในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับตำบลของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปตามควรแก่กรณี

มาตรา 35 ให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ประสานและดำเนินการให้มีการจัดตั้งและดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมทั้งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจการเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบลและผลการประชุมของการประชุมระดับจังหวัดและระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล

(2) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล

(3) ประสานและร่วมมือกับราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(4) จัดทำทะเบียนกลางเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบล

(5) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติจัดตั้งและดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนและผลการประชุมในทุกระดับแล้วเสนอรายงานต่อที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับชาติและรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับชาติหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางรัตนา ปัชฌาย์ชัย
วัน เดือน ปีเกิด	9 กุมภาพันธ์ 2521
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 63 หมู่ที่ 4 อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	หัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2543	ครุศาสตรบัณฑิต คบ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2545	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการแลประเมินโครงการ) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2558	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี